

BOLLEBYGDS
KOMMUN

ÅRSREDOVISNING 2018

BOLLEBYGDS KOMMUN

INLEDNING

- 4 Detta hände under 2018
- 6 Kommunstyrelsens avgående ordförande har ordet

FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE

- 8 Bollebygd kommuns organisation
- 9 Omvärlden och Sveriges ekonomi
- 14 Måluppföljning
- 24 Ekonomiskt resultat och finansiell analys
- 36 Väsentliga personalförhållanden
- 40 Verksamhet som bedrivs i form av kommunalförbund

FINANSIELLA RAPPORTER

- 42 Resultaträkning
- 43 Balansräkning
- 44 Kassaflödesanalys
- 45 Noter
- 47 Redovisningsprinciper

VERKSAMHETSBERÄTTELSE

- 50 Barn och utbildning
- 55 Område funktionsnedsättning
- 56 Europa direkt-kontoret
- 57 Äldreomsorgen
- 59 Stöd till individer och familjer
- 61 Kultur och fritid
- 64 Samhällsbyggnad
- 69 VA-verksamheten
- 71 Stiftelsen Bollebygds hyresbostäder
- 72 Sammanställd redovisning

- 75 Revisionsberättelsen

Detta hände under 2018

Ministrar besökte kommunen

Landsbygdsminister Sven-Erik Bucht (S) besökte Bollebygd på sin Sverigeresa, med stopp i 130 kommuner som definierats som landsbygdskommuner av Tillväxtverket. Han träffade kommunalråd och kommunchef samt besökte företaget Grimsis, som säljer isländsk fisk och lammkött.

Socialminister Annika Strandhäll (S) besökte också kommunen och var full av positiva intryck efter sitt besök. I fokus var frågor kring hur kommunen arbetar med folkhälsa, ett av ministerns ansvarsområden. Hon menade att Bollebygd har ett medvetet pågående folkhälsoarbete och att kommunen jämförelsevis med andra har goda förutsättningar.

Nytt politiskt styre

Det lokala partiet Folkets röst gick framåt mest i valet och fick ihop en koalition med Centerpartiet, Liberalerna, Kristdemokraterna och Moderaterna.

Tillsammans har de samverkande partierna 16 av kommunfullmäktiges 31 mandat. Koalitionen kommer styra kommunen de kommande fyra åren.

Planer för nya Fjällastorpskolan

Planerna för en ny byggnad med högstadieskola och förskola har beslutats. Skolan ska ha plats för 600 högstadieelever och förskolan ska ha åtta avdelningar med plats för 160 barn. Den planeras ligga på ångarna på Kulla, i höjd med Bollebygds kyrka. Byggnaden ska även rymma idrottshall, bibliotek och aula.

Strategisk lönesatsning på tre kvinnodominerade yrken

Arbetsgivare ska varje år genomföra lönekartläggning och analys av mäns och kvinnors löner i syfte att upptäcka, åtgärda och förhindra löneskillnader kopplade till kön. Utifrån resultatet av årets jämställdhetsanalys fattades ett politiskt beslut om att göra en generell lönesatsning på de tre kvinnodominerade befattningarna utbildade barnskötare, förskollärare och undersköterskor inom äldreomsorg.

Finanser av högsta klass

Kommunens ekonomi och finanser håller genomgående högsta nivå i en analys av Svensk kommunrating. Bollebygd är en av 58 kommuner i landet som når högsta nivå A och som certifieras. Analysen baseras på 19 olika nyckeltal inom fem områden; kommunskuld, finansiella risker, finansiella möjligheter, finansiell hälsa och ledningsförmåga.

Årets Bollebygdsambassadör och demokratistipendiat

Utmärkelsen Bollebygdsambassadör delades i år ut till Bengt-Olof Hammar för sitt starka personliga engagemang och goda entreprenörskap. Demokratistipendiet delades ut till Elin Jönsson i ungdomsrådet som på ett aktivt och föredömligt sätt visat vad demokratiarbete handlar om.

Flytt av tingshus och arrest

Kommunen tecknade avtal med företaget NYAB för flytt av tingshuset och den fristående arresten. Byggnaderna flyttas från området Malmgården österut i parken mot Övregårdsvägen. På Malmgården ska fastighetsbolaget MS Strand bygga ett nytt hus med lägenheter och affärslokaler.

Moduler kan användas

Efter godkänd slutbesiktning är det klart att kommunen kan använda bostadsmodulerna på Lokes väg i Bollebygd. Det bygglov som finns säger att byggnaden kan användas för bostadsändamål, som exempelvis stödboende, och diskussioner pågår kring vad byggnaden ska användas till.

Ny grafisk profil

Kommunen kommunicerar ofta och mycket. Till stöd i det arbetet antog kommunen i början av året en ny grafisk profil som gör det lätt för invånare och andra att känna igen oss. Profilen innehåller riktlinjer för användande av typsnitt och färger. Till den nya profilen har även ett grafiskt element som symboliserar Bollebygd tagits fram.

Invigning av nya Råssa återvinningscentral

Råssa återvinningscentral har under året genomgått en renovering och den 28 december invigdes den nya återvinningscentralen. På nya Råssa kan du nu även lämna gasoltuber och däck på fälg. Återvinningscentralen har också fått ett nytt trafikflöde för lättare genomfart.

Brist på förskoleplatser

Kommunen har haft stora svårigheter att erbjuda förskoleplatser i Bollebygds centralort. Under 2019 kommer moduler vara på plats intill den gamla Bollebygds skolan. Det innebär runt 80 nya förskoleplatser.

Topprankad skolkommun

En hög andel godkända elever och en hög andel utbildade lärare gör vår kommun till en topprankad skolkommun i landet. Kommunen hamnade på 15:e plats i öppna jämförelser för grundskolan som genomförs av Sveriges kommuner och landsting och 23:e plats i undersökningen "Bästa skolkommun" som genomförs av Lärarförbundet.

Kommunstyrelsens avgående ordförande har ordet

Sista året denna mandatperiod. Därför vill jag uppehålla mig lite kring hela denna mandatperiod då kommunen har styrts av en konstellation bestående av S, Mp och V och 2018 även med stöd av Kd och L.

Vad kan man säga är utmärkande för dessa år?

I det större perspektivet är det naturligtvis den stora flyktingströmmen från oroshärdarna i världen, där Sverige och dess kommuner tog ett stort ansvar. Två andra saker: kommunen har börjat växa på allvar, vi ligger bland de kommuner som får extra stöd för detta och slutligen en mycket god ekonomi, där kommunen ligger bland de 58 kommuner med bäst betalningsförmåga. Samtidigt är kvaliteten i kommunens verksamheter god, speciellt inom skolans område.

Bollebygd växer

Det är många som vill bo i Bollebygds kommun. Kommunen ökade invånarantalet under 2018 med 1,8 procent eller 165 personer. På nyårsafton 2018 var vi 9 427 invånare.

Planeringsarbetet för Kulla-området pågår. Tanken är blandad bebyggelse som smälter in på bra sätt i naturmiljöerna i området med närhet till kollektivtrafikcenter. Politiken har också beslutat om en ny skola på Kulla, Fjällastorpskolan. Men den är inte bara en skola, det är en 7-9 skola, förskola, rejäl samlingshall och en fullstor idrottshall med läktare.

Vad gäller nya höghastighetsjärnvägen Göteborg-Borås och med fortsättning till Stockholm tog regeringen i beslut i infrastrukturpropositionen om att den ska byggas och första delen är Göteborg-Borås. Tyvärr så skickade man inte med nog med pengar till Trafikverket, endast 3,8 miljarder. Delen Göteborg-Borås beräknas kosta 33 miljarder att bygga. Dessutom slog man fast att maxhastigheten på denna del ska vara 250 km/h istället för tidigare 320 km/h. Detta innebar att Trafikverket återigen ska se över sträckningen, för att se vad den lägre hastigheten kan innebära för byggnation och hur det påverkar möjliga trafikeringslösningar. Vad gäller stationslägen är berörda kommuner på sträck-

an och Västra Götalandsregionen överens om att det ska vara en station i Bollebygd. Var Trafikverket nu står i frågan vet vi inte. Det gäller för nya styret i kommunen att bevaka och påverka.

Kommunens verksamheter

Kommunens skolor är alltid bland de bästa i kvalitetsmätningar och samma sak under 2018. Det har vi blivit vana vid men det är viktigt att veta att det inte sker utan stort engagemang från fantastiska medarbetare. Vår omsorg är också bra. Även här har kommunen fantastiska medarbetare som i vått och torrt hjälper och stöttar. Mer av omsorgsverksamheterna håller också på att byggas upp på hemmaplan istället för att köpa i andra kommuner.

Under året har det kommit fler barn till förskolan än den prognos vi jobbat efter, så det har blivit trångt i vissa skolor och förskolor. Dessutom har det varit svårt att bereda förskoleplats inom de tidsramar som gäller. Detta är inte bra. Långsiktigt är lösningen naturligtvis nya Fjällastorpskolan som nu planeras. I avvaktan på denna, tog vi i slutet av 2018 beslut om en ny förskola i modulbyggnader i Bollebygd. Denna ska stå klar under första delen av 2019. I Olsfors är det också trångt i skolan och förskolan, tyvärr har det ännu inte hittats lämplig mark under året för en utökning men det arbetet måste fortgå.

Kommunens ekonomi

Utan en god ekonomi över tid kan vi inte heller bibehålla en bra kommunal service till våra invånare. 2018 blev kommunens ekonomiska överskott 27 miljoner. Svensk kommunrating gör varje år en grundläggande finansiell analys på alla landets 290 kommuner. Analysen baseras på 19 olika nyckeltal

inom fem områden; kommunskuld, finansiella risker, finansiella möjligheter, finansiell hälsa och ledningsförmåga. Bollebygd fick högsta slutbetyg , A. Detta visar att kommunens finanser genomgående ligger på högsta nivå.

Framtiden

Som slutsats kan vi säga att vi lämnar över till det nya politiska styret, en kommun med bra verksamheter som invånarna är över lag nöjda med och en mycket god ekonomi. Dessutom finns en plan för framtiden.

Allt detta har inte varit möjligt utan engagerade människor i form av invånare, föreningsaktiva, företagare och politiker och sist och mest viktigt, engagerade medarbetare.

Tack till er alla!

Peter Rosholm (S)

Bollebygd kommuns organisation

Politisk organisation

Bollebygds kommuns högsta beslutande organ, kommunfullmäktige, består av 31 ledamöter och 22 ersättare. Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet har styrt under 2018. I valet i september ändrades majoriteten och Bollebygdsalliansen bildades som består av Folkets röst, Moderaterna, Centerpartiet, Kristdemokraterna och Liberalerna med tillsammans 16 mandat. Bildnings- och omsorgsnämnden (BON) och samhällsbyggnadsnämnden (SBN) ansvarar för huvuddelen av kommunens verksamheter. Dessutom finns jävsnämnd och valnämnd samt kommunstyrelsen (KS). Kommunen har två kommunalråd. Från och med den 1 mars 2019 kommer bildnings- och omsorgsnämnden att delas i en utbildningsnämnd och en socialnämnd.

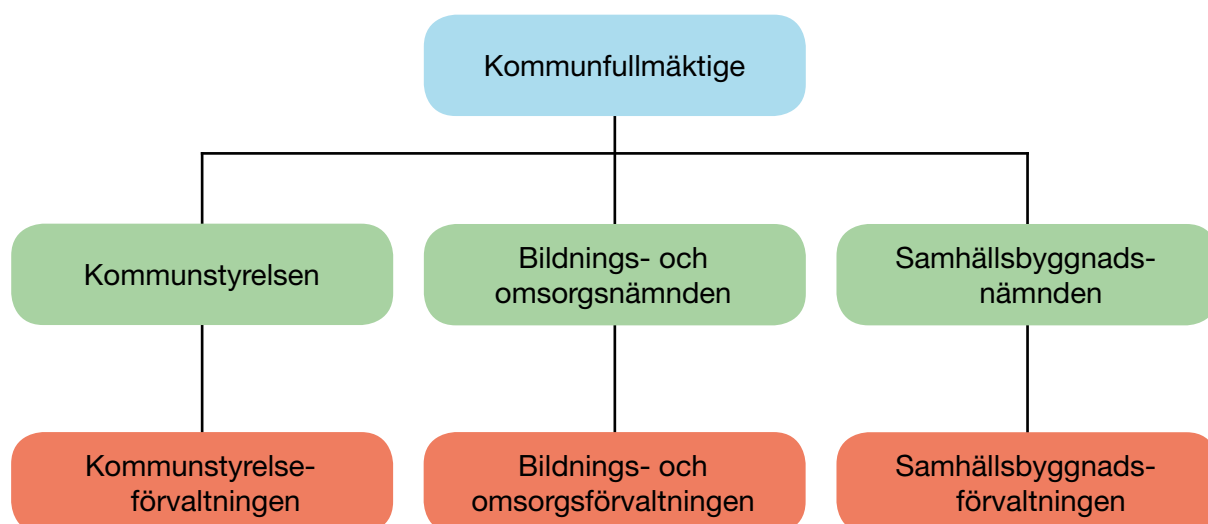
Förvaltningsorganisation

Kommunen består av tre förvaltningar: bildnings- och omsorgsförvaltningen, samhällsbyggnadsförvaltningen och kommunstyrelseförvaltningen.

Den förstnämnda förvaltningen har från och med 2018 haft två förvaltningschefer. Från och med våren 2019 då förvaltningen delas kommer den nybildade socialförvaltningen att ledas av två förvaltningschefer: en med ansvar för äldreomsorg och en med ansvar för funktionshinder och IFO.

Antal mandat

Parti	2015-2018	2019-2022
Socialdemokraterna	10	7
Miljöpartiet	2	1
Vänsterpartiet	1	1
Moderaterna	7	5
Sverigedemokraterna	5	6
Centerpartiet	2	3
Folkets röst	2	5
Kristdemokraterna	1	2
Liberalerna	1	1
Summa	31	31

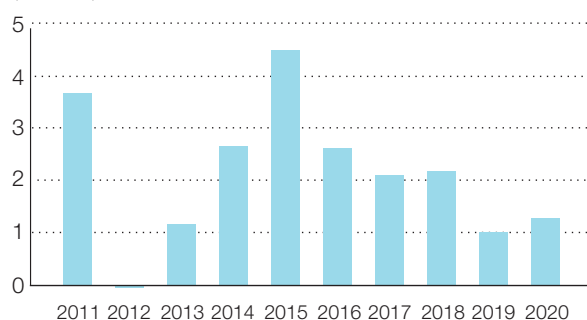

Förvaltningsberättelse

Omvärlden och Sveriges ekonomi

BNP, procentuell förändring

(Procent)

Konjunkturinstitutet skriver i slutet av 2018 att det mesta tyder på att landets högkonjunktur kulminerade första halvåret 2018, ekonomin är nu på väg in i en avmattningsfas. I slutet av 2017 trodde Sveriges kommuner och landsting (SKL) att BNP skulle öka med 2,6 procent under 2018. Regeringen, Riksbanken och Konjunkturinstitutet trodde på ännu högre tillväxt under 2018, runt 2,9 procent. I nuläget är den preliminära ökningen för 2018 istället 2,2 procent, dvs ungefär som 2017 års ökning.

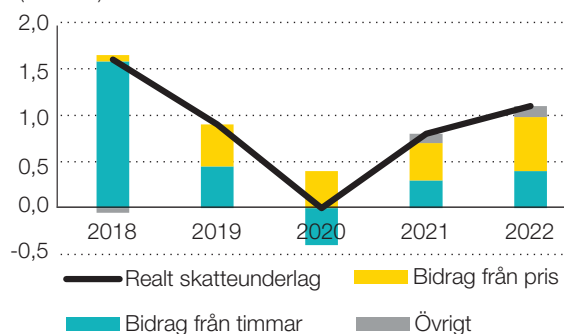
Sveriges ekonomi har utvecklats starkt under de senaste fem åren. Årlig BNP-tillväxt har varit i snitt 2,8 procent. Samtidigt så har befolkningen i landet också ökat stort vilket gör att ökningen av BNP per capita kanske inte är lika imponerande. 2018 ökade den med 1,1 procent, preliminärt, i fasta priser.

Arbetslösheten under året var 6,3 procent vilket är lägre än 2017 (6,7 procent). Den har minskat successivt sedan 2014. Inflationen under året har legat kring 2 procent. Men för första gången sedan 2011 har Riksbanken ändå höjt sin reporänta. Det skedde i december 2018 då den höjdes från -0,50 till -0,25 procent. Man menar att räntan förmodligen höjs igen under andra halvan av 2019.

För 2019 räknar SKL med att BNP hamnar strax över 1 procent. Sysselsättningen kan inte fortsätta att öka, de allra flesta som kan arbeta gör också det, den arbetsföra befolkningen växer inte heller i samma grad som tidigare. De som ändå är arbetslösa kan inte matcha det som efterfrågas på arbetsmarknaden.

Det reala skatteunderlaget

(Procent)

En annan förklaring är att bostadsbyggandet minskar, det har tidigare bidragit starkt till tillväxten.

Någon gång kring 2020 kommer arbetsmarknaden att försämrans och antal arbetade timmar minskar och arbetslösheten ökar, enligt SKL. När det gäller det viktiga skatteunderlaget, som är det som ska finansiera kommunernas verksamhet, så väntas det ha ökat med 1,6 procent 2018, men sjunker sedan 2019 till 0,9 procent för att 2020 bottna och inte öka överhuvudtaget. Ökningen av skatteunderlaget är det som ska finansiera både löneökningar för kommunernas befintliga personal och prisökningar, men också nyrekryteringar till följd av att antal barn, elever och äldre i behov av kommunal service ökar.

Kommunerna har visat goda finansiella resultat under flera år. Under de senaste tio åren så har resultatet legat på i snitt 3,0 procent av skatter och generella statsbidrag. För 2017 var resultatet 4,4 procent eller 23,5 miljarder kronor. En stor del, ca 13 miljarder, var rea- och exploateringsvinster. Exklusive detta så var resultatet istället 2,0 procent. På en övergripande nivå så kan man säga att man levde upp till kravet på god ekonomisk hushållning. Endast 20 kommuner hade negativa resultat 2017. För 2018 så pekar preliminära siffror på en klar försämring. Resultatet blir 13,8 miljarder, en försämring alltså med 9,7 miljarder. Orsaken är ökade nettokostnader med 5,3 procent jämfört med 2017. Resultat per invånare 2017 var 2 320 kr vilket nu har minskat till 1 352 kr.

SKL har flaggat för att sannolikheten är stor för

framtida skattehöjningar i många kommuner. För 2019 är förändringarna dock begränsade: det är tolv kommuner som höjer skatten men också sju som sänker den. Ingen kommun i Sjuhärad förändrar sin skatt, i Västra Götaland är det endast en kommun som ändrar skatt: Orust sänker med 0,25 och går från näst högst till tredje högst skatt i länet. Tre regioner höjer skatten. Utöver detta är det tre regioner som skatteväxlar med kommunerna pga. övertagande av kollektivtrafiken, men nettoeffekten för invånarna där blir noll.

Hur Bollebygdsborna lever

Befolkning

Befolkningen har ökat med 165 personer under 2018: från 9 262 stycken till 9 427 stycken. Det är främst flyttnettot som ligger bakom kommunens befolkningsökning, netto 116 stycken, vilket är något högre än 2017. Det var 11 fler som föddes än som dog och det var 39 fler som flyttade från utlandet in till kommunen än som invandrade. Denna siffra

	2017	2018
Antal invånare början av året	9 102	9 262
Antal födda	92	87
Antal döda	-80	-76
Födelsenetto	12	11
Inflyttning	613	616
Utflyttning	-510	-500
Flyttnetto	103	116
Invandring	56	65
Utvandring	-11	-26
Invandringsnetto	45	39
Antal invånare slutet av året	9 262	9 427

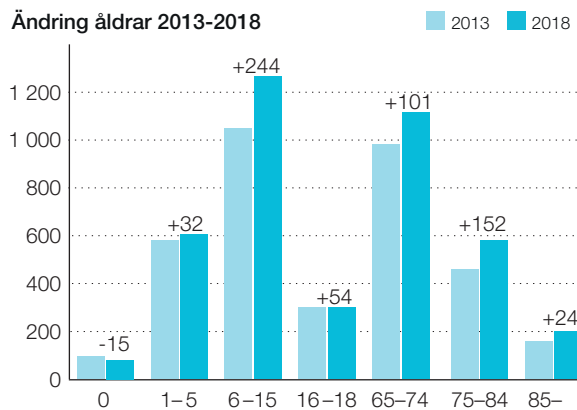
inkluderar både svenska och andra medborgare som flyttar in från utlandet och flyktingar som nu har fått permanent uppehållstillstånd.

Ökningen med 165 personer motsvarar 1,8 procent vilket var den största procentuella ökningen i Sjuhärad och den fjärde största i länet. Av de 616 som flyttar in till kommunen så kommer 153 från Göteborg, 138 från Härryda och 123 från Borås. Av de 500 som flyttar ut från kommunen så flyttar 97 till Göteborg, 118 till Borås och 60 till Härryda.

Det är skolåldrarna som står för den största ökningen mellan 2018 och 2017. Totalt 82 fler blev det i ål-

dersgruppen 6-18 år. Lite förenklat kan man säga att för varje nyttillkommen vuxen person i åldern 19-64 år (41 stycken) så ökar barnen med två stycken. Jämfört med många andra kommuner så är födelsetalen i kommunen inte så väldigt höga. Det var 87 födda 2018 vilket motsvarar 0,9 procent av totala befolkningen. Det var 216 kommuner, av 290, som hade ett högre födelsetal föregående år än Bollebygd. Orsaken är troligen en kombination av bl.a. andelen unga i barnafödande ålder, tillgången till bostäder till rimliga priser eller hyror mm. Födelsealen är som högst i länet i Göteborg. I Sjuhärad kommer Borås högst, följt av Vårgårda och Svenljunga. Ser man till kommunens befolkningsökning under de senaste

Ändring åldrar 2013-2018

Åldrar	Grupp	Antal invånare dec. 2018	Förändring ett år
0	Nyfödd	91	-10
1-5	Förskola	602	-4
6-9	F-klass + lägst	546	6
Varav 7-9	Lågstadie	426	19
10-12	Mellanstadie	392	16
13-15	Högstadie	366	27
16-18	Gymnasium	330	33
19-64	Vuxen	5 153	41
65-74	Yngre pensionär	1 122	6
75-84	Äldre pensionär	631	53
85-	Äldre äldre	194	-3
	Summa	9 427	165

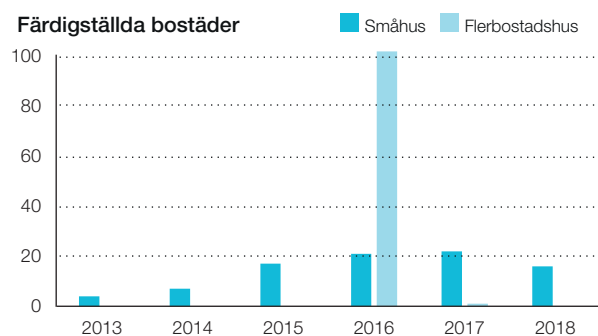
fem åren är det den näst högsta i hela länet (10,1 procent). I antal handlar det om 865 personer varav 244 stycken tillhör grundskoleåldrarna. Förskoleåldrarna har inte ökat lika mycket, med 32 st. Inte heller de allra äldsta, över 85 år, har ökat särskilt dramatiskt, med 24 st. Gruppen ”yngre pensionärer”, mellan 65-

74 år har ökat med 101 st, och detta är en relativt stor grupp. Här kommer behovet av äldreomsorg och även av annan typ av boende att öka på sikt. Gruppen 75-84 år har ökat med 152 personer under femårsperioden. De som är i så kallad arbetsför ålder, mellan 19-64 år, har ökat med 273 personer (dessa finns inte med i diagrammet ovan på grund av utrymmesbrist).

Byggnation

Antal färdigställda bostäder för småhus i kommunen var 16 stycken 2018. Det är ungefär samma nivå som de senaste fyra åren, där genomsnittet har legat på 19 stycken. År 2016 färdigställdes ett stort antal lägenheter i flerbostadshus, 102 stycken, men därefter har inga nya sådana byggts, (bortsett från en under 2017).

Trygghet

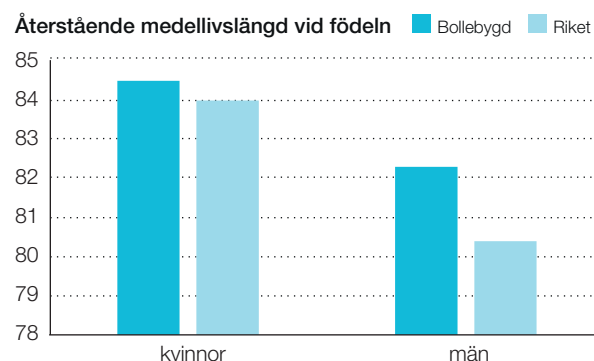
Enligt Sveriges kommuner och landstings rapport Öppna jämförelser trygghet och säkerhet så är Bollebygd den åttonde mest trygga kommunen i landet. Det är samma placering som 2017. Rankingen bygger på andelen invånare som vårdats på sjukhus på grund av olyckor; antal bränder per 1 000 invånare och antal anmälda våldsbrott och stöldbrott per 1 000 invånare.

Hur vi mår (Folkhälsobokslut)

Social hållbarhet

Folkhälsans utveckling är överlag positiv, men förutsättningarna för en god hälsa är inte jämnt fördelade. Det finns grupper i samhället som är särskilt utsatta för ohälsa. När befolkningen till exempel delas in efter utbildningsnivå är det i stort sett alltid de med lägst utbildningsnivå som har sämst hälsa. Det övergripande målet för folkhälsoarbetet är därmed ”att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation”. De insatser som görs inom det lokala folkhälsoarbetet syftar till att främja utvecklingen och förutsättningarna för en jämlik hälsa. Det är även prioriterat att arbeta för en integrering av folkhälsoperspektivet i kommunens ordinarie verksamheter, på så sätt kan det bli större genomslagskraft i arbetet. Nedan följer en sammanställning över indikatorer som tillsammans kan ge en översiktlig bild av den sociala hållbarheten i Bollebygd.

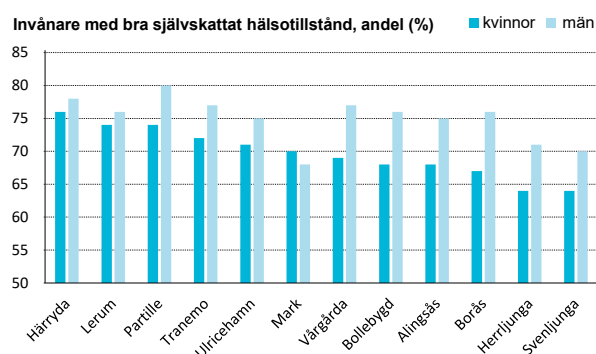

Medellivslängden används för att på ett övergripande sätt sammanfatta befolkningens hälsoläge. I Sverige har medellivslängden aldrig tidigare varit så hög som de senaste åren. Ökningen i medellivslängd förklaras av minskad dödlighet i medelåldern och pensionsåldern istället för, så som tidigare i historien, minskad dödlighet bland barn. Vidare lever kvinnor längre än män, men den långsiktiga utvecklingen visar att skillnaden mellan kvinnor och män minskar. Däremot ökar skillnaden mellan olika utbildningsgrupper där högutbildade som grupp lever längre. I Bollebygd är den återstående förväntade medellivslängden vid födseln högre för både män och kvinnor jämfört med riket. Statistiken för 2017 visar att den återstående förväntade medellivslängden vid födseln var 1,9 år längre för män och 0,5 år längre för kvinnor jämfört med riket. Det ska dock nämnas att i små kommuner med få invånare kan medellivslängden

variera mycket över tid, så jämförelser bör göras med försiktighet.

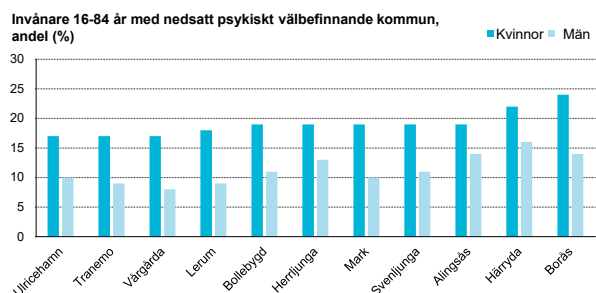
Självskattat hälsotillstånd

Kvinnor uppger ett sämre självskattat hälsotillstånd än män, se diagrammet ovan. Andelen kvinnor (16–84 år) med bra självskattat hälsotillstånd i Bollebygd är 68 procent. Motsvarande siffra för män i Bollebygd är 76 procent. Mönstret är detsamma även på nationell nivå. Ett fortsatt aktivt jämställdhetsarbete är av stor vikt för att utjämna hälsoskillnaderna mellan könen. Diagrammet är sorterat efter kvinnornas hälsotillstånd, från högsta (bäst) till lägsta (sämst). Notera att lodrät axel bryter vid 50 procent.

Psykiskt välbefinnande

Vartannat år genomför Folkhälsomyndigheten en nationell enkätundersökning kring befolkningens hälsa. Ett antal frågor om stress, sömnbesvär, välbefinnande, ångest etcetera ger en fingervisning kring det psykiska välbefinnandet. Enligt Folkhälsomyndigheten kan 19 procent av de svarande kvinnorna i kommunen och 11 procent av männen anses ha ett nedsatt psykiskt välbefinnande. Den tydliga skillnaden i hälsa mellan könen belyser vikten av att kommunen fortsätter med ett aktivt jämställdhetsarbete. Kommunerna är rangordnade efter kvinnornas svar, från bäst välbefinnande, dvs. lägst andel nedsatt välbefinnande, (Värghårda, Tranemo och Ulricehamn på lika nivå) till det sämsta (Borås).

Tillit till andra

Tillit till andra människor kan beskrivas som ett samhälles sammanhållande kitt. I samhällen där tilliten är hög finns det i regel en stabil demokrati med tilltro till valda politiker, en god folkhälsa och låg brottslighet. Statistiken för Bollebygd visar att tilliten för andra är ganska hög, både i jämförelse med närliggande kommuner och i jämförelse med riket, även om skillnaderna är ganska små. På frågan om man i allmänhet kan lita på de flesta människor så svarade 25 procent av de tillfrågade i Bollebygd nej på den frågan. Något som stärker och utvecklar tillit till andra människor är känslan av social samhörighet som till exempel kan uppnås genom deltagande i föreningsliv. Ett prioriterat mål för folkhälsoarbetet i Bollebygds kommun är att stärka samarbetet med föreningar och frivilligorganisationer. Varje år avsätts folkhälsomedel som föreningar och frivilligorganisationer kan ansöka om. Under 2018 fick Handbollsforeningarna HK Bollebygd och Bollebygds AFF Handboll medel för ett pilotprojekt med syfte att aktivera vårdnadshavare under tiden som deras barn tränar handboll. Föreningarnas erfarenhet var att vårdnadshavare generellt sett är ganska inaktiva och det vore hälsofrämjande att nyttja väntetiden till fysisk aktivitet. Under 2018 genomfördes 10 träningsstillfällen och projektet fortsätter 2019.

Generellt måste man vara försiktig med att dra för stora slutsatser kring enkätsvaren när det gäller självskattat hälsotillstånd, psykiskt välbefinnande och tillit till andra. Svaren bör ses som en indikation och ett diskussionsunderlag, ytterligare undersökningar bör göras om man vill dra större slutsatser kring resultaten.

Delaktighet och inflytande

Delaktighet och inflytande i samhället är en av de mest grundläggande förutsättningarna för folkhälsan. Det finns ett starkt samband mellan hälsa och möjligheten att påverka den egna livssituationen. Valdeltagandet ger en god bild av hur delaktiga och inflytelserika kommuninvånarna känner sig eftersom känslan av att kunna påverka och känslan av tillhörighet har verkan på valdeltagandet. I Bollebygd var det 88,9 procent som röstade i kommunvalet 2018, vilket kan jämföras med 84,1 procent för riket. När det gäller barn och ungas möjlighet till delaktighet och inflytande har Bollebygds kommun länge arbetat strategiskt med ungdomsdemokrati. Barn och ungdomar involveras i kommunala planerings- och beslutsprocesser via bland annat ungdomsrådet och via den årliga demokratisatsningen där unga får be-

stämma vad som ska göras med 100 000 kronor. Kommunen delar också ut ett demokratistipendium varje år med syfte att uppmuntra och uppmärksamma unga som engagerat sig särskilt för demokratin.

Utbildning

Utbildning är den enskilt viktigaste faktorn för hälsa. Livsvillkor, levnadsvanor och andra förhållanden som påverkar hälsan förbättras gradvis med stigande utbildningsnivå. Slutförd gymnasieutbildning underlättar etablering på arbetsmarknaden och förbättrar förutsättningarna för god hälsa. I Bollebygd är andelen elever som fullföljer sina studier relativt hög och det pågår en kraftsamling för fullföljda studier i såväl kommunen som i Västra Götalandsregionen. Under 2018 har folkhälsan i samarbete med bildnings- och omsorgsförvaltningen genomfört en satsning där förskolepedagoger fått ett kunskapslyft inom anknytningsteori. Anknytningsteori handlar om nära

och känslomässiga relationer och deras betydelse för individens utveckling. Forskning visar på att trygga relationer med pedagoger i förskolan kan göra det lättare för barnen att ta hjälp av andra när svårigheter uppstår. Ett syfte med satsningen är att den ska leda till ett ökat samarbete kring barnen och deras familjer och att detta på sikt kan öka förutsättningarna för elever att fullfölja sina studier.

Invånare 25–64 år med eftergymnasial utbildning

Andelen invånare som har en eftergymnasial utbildning var 36 procent 2017. För kvinnor var andelen 43,4 procent och för män 28,6 procent (se diagrammet). Kvinnor har generellt en högre utbildningsnivå i alla kommuner, även i Sjuhärad. Andelen av invånarna i kommunen som har en eftergymnasial utbildning är något högre (3 procentenheter) än genomsnittet i länet, det gäller både kvinnor och män.

Måluppföljning

Kommunfullmäktiges mål

Nedan beskrivs kortfattat nämndernas arbete med att nå de mål som kommunfullmäktige har satt. Inom parentes anges den nämnd som haft ansvaret: KS=kommunstyrelsen, BON=bildnings- och omsorgsnämnden, SBN=samhällsbyggnadsnämnden, alla=samtliga nämnder har haft ansvaret. Om fördjupning önskas, se respektive nämnds årsrapport.

Kommunen ska senast 2018 vara bland de 50 kommuner som rankas högst i Svenskt näringslivs ranking av lokalt företagsklimat. (KS)

Målet är inte uppnått

Bollebygds kommun placerade sig på plats 145 vilket är 95 placeringar under målet. Plats 145 innebär en placering precis i mitten av alla 290 kommuner. (Plats 1 är bäst och plats 290 sämst.) Det är ändå en förbättring med 28 platser jämfört med rankingen 2017. Undersökningen som Svenskt näringsliv gjorde under perioden januari-april 2018 består av enkäter som skickas till företag med minst en anställd. Det fanns 263 sådana företag då undersökningen gjordes och 177 enkäter skickades ut varav 85 svarade. Svarsfrekvensen på 48 procent är ungefär som Sverigesnittet. 53 stycken av de svarande uppgav att de hade haft någon kontakt med tjänstemän i kommunen under det senaste året och 31 stycken att de hade haft det med någon politiker.

Vid upphandling ska kollektivavtal (eller motsvarande) och meddelarskydd krävas där detta är relevant. (KS)

Målet är uppnått

Kommunen har arbetat mot målet genom att ställa krav på kollektivavtalsliknande villkor i upphandlingar, eftersom det i domstolspraxis har fastställts att krav på kollektivavtal inte är lagligt. Kommunen har lagt extra fokus på särskilt utsatta upphandlingsområden och annonserade upphandlingar. Kommunen har under 2018 annonserat 25 upphandlingar. Av dessa har 15 upphandlingar haft krav som kan liknas

vid kollektivavtalsliknande villkor. Krav på meddelarskydd har däremot inte ställts i någon annonserad upphandling då någon upphandling där kravet varit aktuellt inte har genomförts under 2018. Sedan den 1 juli 2017 gäller lag (2017:151) om meddelarskydd i vissa enskilda verksamheter. Den innebär att inom de upphandlingsområden där det är aktuellt för kommunen att kräva meddelarskydd så finns redan ett lagstadgat meddelarskydd för de anställda.

Sjukfrånvaron ska minska. (alla)

Målet är inte uppnått

Den positiva trend som inleddes 2017 med en minskande sjukfrånvaro bröts under 2018 och sjukfrånvaron har ökat med 0,7 procentenheter från 6,8 procent 2017 till 7,5 procent 2018. Det pågår ett kontinuerligt arbete i alla verksamheter för att öka andelen friska medarbetare och trots det goda arbetet ökar sjukfrånvaron åter igen. Sjukfrånvaron är i stort sett jämnt fördelad i de olika åldersintervallen och den långa sjukfrånvaron ökar. Långtidssjukfrånvarande är den som varit frånvarande på grund av sjukdom 60 dagar eller längre. Det kan konstateras att sjukfrånvaro på grund av psykisk ohälsa ökar nationellt och så även i Bollebygd. I den psykiska ohälsan återfinns stressrelaterade diagnoser. Psykiska diagnoser är idag den vanligaste orsaken vid långvarig sjukskrivning inom de s.k. kontaktyrkena inom vård, skola och omsorg. I stort sett alla kommunens verksamheter har rekryteringsproblem när någon slutar, ska vara ledig eller är sjuk. Det gör att medarbetarna i berörda verksamheter ofta får arbeta utan ersättare vilket leder till mindre tid för återhämtning. I ett sådant läge ökar risken för sjukfrånvaro. Öka andelen heltidsarbetande enligt gällande kollektivavtal mellan SKL (Sveriges kommuner och landsting) och Kommunal, heltid som norm. (alla)

Öka andelen heltidsarbetande enligt gällande kollektivavtal mellan SKL (Sveriges kommuner och landsting) och Kommunal, heltid som norm. (alla)

Målet är uppnått

I Huvudöverenskommelsen från 2016 mellan Kommunal och SKL regleras att samtliga kommuner ska ta fram en handlingsplan för att senast den 31 maj 2021 ha infört heltid som norm. Överenskommelsen innebär i praktiken att redan anställda ska erbjudas arbeta heltid, att nya medarbetare ska anställas på heltid samt att fler medarbetare med heltidsanställningar också ska arbeta heltid. Arbetet påbörjades under 2017 och har under 2018 fortsatt i liten skala enligt de nationella direktiv som åtföljer överenskommelsen. Utifrån den handlingsplan som togs fram 2017 har inga kommungemensamma åtgärder vidtagits under 2018. Däremot har enhetschefer och administratörer inom Bildnings- och omsorgsförvaltningen deltagit i utbildning gällande bemanningsfrågor och schemaläggning, deltagit i workshop om organisation och bemanning anordnad av SKL samt i möjligaste mån erbjudit nyanställda heltidstjänster. Detta bidrar både till kompetensförsörjningen och till att vara en attraktiv arbetsgivare. Målet uppnås trots att flera förutsättningar saknas för att kommunen ska kunna arbeta med frågan om heltid som norm, dels en tydlig styrning mot detta mål från kommunfullmäktige, dels saknas resurser i form av budget och resurser som kan driva frågan ur ett helhetsperspektiv.

Skapa ökade möjligheter till sysselsättning för personer som står långt från arbetsmarknaden. (BON)

Målet är uppnått

Det är kommunens arbetsmarknadsenhet (AME) som stöttar kommunens arbetslösa invånare på olika vis. Oftast sker det genom remiss från Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Västra Götalandsregionen eller genom kommunens individ- och familjeomsorg. Men även andra aktörer är viktiga: näringslivet i kommunen och övriga kommunala förvaltningar. AME:s insatser varierar beroende på hur långt från arbetsmarknaden man står. Alltifrån medicinsk yoga och hjärngympa till arbetsträning och praktikplatser. Majoriteten av målgruppen har någon form av funktionsnedsättning, utmattningssymptom eller psykisk ohälsa. Under 2018 har totalt 60 individer varit inskrivna, under 2017 var motsvarande siffra 72 individer. Av de som skrevs ut från AME under året så gick 39 procent vidare till arbete eller studier, det är en något lägre andel än 2017. Det kan tyda på att årets deltagare stått längre från arbetsmarknaden än fallet var 2017. Under sommaren

ordnades feriearbete till 40 ungdomar. Inom ramen för det kommunala aktivitetsansvaret har alla ungdomar mellan 16-20 år som inte påbörjat gymnasiet eller avbrutit gymnasiestudierna kontaktats. Rutiner finns för att fånga även nyinflyttade. Under våren har en integrationssamordnare anställts som har haft en samordnande roll för att vägleda och stödja nyanlända invandrare.

Andelen hushåll och företag med möjlighet till bredband med minst 100 Mbit/s ska uppgå till minst 95 procent vid utgången av 2020. (SBN)

Målet är delvis uppnått

När satsningen startade, hade kommunen en tillgång till bredband (100 Mbit/s) om 13 procent. Sedan dess har tillgången ökat och i oktober 2017 låg den på 56 procent enligt Post och telestyrelsens (PTS) bredbandskarta. Sett till enbart tätorterna är tillgången betydligt högre och ligger på 93 procent enligt de senaste siffrorna från oktober 2017 från Post- och telestyrelsen. Målet om 95 procent är ambitiöst. PTS bedömer att 87-90 procent av alla hushåll och företag i landet kommer ha tillgång till bredband 100 Mbit/s år 2020. Orsaken till att man inte når ännu högre är en osäkerhet kring kostnadsbildningen för att nå ut med bredband i glesbefolkade områden. För Bollebygds kommuns del ser prognosen snarlik ut, de glesbefolkade områdena kommer att vara svårast att fibrera då kostnaden är hög. Bedömningen i nuläget är att målet delvis kommer att nås till 2020.

Alla elever ska vara behöriga till gymnasieskolan. (BON)

Målet är delvis uppnått

Att vara behörig till gymnasieskolans yrkesprogram, innebär att man måste ha lägst betyget godkänd i svenska (alternativt svenska som andraspråk), engelska, matematik samt ytterligare fem ämnen. Av de som gick ut årskurs 9 våren 2018 var 93,3 procent behöriga, det motsvarar att 7 elever av totalt 104 inte var behöriga. Av dessa sju är det tre elever som ej påbörjat en gymnasieutbildning i höst. De tre går på Introduktionsprogrammet. För att öka måluppfyllelsen så utgör forskning kring specialpedagogik en förutsättning. Kunskaper och medvetenhet kring specialpedagogiskt arbetssätt likt den som rymms inom specialpedagogiska lyftet har därmed medfört stor hjälp. Utöver det utgör olika arbetssätt kopplat till läs- och skrivutveckling en ökad möjlighet till

		2016	2017	2018
Elever i åk. 9 som är behöriga till yrkesprogram, lägeskommun, andel (%)	Bollebygd	94,1	93,0	93,3
	Riket	87,3	82,5	84,4
Elever i åk. 9, meritvärde lägeskommun, genomsnitt (17 ämnen)	Bollebygd	233,0	235,9	247,7
	Riket	229,2	223,5	228,7

att vidga och utveckla pedagogernas perspektiv. Här ser Bollebygds kommun ett behov av fortsatt arbete och utveckling. Verksamheten i Bollebygds skolor ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet samt ha sin utgångspunkt i styrdokumentet. Påvisbar betydelse för framgångsrikt arbete i verksamheterna är att skapa goda relationer och ha höga förväntningar mellan vuxna och elever. Läraren ska ha god förmåga att fokusera på vad, som är väsentligt i undervisningen och att eleven ges regelbunden återkoppling. Lärarens kompetens, förmåga och engagemang är de undervisningsrelaterade faktorer som i högsta grad påverkar resultatet. Framgångsrika lärare har goda ämneskunskaper och god didaktisk kompetens och förmåga att balansera dessa så att de skapar ett sammanhang och en röd tråd för elevernas lärande. De kan anpassa innehåll och metod i undervisningen efter både elevernas förutsättningar och den givna situationen och har tillgång till en bred arsenal av metoder och verktyg att använda i sitt arbete. Läraren är tveklöst ledare i sitt klassrum. De skapar struktur i arbetet och kan tydliggöra för eleverna både vilka mål man arbetar mot, och vilka ansträngningar som krävs för att nå målen. Läraren motiverar också eleverna genom att ha ändamålsenliga förväntningar på dem och samtidigt koppla undervisningen till elevernas erfarenhet. Det är av vikt att man har en undervisningsmiljö, som stödjer och strukturerar elevens lärande och utveckling. En miljö där läraren leder kunskapsutvecklingen, skapar delaktighet och utmanar och stimulerar genom att variera undervisningen och sätta mål och förväntningar lite bortom kunskaps horisonten. Ett av verktygen för undervisningen är den digitala miljön, som behöver lyftas fram och användas strategiskt. Utöver ovan faktorer så spelar också elevhälsan och skolbiblioteket en viktig roll.

Alla barn ska ha tillgång till en förskola där verksamheten är lärorik. (BON)

Målet är uppnått

Genom att ge Bollebygds kommun och förskolechefer stöd i det systematiska kvalitetsarbetet har samtliga förskolor gått in i projektet med att utbilda språk-, läs- och skrivutvecklare, vilka är viktiga resurser i att

främja alla barns språk- och kunskapsutveckling. Utbildningen hålls av Nationellt centrum för språk-, läs- och skrivutveckling (NCS) och pågår under 2018. Dokumentgranskning av avdelningarnas systematiska kvalitetsarbete sker med särskilt fokus på uppföljning, utvärdering och analys där forskollärarens undervisningsmetoder och barns lärprocesser redovisas. Utifrån det mål som kommunfullmäktige har satt har förskolorna identifierat att man behöver utveckla den språkliga medvetenheten för alla barn. Språket är grunden, inte bara till lärandet utan bidrar också till barns utveckling inom bland annat social kompetens och identitetsskapande. I avdelningarnas systematiska kvalitetsarbete framkommer det att man har arbetat mycket med boksamtal. Förskolorna har fokuserat på att ha en struktur på läsningen, när den sker och var den sker. Vilken miljö som barnen sitter och lyssnar på sagan spelar roll anser pedagogerna. Man har utformat miljön på avdelningarna så att den är inbjudande och lärorik för barnen. Avdelningarna beskriver i sitt systematiska kvalitetsarbete att det är viktigt att barnen känner sig trygga med den miljön som erbjuds. Att läsa tillsammans bidrar till både egna och gemensamma tolkningar av den lästa texten. Dessa tolkningar väcker tankar och känslor som på så sätt ger form till ett boksamtal. Boksamtal går ut på att argumentera, diskutera, reflektera och inte bara berätta saker för varandra. Chambers (1993) anser att boksamtalen ger tillfälle till reflektion över boken som lästs. Att upptäcka stilmedel, strukturer och berättarkonventioner bidrar till utveckling och påverkan av läsförståelsen. Boksamtal innebär att både barn och vuxna bidrar med sina egna tankar och intryck, detta gör att de tillsammans skapar något större än vad som sker i den enskilda läsningen. Tillsammans skapar de en rikare innebörd, större förståelse och nya insikter av boken som lästs, vilket inte skulle skett på egen hand. Att skapa trygga relationer genom leken är en gynnsam metod. Att vara närvarande i barnens lek gör att man också upptäcker barn som inte knäckt lekkoden, när det uppstår konflikter. Framförallt är det viktigt att vara en närvarande pedagog för att upptäcka lärtillfällen och ta tillvara på dessa genom att ställa utmanande frågor. Förutsättningarna påverkar dock möjligheten att bedriva ett arbete med hög kvalitet, då grupperna är alltför stora.

Alla elever i fritidshemmet ska ha tillgång till en verksamhet där deras utveckling och lärande stimuleras samt erbjuds dem en meningsfull fritid och rekreation. (BON)

Målet är uppnått

Undervisningen i fritidshemmet kompletterar förskoleklassen och skolan genom att lärandet i högre grad ska vara situationsstyrt och upplevelsebaserat och utgå från elevernas behov, intressen och initiativ. Betydelsefulla inslag i undervisningen ska vara lek, rörelse och skapande med estetiska uttrycksformer samt utforskande och praktiska arbetsätt för att främja elevernas fantasi, inlevelse och samarbetsförmåga. Undervisningen i fritidshemmet kompletterar även genom att erbjuda eleverna rekreation och vila för hälsa och välbefinnande. Andelen elever på fritidshemmet, som anser att de lär sig nya saker, har ökat sedan senaste mätningen. Fritidshemmen ser att arbetet med relationsskapande har gett resultat och att barnen har blivit tryggare i gruppen samt har utvecklat en vi-känsla. Det säger också svaren på enkäten där 0 procent av eleverna svarar att de inte har en kompis. Pedagogerna kan se att eleverna leker och grupperar sig bättre utifrån intressen och inte bara efter bästisen. Eleverna deltar i de aktiviteter som erbjuds och vågar prova nya saker. Pedagogerna upplever att barnen stannar längre i aktiviteter än tidigare vilket också skapar ett lugn i grupperna.

Kommunen ska tillse att det finns tillgång till familjehem, hem för vård och boende och stödboende i egen regi. (BON)

Målet är delvis uppnått

Idag köps plats på familjehem endast om det föreligger specifika behov som kommunens familjehem inte kan leva upp till. Banken av egna familjehem har fördubblats under året. Kommunen har inget hem för vård och boende i egen regi eftersom det inte finns behov av det. När behov uppstår köps en plats vilket är en fördel ekonomiskt sett. Med en prognos som visar ett stadigt sjunkande antal ensamkommande barn och unga som söker asyl i Sverige och som kommunen har ansvar för, påbörjades under våren 2018 en process där frågan om nedläggning av stödboendet hanterades. Stödboendet är nu nedlagt.

Främja goda matvanor i verksamheterna förskola/skola. (SBN)

Målet är uppnått

Kommunen har arbetat med målet på olika vis. Bl.a. genom matråd i både förskola och skola som gör att både pedagoger och matgäster involveras och blir delaktiga samt att information kan ges hur kommunens måltider planeras och tillagas. Det är köksansvariga på respektive enhet som planerar och bjuder in till matråd. Matråd har genomförts under året i samtliga verksamheter. Kommunen deltar i ett kunskapsnätverk (skolmatsakademien) inom Västra Götaland som vänder sig till alla som är verksamma inom skola eller skolmåltider. Bollebygds kommun har en representant i styrgruppen och är aktiva i många arrangemang. Vår verksamhet intresserar andra kommuner och många hör av sig till oss, bland annat har det gjorts reportage hos oss kring ”coola kokkar” som sprids i nätverket. Planen har även varit att arbeta för att schemalägga måltiderna och som stöd i det arbetet delta i ett projekt i Skolmatsakademins regi. Enheten har dock fått avvakta då möjlighet inte fanns att delta.

Andelen ekologiska livsmedel, av totalt livsmedelsinköp i verksamheterna, ska fortsätta att öka och inte understiga 40 procent vid utgången av 2020. (SBN)

Målet är uppnått

Inköpsansvariga och KRAV-ansvariga följer upp hur inköpsstatistiken ser ut och verksamheten har ett livsmedelsanbud med stor andel ekologiska varor. Prognosen är mycket god då verksamheten redan nått en nivå på 42 procent ekologiska inköp. Inköpsstatistik följs i Compare, som är ett digitalt uppföljningssystem.

Äldre ska kunna åldras med bibehållet oberoende. (BON)

Delvis uppfyllt

Att åldras med bibehållet oberoende är ett högt ställt mål som förutom kunskap kring vad som påverkar äldre människors självständighet och beroende av omvårdnad och omsorg även kräver stora personalresurser. Personalen har fått möjlighet till kompetensutveckling på ett flertal områden i syfte att stärka individen mot ett högre oberoende. Kulturombudens roll i verksamheterna har utvecklats för att göra ytterligare anpassningar efter brukarnas önskemål om aktiviteter. Utöver större arrangemang så som olika utflykter så anordnas spontana aktiviteter av omvårdnadspersonalen några gånger per vecka. Trygg hemgångs-teamet startades i syfte

att hantera de nya kraven som samverkanslagen ställer, samt att göra det tryggt för brukarna att komma hem efter en sjukhusvistelse. Under hösten har projekt social dokumentation startat i syfte att säkerställa kvalitativ och säker social dokumentation samt införandet av IBIC. Det innefattar såväl utbildningsinsatser för ökad kunskapsnivå inom social dokumentation som ett uppgraderat och modernare verksamhetssystem. Ökad användning av kvalitetsregistret Senior Alert vilket underlättar att hitta åtgärdsplaner för till exempel fall. Från personalens sida är en ökad följsamhet av dessa planer en bidragande faktor till ökat oberoende för de äldre då detta bevisligen minskar fallen.

Fler av kommunens lokaler ska vara tillgänglighetsinventerade och inlagda i VGR:s tillgänglighetsdatabas. (SBN)

Målet är inte uppnått

Tillgänglighetsinventering var planerad att göras av Stationshuset och Krafthuset i enlighet med de utpekade anläggningstyperna i tillgänglighetsdatabasens verktyg. Arbetet har tidigare beställts och utförts (på andra objekt inom kommunen) av anställda/projektanställda inom Västra Götalandsregionen. Nytt system för tillgänglighetsinventering är under utarbetning och enheten har därmed väntat med att göra ytterligare inventering tills det nya verktyget är klart, vilket är beräknat under våren 2019. Anpassningar har genomförts på Stationshuset för att öka tillgängligheten. Fastighetsenheten tillsammans med parkenheten har påbörjat arbete med tillgänglighetsanpassning av badplats och har under hösten 2018 tagit in offerter för att se över möjligheten att få Tubbareds badplats tillgänglighetsanpassad. Ärendet kommer att stämmas av med samhällsbyggnadsnämnden inför ett eventuellt genomförande. Fastighetschef har flera gånger haft kontakt med Västra götalandregionen i syfte att stämma av implementeringen av den nya inventeringsverktyget. Insatser avseende tillgänglighetsanpassning av badplats kan vara möjlig att genomföra först våren 2019.

Andel personer som ser fram emot måltiden (kundnöjdheten) mitt på dagen ska öka inom äldreomsorgen. (SBN)

Målet är delvis uppnått

Uppföljning har skett genom Socialstyrelsens öppna jämförelser och egen enkät bland våra matgäster (både i restaurang, hemtjänst samt på Bollegården). Enkätundersökningen genomfördes första gången under hösten 2017 vilket innebär att år 2018 är det

första året enheten har ett jämförelsetal att stämma av mot. Det kan vara svårt att mäta kundnöjdheten i Socialstyrelsens öppna jämförelser, tidigare år har verksamheten fått bättre resultat än 2018, dock är andelen svarande lågt båda åren, färre än 30 personer har svarat. Av dessa svarande på Socialstyrelsens enkät på Bollegården tyckte 81 procent att maten smakar bra (2017 92 procent) och 70 procent (2017 86 procent) svarar att man ser fram emot måltiden mitt på dagen. Egen enkät (ca 90 svarande) visar att 86 procent ser fram emot måltiden mitt på dagen. (Egen enkät 2017 med samma andel svarande angav 79 procent). Måltidsverksamhetens enkät som endast innefattar frågor om maten visar på en ökad kundnöjdhet. Måltidsenheten har haft som ambition att under året utöka samarbetet med vårdpersonalen och under hösten 2018 bjuda in matgäster till matråd, detta har tyvärr inte kunnat genomföras på grund av resursbrist inom omsorgsverksamheten

Anhörigstödet ska utvecklas. (BON)

Målet är inte uppnått

Anhörigträffarna med de två Silviasjuksköterskorna, för anhörigvårdare som vårdar närstående personer som lider av demenssjukdom, har genomförts som planerat under hösten. För övrigt finns, inom äldreomsorgen, en hel del aktiviteter och träffar planerade för anhöriga, men det är lågt deltagande. Anhörigstödaren har därför börjat med uppsökande verksamhet. Det har varit i form av mindre träffar lokalt på olika ställen ute i kommunen. Det förmodades göra det lättare för några anhöriga om de slipper åka så långt för att komma till en träff. Volontärer, i dagsläget 11 stycken, finns som komplement till anhörigstödaren. Stöd för anhöriga finns inom individ- och familjeomsorgen, dock har det inte skett något utvecklingsarbete under året.

Antalet kulturaktiviteter i kommunen ska öka. (BON)

Målet är delvis uppnått

Eftersom det inte tillförts några ytterligare ekonomiska medel för att nå målet så har arbetet hittills i år riktats till att i möjligaste mån delta i de delregionala projekt som pågår för att på så sätt få projekten att lägga viss verksamhet i Bollebygd. Kommunen har haft samarbete och ett par delregionala kulturprojekt förlagda till Bollebygd under året t.ex. Boy konsthall med sin vision om nutidskonst i mindre samhällen. Boy konsthall ordnade också lovaktiviteter

för barn och unga tillsammans med biblioteket och ”workshoppande” konstnärer fick därmed ta del av statliga medel för lovaktiviteter. Ljudkonst 7-hjärad är ett annat delregionalt projekt där Bollebygd har varit delaktiga. Tyvärr fick projektet avslutas då man påbörjade arbetet i parken vid arrestlokalen tidigare än planerat. Bollebygds kommun har under året haft flera samarbetspartners som har förlagt verksamhet på huvudbiblioteket regelbundet eller vid arrangemang – det är föreningsliv studieförbund, teatrar, sammankomster och kulturarbetare. Processen om meröppet i Tölleby har stannat upp. Nu väntas en ombyggnad ske, för att kunna påbörja. Även i detta finns frågetecken kring finansiering. Kommunen stöttar också föreningar och kulturinitiativ i möjligaste mån med de resurser som finns att tillgå, oftast i form av anläggningar. En del insatser belyses lite fel då det inte statistiskt syns vad kommunen gör eftersom kommunen sällan redovisar en resurs som lokaler t.ex.

Verksamheterna ska skapa en tillgänglig miljö utifrån var och ens egna möjligheter. (BON)

Målet är uppnått

LEVA-projektet har startat med en kickoff för värdegrundledarna. LEVA-projektet drivs tillsammans med högskolan i Borås. Inom ramen för projektet ska en arbetsmodell skapas som ska bidra till ökad livskvalité för äldre, bättre arbetsmiljö för vård- och omsorgspersonalen och ett hållbart ledarskapande för äldreomsorgens chefer.

Alla värdegrundsledare utbildas i teori och praktik. Utbildningen syftar till att genom reflektion vidareutveckla den professionella och personliga kompetensen hos deltagarna så att yrkesidentiteten stärks. Att delta i samtalsgruppen innebär ett lärande med reflektion och bearbetning över värdegrundsfrågor och etiska dilemman, för att förstå sig själv och andra. LEVA-projektet kommer fortskrida under 2019 med mer utbildning för värdegrundshandledarna och fortsatt även reflektionstillfällen för övrig omvårdnadspersonal inom ramen för projektet. I verksamhetsområdet Funktionsnedsättning har man under första delen av året arbetat i tvärgrupper kring värdegrunds- och bemötandefrågor. Tvärgrupperna har bestått av medarbetare från daglig verksamhet, grupp- och serviceboende samt personlig assistans. Arbetet har pågått sedan 2014 och utgått från samma frågeställningar som äldreomsorgen. Under 2018 har nytt samtalsmaterial arbetats fram och grupperna har

under våren haft diskussioner kring frågeställningar som bättre belyser område funktionsnedsättnings brukargrupp och de svårigheter och utmaningar som personal inom denna verksamhet ställs inför.

Att trygghet och trivsel är en grundförutsättning för att alla elever ska lyckas i skolan beskrivs i en mängd forskningslitteratur och forskningsstudier ex den forskningssammanställning som John Hattie publicerade 2009. Där framkommer att läraren genom sitt förhållningssätt och ledarskap i klassrummet har goda möjligheter att främja goda skolprestationer och förebygga problembeteenden genom att skapa struktur och arbetsro i klassrummet. Hattie lyfter bl.a. fram förtroendefulla relationen mellan elev och lärare, lugn och ro i klassrummet och lärarens förmåga att leda klassen och vidmakthållande av regler som faktorer som ger effekt på lärandet.

Ett fungerande lärande har grunden i tillit, respekt och trygghet hos barn och elever och i relationen till de vuxna i verksamheten. Därför är arbetet kring läroplanernas värdegrund av avgörande betydelse för att skapa en förskola och skola som främjar barns och elevers hela utveckling.

I den enkät som genomförs höst och vår kan utläsas att eleverna känner sig trygga. Det flera skolor behöver jobba vidare med är arbetsron i klassen. Det kan göras genom medveten klassrumsmöblering, arbete med elever i behov av särskilt stöd och uppdelning i grupper på fritidshemmen.

Ökat samarbete med idrotts- och fritidsföreningar, byalag, pensionärsorganisationer, kyrkor och andra utvecklingsgrupper. (BON)

Målet är delvis uppnått

I syfte att lyfta föreningslivet och skapa en god relation och dialog har förvaltningen under året 2018 haft 10 träffar med pensionärsföreningarna, 26 träffar med idrottsföreningar och 12 träffar med kulturföreningar. Verksamheten har också under året varit piloter för ett bokningssystem som kan byggas ut till ett föreningsadministrativt system som kommer att underlätta för föreningarna att ansöka om sina stöd samt lägga in bokningar och träningar i kommunens lokaler. Efter uppmärksamhet av nya system och kostnader så har den utredningen hamnat hos Samhällsbyggnadsförvaltningen, som tillsammans med Kommunstyrelsens utvecklingsenhet, inför 2019 äger frågan. Att medvetet öka service och dialog mot föreningslivet kan ibland vara lite krävande, speciellt om det handlar om ökade resurser. Ibland handlar

det om visionsnivå och ibland om en träningstid eller liknande. Revideringen av riktlinjerna för föreningslivet pågår och det är mycket som är förlegat och behöver omarbetas i dessa. Enheten hoppas också på att det ska bli lättare och mer digitalt och därigenom öka servicen till föreningslivet. Föreningslivet bygger på engagemang och eldsjälur till stor del och föreningarna har svårt att få tag på kompetenta ledare. Bollebygd saknar också bra anläggningar för idrottsutövande, idrottsvallarna är bokade till bredden och flera kommuner satsar och bygger nya anläggningar därav ligger Bollebygd relativt lågt i föreningsdelta-gande ungdomar i öppna jämförelser.

Giffria inomhusmiljöer för barn och unga ska främjas. (SBN)

Målet är uppnått

Det finns rutiner för hur och när städning ska utföras samt förteckning över de kemiska produkter som hanteras inom verksamheten. Samtliga rengöringsprodukter är utan parfym och färgmedel samt miljömärkta. Lokalvården arbetar kontinuerligt med att anpassa städning efter verksamhetens belastning och utformning. De städmetoder som används är effektiva för att minska förekomsten av damm, mikroorganismer och andra föroreningar. Utbildning på Ekocentrum "Hållbart städ" har utförts i juni månad. Lokalvården har uppdaterat sin miljöpolicy under våren 2018. Miljöenheten utförde under hösten inspektion på kommunens alla grundskolor med fokus på inomhusmiljön. Vid miljöenhetens inspektioner på skolor och fritidshem framkom en del brister vilka har åtgärdats. Lokalvården kommer att ha med delar av miljöinspektionernas punkter som mål i enhetsplan för 2019.

Bostäder i olika upplåtelseformer (hyresrätter, bostadsrätter och egna hem) med olika storlek, arkitektur och standard ska eftersträvas. (SBN)

Målet är uppnått

Samhällsbyggnadsförvaltningen för ständig dialog med exploatörer och byggherrar om arkitektur och standard i samband med detaljplaneläggning och/eller bygglov. I vissa områden som kräver högre gestaltungsambitioner tas också gestaltungsprogram fram. Kommunen antog under 2017 riktlinjer för exploateringsavtal och markanvisningar. Genom markanvisning och i exploateringsavtal kan också kommunen ställa krav i enlighet med målet. Sam-

hällsbyggnadsförvaltningen arbetar också med framtagandet av en lokalresursplan för att möta kommunens behov av tillväxt och behovet av kommunal service kopplat till befolkningsprognoser. Här anges också behovet av olika bostäder för äldre personer, personer med funktionsvariationer och andra grupper med särskilda behov. För bostadsförsörjning och lokalresursplanering sker en årlig uppföljning. Även årliga bostadsmarknads- och tillsynsenkäter från Boverket och Länsstyrelsen besvaras.

Det ekonomiska resultatet ska över tid motsvara 4 procent av kommunens intäkter för skatter och generella statsbidrag (KS)

Målet är uppnått

Resultatet för 2018 är ett överskott med 27,0 mnkr vilket motsvarar 5,2 procent av kommunens intäkter av skatter och generella statsbidrag. Målet anger 4 procent "över tid" vilket tolkas som tre år. Dessutom tolkas målet som att resultatet minst ska uppgå till 4 procent. Ihop med åren 2016 och 2017 blir resultatet 6,6 procent som ett ovägt genomsnitt. Resultatet 2018 innehåller en jämförelsestörande post om 17,2 mnkr och exkluderas den motsvarar resultatet istället 1,9 procent. Snittet för de tre senaste åren blir 5,5 procent. Det finns ytterligare poster som är av engångskaraktär: avsättningen på 6,0 mnkr bidrar till ett förbättrat resultat. Men det finns även två engångsposter som försämrar resultatet: återställningen av Kråkvägen och delar av pensionskostnaderna, tillsammans ca 8,6 mnkr i engångskostnader. Om samtliga dessa engångsposter, inklusive reavinsten, tas bort från resultatet blir det istället 12,4 mnkr eller 2,4 procent för 2018. Målet nås alltså oavsett vilka justeringar som görs av resultatet.

Över tid ska minst 40 procent av kommunens investeringar finansieras med egna medel. (KS)

Målet är uppnått

Investeringsvolymen var netto 47,3 mnkr 2018. Det motsvarar 109 procent i självfinansieringsgrad, dvs samtliga investeringar har kunnat betalas med egna medel. Tillsammans med 2016 och 2017 års resultat så är det ovägda genomsnittet 84 procent vilket alltså är över målet om minst 40 procent. Om man exkluderar resultatet med den jämförelsestörande posten om 17,2 mnkr så blir självfinansieringsgraden istället 73 procent och det treåriga snittet 74 procent. Om

man även justerar resultatet med de övriga engångs-posterna, se målet ovan, så blir utfallet 78 procent 2018. Målet nås alltså oavsett vilka justeringar som görs av resultatet.

All verksamhet ska så långt som möjligt bedrivas inom kommunen. Hemmaplanslösningar ska eftersträvas och ökas kontinuerligt, så att alla kommuninvånare i möjligaste mån kan erbjudas verksamhet i hemkommunen. (BON)

Målet är delvis uppnått

Idag köps platser till personer med diagnosen autism då det varken finns kompetens eller lokaler till en verksamhet som är anpassad till deras specifika behov. Det finns långt gångna planer på ett boende inom kommunens gränser för den ovan nämnda målgruppen vilket är nödvändigt för att komma ifrån

köpta boendeplatser. Idag är det kö på boendeplatser inom LSS, utan specifik inriktning, vilket tydliggör behovet av ett nytt boende även för denna målgrupp på sikt. Alla som har beviljats daglig verksamhet under 2018 har blivit erbjuden plats i kommunens egen verksamhet. Flexibiliteten i verksamheterna är stor och öppen för att möta nya brukare med för verksamheten nya behov. Tillfälligt boende och institutionsplaceringar är insatser som köps externt eftersom behandlingshem inte bedrivs inom kommunen. Så långt det är möjligt försöker man tillgoda behovet av stöd och samtal inom kommunen med resursteamets insatser, exempelvis boendestöd eller samtalsstöd. När detta inte är tillräckligt köps behandling in. Kommunen köper idag insatser för spelmissbruk och behandlingshem för missbruk. Samtliga insatser inom bistånd äldre utförs idag inom kommunen.

Nr	Mål	Målet är...		
		uppnått	delvis uppnått	inte uppnått
Ökat arbetsdeltagande:				
1	Kommunen ska senast 2018 vara bland de 50 kommuner som rankas högst i Svenskt näringslivs ranking av lokalt företagsklimat. (KS)			X
2	Vid upphandling ska kollektivavtal (eller motsvarande) och meddelarskydd krävas där detta är relevant. (KS)	X		
3	Sjukfrånvaron ska minska. (alla)			X
4	Öka andelen heltidsarbetande enligt gällande kollektivavtal mellan SKL (Sveriges kommuner och landsting) och Kommunal, heltid som norm. (alla)	X		
5	Skapa ökade möjligheter till sysselsättning för personer som står långt från arbetsmarknaden. (BON)	X		
6	Andelen hushåll och företag med möjlighet till bredband med minst 100 Mbit/s ska uppgå till minst 95 procent vid utgången av 2020. (SBN)		X	
Trygga och goda uppväxtvillkor:				
7	Alla elever ska vara behöriga till gymnasieskolan. (BON)		X	
8	Alla barn ska ha tillgång till en förskola där verksamheten är lärorik. (BON)	X		
9	Alla elever i fritidshemmet ska ha tillgång till en verksamhet där deras utveckling och lärande stimuleras samt erbjuder dem en meningsfull fritid och rekreation. (BON)	X		
10	Kommunen ska tillse att det finns tillgång till familjehem, hem för vård och boende och stödboende i egen regi. (BON)		X	
11	Främja goda matvanor i verksamheterna förskola/skola. (SBN)	X		
12	Andelen ekologiska livsmedel, av totalt livsmedelsinköp i verksamheterna, ska fortsätta att öka och inte understiga 40 procent vid utgången av 2020. (SBN)	X		
Äldrande med livskvalitet:				
13	Äldre ska kunna åldras med bibehållet oberoende. (BON)		X	
14	Fler av kommunens lokaler ska vara tillgänglighetsinventerade och inlagda i VGR:s tillgänglighetsdatabas. (SBN)			X
15	Andel personer som ser fram emot måltiden (kundnöjdheten) mitt på dagen ska öka inom äldreomsorgen. (SBN)		X	
Hållbar livsmiljö:				
16	Anhörigstödet ska utvecklas. (BON)			X
17	Antalet kulturaktiviteter i kommunen ska öka. (BON)		X	
18	Verksamheterna ska skapa en tillgänglig miljö utifrån var och ens egna möjligheter. (BON)	X		
19	Ökat samarbete med idrotts- och fritidsföreningar, byalag, pensionärsorganisationer, kyrkor och andra utvecklingsgrupper. (BON)		X	
20	Giftrika inomhusmiljöer för barn och unga ska främjas. (SBN)	X		
21	Bostäder i olika upplåtelseformer (hyresrätter, bostadsrätter och egna hem) med olika storlek, arkitektur och standard ska eftersträvas. (SBN)	X		
God ekonomisk hushållning:				
22	Det ekonomiska resultatet ska över tid motsvara 4 procent av kommunens intäkter för skatter och generella statsbidrag (KS)	X		
23	Över tid ska minst 40 procent av kommunens investeringar finansieras med egna medel. (KS)	X		
24	All verksamhet ska så långt som möjligt bedrivas inom kommunen. Hemmaplanslösningar ska eftersträvas och ökas kontinuerligt, så att alla kommuninvånare i möjligaste mån kan erbjudas verksamhet i hemkommunen. (BON)		X	
Summa		12	8	4

	Totalt antal mål:	Målet är...		
		uppnått	delvis uppnått	inte uppnått
Bildnings- och omsorgsnämnden	11	4	6	1
Samhällsbyggnadsnämnden	7	4	2	1
Kommunstyrelsen	4	3	0	1
Gemensamma mål för alla	2	1	0	1
Summa	24	12	8	4

Kommunstyrelsens bedömning av måluppfyllelsen

Av totalt 24 mål är 12 uppnådda helt, 8 stycken är delvis uppnådda medan fyra inte är uppnådda.

Att fyra av målen inte är uppnådda är givetvis mindre bra. Avseende målet om företagsklimatet skedde en viss förbättring jämfört med 2017, dock en bit från målet om en plats bland de 50 bästa i Svenskt näringslivs ranking. I 2019 års budget anges att kommunen under varje år under mandatperioden ska förbättra förutsättningarna för näringsidkare verksamma i kommunen. Mätmetod för detta ska utarbetas under året. Den minskning av sjukfrånvaron som skedde under 2017 bröts under 2018 och stället ökade sjukfrånvaron med 0,7 procentenheter. Det är tvärtom mot trenden i övriga landets kommuner där sjukfrånvaron sjönk från 7,0 till 6,9 procent. Bollebygd ligger nu 0,6 procentenheter över snittet i landet. Det är angeläget att denna ökning inte fortsätter, verksamheterna behöver därför arbeta aktivt med denna fråga, inte minst eftersom det är kostsamt för både den enskilda individen och för kommunen som arbetsgivare. Särskilt allvarigt är att det är den psykiska ohälsan som ökar, i denna ingår de stressrelaterade orsakerna vilket gör det nödvändigt att sätta fokus på organisation och arbetsmiljön. Övriga mål

som inte uppnåddes var utveckling av anhörigstödet och att fler av kommunens lokaler ska vara tillgänglighetsinventerade och inlagda i VGR:s tillgänglighetsdatabas. Avseende tillgänglighetsinventeringen noterar kommunstyrelsen att främsta anledningen till utebliven måluppfyllelse är att VGR avvaktat med arbetet till 2019. Avseende de mål som anges som delvis uppnådda konstaterar kommunstyrelsen att en hel del är genomfört och att det finns indikationer som pekar åt rätt håll, till exempel goda skolresultat och fler familjehem på hemmaplan. Positivt är att flera av målen är uppfyllda, däribland att verksamheterna ska skapa en tillgänglig miljö utifrån var och ens egna möjligheter samt skapa ökade möjligheter till sysselsättning för personer långt ifrån arbetsmarknaden. Även målen för god ekonomisk hushållning är uppfyllda, dessa mål är en förutsättning för att klara de utmaningar som kommunen står inför de kommande åren. Arbetet kring formulering av mål bör utvecklas i riktning mot att målen görs mer tydliga och enklare att utvärdera. Mål som anges att något ska främjas kan upplevas otydliga och svåra att mäta och utvärdera.

Ekonomiskt resultat och finansiell analys

- Ännu ett år med ett gott ekonomiskt resultat även om en hel del av resultatet var poster av engångskaraktär +27,0 miljoner kronor (2017: + 33,3 mnkr)
- Främsta orsaker var reavinster på tomtförsäljningar
- Nämnderna redovisar sammantaget ett underskott
- Investeringarna lägre än tidigare år: 47 mnkr mot 66 mnkr 2017
- Oroväckande netto- och personalkostnadsutveckling

Resultatanalys

Årets resultat och resultatutveckling

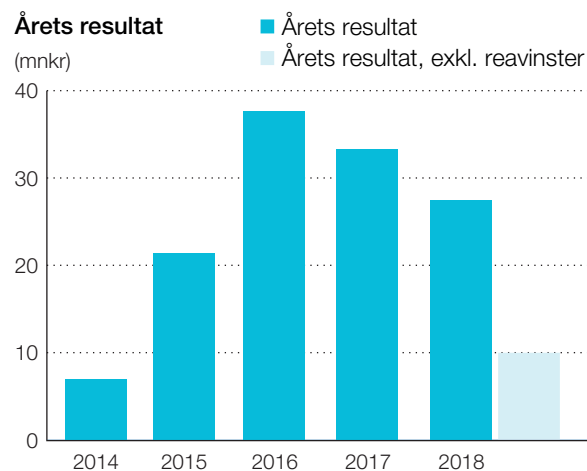
Kommunens resultat för 2018 blev ett överskott med 27,0 miljoner kronor. Det budgeterade resultatet var 11,2 mnkr, vilket alltså överträffades med nästan 16 mnkr. Resultatet motsvarar 5,2 procent av skatteintäkter och generella statsbidrag, vilket innebär att målet för god ekonomisk hushållning överträffades, även om en hel del av resultatet är poster av engångskaraktär.

Av resultatet utgör 17,2 mnkr så kallade reavinster för försäljning av hittills 24 tomter på Tyftet 2. Enligt redovisningsprinciperna ska intäkterna från försäljningen redovisas direkt minus de kostnader som iordningsställande av dessa tomter kostat. Övriga arbeten utanför tomterna som t ex gator, belysning m m redovisas som investering och skrivs av på 30-50 år.

Avsättningar på totalt sex miljoner kronor har åren 2014-2016 gjorts för iordningsställande av marken kring Bollebygdskolan efter genomförd investering. Under åren har dock redovisningsprinciperna kring detta ändrats, så betydligt mer än förväntat har bokförts som investering samtidigt som Boverket bidragit med 1,6 mnkr i bidrag. Därför återförs dessa sex miljoner till resultatet.

Skatteintäkter och de generella statsbidragen blev 3,6 mnkr högre än budget, främst beroende på högre inkomstutjämnning som en följd av att kommunen växer samt byggbonus. På kostnadssidan ökade av-

sättningen till pensioner med drygt 8 mnkr samt att kommunen ersatte Bollebo för återställande av lokaler på Kråkvägen till bostäder, 3,2 mnkr. Nämnderna redovisar sammantaget ett underskott på 2,8 mnkr medan finansnettot redovisar ett överskott på 1,4 mnkr. Ofördelade budgeten på 2,0 mnkr nyttjades inte. Vilket framgår ovan är det en hel del poster av engångskaraktär 2018 vilket gör resultatet svåranalyserat. Ifall engångsposter elimineras hamnar resultatet på cirka 14 mnkr eller 2,7 procent av skatteintäkter och generella statsbidrag. Det är sämre än åren 2015-2017 men bättre än åren innan.

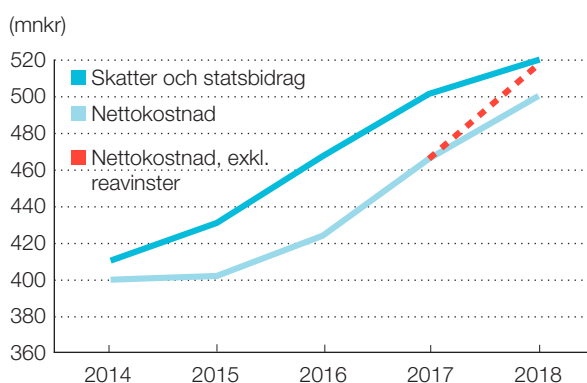

Bollebygd har inte redovisat något negativt resultat sedan 2004. Ett överskott är nödvändigt för att dels finansiera en så stor del som möjligt av investeringarna med egna medel samt skapa sig ett handlingsutrymme kommande år som de allra flesta bedömare anser kommer bli betydligt mer ekonomiskt betungande. De närmaste åren kommer präglas av att skatteintäkterna ökar betydligt mindre än de senaste åren samtidigt som antalet barn, elever och äldre blir allt fler. Denna utveckling är inte specifik för Bollebygd utan omfattar hela riket, Sveriges Kommuner och landsting gör bedömningen att det inte kommer gå att lösa utan betydande ökning av statsbidrag och skattehöjningar.

Skatteintäkter och nettokostnader

Nettokostnaderna ökade med 6,8 procent jämfört med 2017 medan skatteintäkter och de generella statsbidragen ökade med 3,9 procent. Även 2017 ökade nettokostnaderna mer än intäkterna. Ett förhållande där nettokostnaderna ökar snabbare än skatteintäkterna är givetvis inte hållbar, det innebär att kommunens verksamheter växer i större omfattning än vad finansieringen medger. Den främsta orsaken till den snabba ökningstakten för nettokostnaderna är att personalkostnaderna ökat med 9,9 procent, bland annat till följd av att antalet anställda ökat med 38 personer eller 5,6 procent jämfört med 2017.

Skatteintäkter och nettokostnader

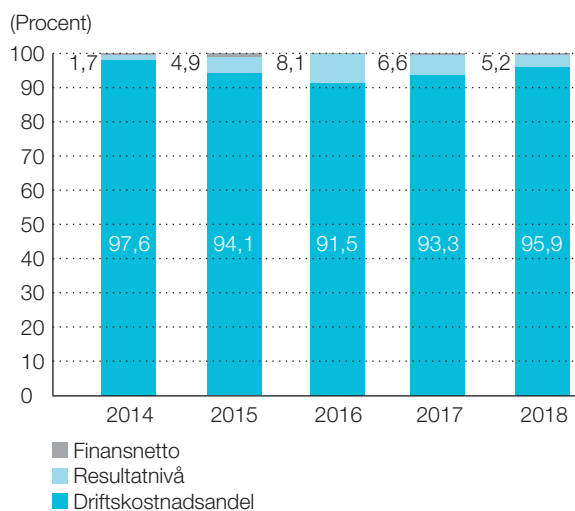
Diagrammet visar utvecklingen av skatteintäkter ihop med de generella statsbidragen (överst) och utvecklingen av nettokostnaderna. Mellanskillnaden mellan graferna utgör i princip kommunens resultat och finansnettot. Som jämförelse visas även nettokostnaderna exklusive reavinsterna, den prickade linjen. Det ser då ut som att resultatet 2018 är väldigt blygsamt, en marginal på 4,1 mknkr mellan översta kurvan och den prickade linjen, men till detta ska alltså läggas ett positivt finansnetto på 5,7 mknkr. Då fås resultatet 9,8 mknkr vilket är kommunens resultat exklusive reavinst.

Driftskostnadsandel

Ett annat sätt att visa resultatutvecklingen är att se på driftskostnadens andel av skatteintäkter och generella statsbidrag, den blev 2018, 95,9 procent. Resultatets andel blev alltså 5,2 procent, varav finansnettot svarade för -1,1 procent, (negativt då det var en intäkt).

Driftskostnadsandel

Balanskravet

Enligt kommunallagen måste en kommun visa överskott, om underskott uppstår så ska det återställas inom tre år. Det resultat som ska utvärderas är det så kallade balanskravsresultatet då reavinst mm undantas. Kommunens balanskravsresultat för 2018 är 9,8 mknkr. Det finns inga underskott sedan tidigare år som ska återställas. Kommunen saknar resultatutjämningsreserv. (En kommentar till balanskravsutredningen finns i avsnittet redovisningsprinciper.)

Balanskravsutredning	(mknkr)
Årets resultat enligt resultaträkningen	27,0
- reduktion av samtliga realisationsvinster	-17,2
+ justering av realisationsvinster enligt undantagsmöjlighet	-
- justering av realisationsförluster enligt undantagsmöjlighet	-
+ orealiserade förluster i värdepapper	-
= Årets resultat efter balanskravsutredning	9,8
- reservering/+ användning av medel till/från resultatutjämningsreserv (RUR)	saknas
= Balanskravsresultat	33,3

Intäkter och kostnader

Kommunens intäkter uppgick till totalt 651,1 mnkr. Av detta utgjorde skatteintäkterna 432,3 mnkr, dessa kommer från den inkomstskatt som invånarna betalar. Kommunen får även intäkter från utjämningsystemen, främst inkomstutjämnningen, samt generella statsbidrag med totalt 89,2 mnkr. Övriga intäkter kommer från taxor och avgifter från främst VA och renhållning, men även förskola, fritids och äldreomsorg, totalt 34,7 mnkr. Bidragsintäkterna uppgick till 51,3 mnkr där de största delarna består främst av ersättning från Migrationsverket (17,2 mnkr) och personlig assistans (10,7 mnkr). Övriga delar är olika statsbidrag till främst skola (10,3 mnkr) och förskola (2,9 mnkr). Därefter är det andra bidrag till IFO, miljö och hälsa, räddningstjänst m.m. Bidragsintäkterna har minskat jämfört med 2017, med knappt 12 mnkr. Främsta orsak är klart lägre intäkter för flyktingverksamheten, från 29,2 till 17,2 mnkr.

Personalkostnaderna är den klart största kostnadsposten, ca 63 procent av kostnaderna går till detta, totalt 374,6 mnkr. Dessa har ökat med 9,9 procent eller 33,7 mnkr mellan åren. Om man exkluderar pensionskostnader, som var stora 2018, och arvoden, är det en ökning med 7,6 procent. Personalkostnaderna har ökat stort under flera år: 2017: 12,5 procent, 2016: 10,1 procent, även dessa har exkluderats för pensioner och arvoden.

Köpt verksamhet uppgick till 113,2 mnkr. Största delen gällde köpt gymnasieskola, 32,5 mnkr, kommunen saknar eget gymnasium. Köpt grundskola uppgick till 17,6 mnkr. Sedan är det en mängd andra verksamheter: räddningstjänst, förskola, renhållning, IFO-platser och köpta boendeplatser inom funktionshinder, mm. Kostnaden för köpt flyktingverksamhet har minskat stort jämfört med 2017, från 13,4 mnkr till 1,4 mnkr. Exklusive flyktingverksamhet har de köpta platserna totalt ökat med ca 6,2 procent.

Finansiell ställning

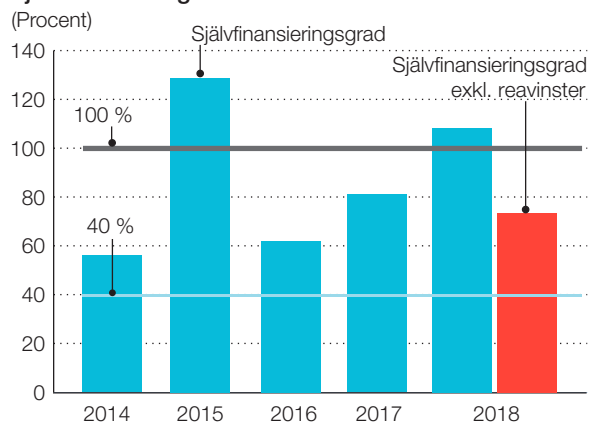
Investeringar

Årets investeringar uppgick till 47,3 mnkr. Detaljer kring vilka projekt som det gäller framgår under avsnittet om investeringsredovisningen. Investeringsnivån 2018 var lägre än både 2016 och 2017 eftersom dessa år präglades av Bollebygds skolan F-6. Självfinansieringsgraden av investeringar mäter hur stor del av investeringarna som finansieras av egna medel, genom resultatet och avskrivningar skapas ett utrymme för nya investeringar. En självfinansieringsgrad under 100 procent innebär att kommu-

nen behöver låna eller ta av sin likviditet, för 2018 låg självfinansieringsgraden på 109 procent, räknar man bort reavinsterna sjunker denna till 72 procent. Kommunens mål är att minst 40 procent ska självfinansieras, detta mål har uppnåtts under de senaste fem åren.

	2014	2015	2016	2017	2018
Investeringsvolym (netto), mnkr	42,1	29,2	91,5	66,2	47,3

Självfinansiering

Pensioner, avsättningar och ansvarsförbindelser

De avsättningar som finns i balansräkningen utgörs numera enbart av pension. Den post på 6,0 mnkr som funnits avsatt tidigare är resultatförd från och med detta bokslut. Se mer under avsnitt redovisningsprinciper. Kommunen följer blandmodellen vilket innebär att den pension som är intjänad från och med 1998 finns som en skuld i balansräkningen medan övrig pension finns som en ansvarsförbindelse. Total avsättning var 32,3 mnkr vilket är en ökning med 7,1 mnkr. Ökningen beror dels på att fler anställda når över brytpunkten på 7,5 inkomstbasbelopp, 39 603 kr/månad (2018), och därmed uppstår en ytterligare pensionsskuld för arbetsgivaren, kortfattat. En annan del av ökningen beror på att pensioner för förtroendevalda finns medräknat i skulden, för 2017 saknades den uppgiften i bokslutet. Den sistnämnda delen är till stor del en engångseffekt medan prognosen är att ökningen av den förmånsbestämda ålderspensionen kommer öka kraftigt. Prognosen per 2023 är en skuld på 47 mnkr, en ökning med ca 25 mnkr på fem år, dvs i snitt 5 mnkr per år inkl. finansiell kostnad.

Tidigare fanns även en pensionsskuld på drygt 3 mnkr som gällde tidigare anställda från tiden före 1995 då kommunen tillhörde Borås kommun. Den skulden är numera från och med detta bokslut, klassificerad som en ansvarsförbindelse. Förändringen är inte resultatpåverkande utan är reglerad mot det egna kapitalet.

Ansvarsförbindelsen uppgick till 147,7 mnkr. Exklusive förändringen med Borås stads pensioner, enligt ovan, så är det en minskning med 2,4 mnkr.

Kommunen har inte någon försäkringslösning för sina pensioner. Kommunen har placerade medel om 6,0 mnkr men dessa anses inte specifikt placerade för att täcka pensionsåtagandena. De återlånade medlen är följaktligen 180,1 mnkr. Per invånare hade kommunen avsatt 2 717 kr 2017 för pensioner och hade då en ansvarsförbindelse på 15 880 kr. Genomsnittet i landet var 2 692 kr respektive 20 944 kr. Eftersom en del kommuner har valt att lösa in hela eller delar av sina förpliktelser så är det svårt att rättvist jämföra, men Bollebygd placerar sig kring genomsnittet när det gäller avsättningen och klart bättre än genomsnittet när det gäller ansvarsförbindelsen.

Samtliga pensionsbelopp ovan är inklusive särskild löneskatt.

Skulder

Kommunen har långfristiga lån på 213,0 mnkr. Under 2018 gjordes varken någon nyupplåning eller amortering. Genomsnittlig ränta på lånen var i slutet på 2018 0,79 procent och andelen rörliga lån var vid utgången av året 28 procent. Den genomsnittliga lånetiden var 23 månader.

Operationell leasing	per 2018	per 2017
Framtida leasingavgifter förfaller:		
Inom 1 år	4 976	5 604
Senare än 1 år men inom 5 år	3 297	6 361
Senare än 5 år	0	0
Finansiell leasing	per 2018	per 2017
Framtida leasingavgifter förfaller:		
Inom 1 år	72	0
Senare än 1 år men inom 5 år	398	0
Senare än 5 år	0	0

Soliditet

Soliditeten är det egna kapitalet dividerat med de totala tillgångarna. Ju högre soliditet desto mer har man kunnat finansiera alla kommunens tillgångar med egna medel. Soliditeten förbättrades från 44 till 46 procent mellan 2017 och 2018. Om man inkluderar även ansvarsförbindelsen för pensionerna så minskar soliditeten till 23 procent. Ansvarsförbindelsen har varit ganska oförändrad de senaste åren, men samtidigt så har kommunens tillgångar ökat, detta leder till att soliditeten inklusive ansvarsförbindelsen förbättrats ganska mycket sedan 2013.

Soliditet

(Procent)

Kommunens användning av leasing

Kommunen leasar fordon, datautrustning och vissa inventarier. De flesta klassas som operationell leasing, men det finns även viss finansiell leasing. Nedan framgår vilka belopp som kommunen är förpliktigad att betala för aktuella leasingavtal.

Borgensåtagande

Bollebygds kommun har ingått borgensförbindelse för Stiftelsen Bollebygds hyresbostäder med 217,0 mnkr. Dessa utgjorde cirka 97 procent av de totala borgensförbindelserna på 223,9 mnkr. Utöver dessa borgar kommunen för lån till Hulta Golfklubb och föräldrakooperativet Gadden. Riskerna för dessa borgensåtaganden bedöms i nuläget som små.

Budgetbeslut under året

Jämfört med den budget som kommunfullmäktige

beslutade om den 26 oktober (kolumnen till vänster nedan) så har vissa ändringar gjorts. Budget för löneökningar 2017 budgeterades ut till nämnderna i slutet av 2017. I början av 2018 flyttades budgeten för anläggningsbidrag från centralt till dels kommunstyrelsen och dels till bildnings- och omsorgsnämnden för att täcka bidrag till föreningen Bollekollen respektive ridklubben. I samband med delårsbokslutet budgeterades lönepotten på 7 500 tkr ut till nämnderna för att täcka löneökningar 2018.

Nämnd/motsv	KF okt 2017	Löneökn 2017	Anl.bidr	Löneökn 2018	Summa bokslutet
<i>Budget per nämnd:</i>					
Kommunfullmäktige	-1 390				-1 390
Kommunstyrelsen	-56 400	-476	-500	-482	-57 858
Bildnings- och omsorgsnämnden	-389 500	-6 743	-492	-6 478	-403 213
Samhällsbyggnadsnämnden	-35 300	-581		-540	-36 421
Revisionen	-825				-825
Valnämnden	-180				-180
Överförmyndare	-765				-765
Jävsnämnden	-70				-70
Summa nämnder	-484 430	-7 800	-992	-7 500	-500 722
<i>Budget övrigt:</i>					
Ofördelad budget	-2 000				-2 000
Lönerörelse	-15 300	7 800		7 500	0
Anläggningsbidrag	-992		992		0
Räntenetto, (inkl. finansförvaltn.)	-4 000				-4 000
Summa övrigt	-22 292	7 800	992	7 500	-6 000
Skatteintäkter och generella statsbidrag	517 878				517 878
Totalt	11 156	0	0	0	11 156

Driftsredovisning

Nämnd	Helår 2018			Helår 2017 Utfall
	Utfall	Budget	Avvikelse	
<i>Belopp är i tkr</i>				
Kommunfullmäktige	-946	-1 390	444	-1 176
Kommunstyrelsen	-57 114	-57 858	744	-55 720
Bildnings- och omsorgsnämnden	-409 864	-403 213	-6 651	-374 296
Samhällsbyggnadsnämnden	-33 706	-36 421	2 715	-32 521
Revisionen	-808	-825	17	-824
Valnämnden	-167	-180	13	0
Överförmyndare	-713	-765	52	-267
Jävsnämnden	-16	-70	54	132
Summa nämnder	-503 334	-500 722	-2 612	-464 672
Ofördelad budget	0	-2 000	2 000	-450
Räntenetto, (inkl. finansförvaltn.)	-11 133	-4 000	-7 133	-3 529
Återställn av avsättningen	6 000	0	6 000	-
Återställning av Kråkvägen	-3 216	0	-3 216	-
Reavinster	17 222	0	17 222	-
Skatteintäkter och generella statsbidrag	521 445	517 878	3 567	501 930
Årets resultat	26 985	11 156	15 829	33 279

Tabellen ovan visar nämndernas budgetavvikelser och utfall. Eftersom nämndernas utfall även innehåller delar av finansnettot så är tabellen inte fullt jämförbar med kommunens resultaträkning.

Kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige lämnade ett överskott på 444 tkr. Den största posten här är arvoden för fullmäktiges ledamöter och det är här som överskottet finns. Jämfört med 2017 är det lägre kostnader vilket beror på ett fullmäktigemöte mindre. Längden på mötena spelar också roll.

Kommunstyrelsen

Resultatet för kommunstyrelsen var ett överskott med 744 tkr. Sammantaget har verksamheten i stort bedrivits enligt plan. Större avvikelser som kan nämnas är att en tjänst varit vakant under hela året då rekryteringen varit svår. Det gäller tjänsten som ska arbeta med digitalisering. Det är även överskott inom olika delar av HR-verksamheten: fackliga kostnader, personalfrämjande åtgärder och företagshälsovård. Kostnaden för färdtjänst har dels ökat en del jämfört med 2017 men också varit underbudgeterad. Kommunstyrelsen har tagit kostnaden som uppstått till följd av avslut av tjänsten som socialchef som skedde under året.

Bildnings- och omsorgsnämnden

Verksamheten grundskola och fritidshem redovisar

ett underskott på -4 848 tkr beroende på höga personalkostnader och ökad bemanning för bland annat elevassistenter avseende elever med omfattande stödbehov. Området funktionsnedsättning redovisar ett underskott på -1 901 tkr främst inom personlig assistans beroende på köpt verksamhet, fler LSS-timmar och ökad bemanning. Daglig verksamhet samt boende redovisar överskott. Övriga verksamheter inom bildning, förskola, gymnasiet och vuxenutbildning redovisar små avvikelser gentemot budget. Äldreomsorgens resultat är ett underskott på -7 740 tkr beroende på volymökning, ökad vårdtyngd och hög sjukfrånvaro. Individ- och familjeomsorgen redovisar ett underskott på -728 tkr, främst beroende på ökade kostnader för ekonomiskt bistånd. Även 2018 genererar flyktingverksamheten ett betydande överskott, + 6 540 tkr.

Samhällsbyggnadsnämnden

Nämnden redovisade ett överskott mot budget på drygt 2,7 mnkr exklusive VA-verksamheten. Fysisk och teknisk planering redovisade överskott beroende på högre bygglovsavgifter samtidigt som en del planer inte genomfördes som planerat. Bostadsanpassningsbidrag samt gator och vägar redovisade underskott.

Övriga nämnder

Övriga nämnder är revisionen, valnämnden, överförmyndaren och jävsnämnden. Resultatet för dessa var tillsammans ett överskott med 136 tkr. Jämfört med föregående år så är nettokostnaderna klart högre för överförmyndaren vilket beror på att under 2017 så bidrog Migrationsverket till att täcka flera av kostnaderna för denna verksamhet. Det har upphört från 2018.

Övriga poster

Den ofördelade budgeten på 2 000 tkr har inte nyttjats under året. I raden räntenetto, inklusive finansförvaltningen, så ingår även pensionsförvaltningen vilket står för det största underskottet. Kostnaden för pensionerna har ökat vilket beror på att flera stora personalgrupper har fått löner över brytpunkten. Se närmare beskrivning i avsnittet ”pensioner, avsättningar och ansvarsförbindelse” ovan. Som nämnts ovan så har kommunen tidigare satt av 6 000 tkr för att täcka vissa kostnader i samband med bygget av den nya Bollebygdskolan. Skolan är nu byggd och inflyttning skedde under 2017 men avsättningen har inte nyttjats. Det är därmed rätt att resultatföra denna post. Kråkvägen är en lokal som nyttjats som förskola och som lokaler för delar av IFO-verksamheten. Lokalerna behövs inte längre och har återgått till Bollebo för att användas som lägenheter. Återställningen innebar en kostnad för kommunen på 3 216 tkr. Reavinsterna till följd av exploatering innebär en resultatförbättring på 17 222 tkr. Mer kommentarer

kring definitioner kring det ges i avsnittet om redovisningsprinciper.

Prognossäkerheten under året

Nämnderna har lämnat prognoser vid fyra tillfällen under året, se tabell nedan. Det prognostillfälle som kom närmast bokslutet för nämnderna var det per februari.

Det var först från april som reavinsterna togs med i prognosen, dessa stämde hyfsat med bokslutet. Denna post är mycket svår att prognosticera. Prognosen för skatteintäkterna stämde också relativt väl. Däremot försämrades posten räntenetto mm stort mellan oktober och bokslutet vilket beror på pensionsberäkningarna som inte blev kända förrän i december. Bildnings- och omsorgsnämndens prognosvariationer främst avseende augusti och oktober jämfört med resultatet vid bokslutet beror på kostnader för köpt verksamhet och platser, köpta konsulttjänster och fortsatt ökade personalkostnader som inte uppkommit i tidigare prognostillfällen. Intäkter såsom statsbidrag som tagits upp i redovisning har efter oktober i några fall överförts till nästa år. Dels för att dessa intäkter ska möta kostnaderna samma år och dels för att några bidrag måste återbetalas.

Avseende samhällsbyggnadsnämnden blev inte utfallet för bostadsanpassningsbidrag så höga som prognosticerades under året, därutöver blev vakanta tjänster inte tillsatta i den takt som förväntades. Bygglovsavgifterna blev också betydligt högre på årsbasis än förväntat.

Nämnd/motsv.	februari	april	augusti	oktober	Bokslut
Kommunfullmäktige, m.fl.	0	0	250	300	580
Kommunstyrelsen	1 000	1 000	1 000	1 100	744
Bildnings- och omsorgsnämnden	-4 500	-6 400	-1 700	-1 200	-6 651
Samhällsbyggnadsnämnden	0	-500	0	1 000	2 715
Summa nämnder	-3 500	-5 900	-450	1 200	-2 612
Ofördelad budget	0	0	0	0	2 000
Räntenetto, inkl. finansförvaltningen	1 744	1 244	94	56	-7 133
Återföring avsättningen	-	-	6 000	6 000	6 000
Återställning av Kråkvägen			-4 200	-3 200	-3 216
Reavinster	-	15 400	15 400	15 400	17 222
Skatteintäkter och generella statsbidrag	1 300	3 400	2 900	2 600	3 567
Summa ovan	-456	14 144	19 744	21 944	15 829
Budgeterat resultat	11 156	11 156	11 156	11 156	11 156
Prognos resultat	10 700	25 300	30 900	33 100	26 985

Typ av investering	Netto- kostnad 2018	Budget 2018			Avvikelse
		Ursprung- lig budget	Om- budgeterar från 2017	Justering KF	
Malmgården			242		242
Tingshusparken		2 500	300	-2 800	0
Skattegårdsparken	395				-395
Kommunala GC-vägar	1 257	1 500			243
GC-väg Brandshed			6 000	-6 000	0
Olsfors, fartdämpande åtgärder			200	-200	0
GC-väg Malmgården			2 315		2 315
Bollebygdskolan	-1 057		775		1 832
Allaktivitetshuset			158		158
Ny skola, förskola, idrottshall	1 152	8 000	4 794	-10 000	1 642
Söråns förskola, uppvärmning	2 093		541		-1 552
Anpassning kontor		150			150
Tillgänglighetsanpassningar		1 200		-600	600
Ungdomsrådet, multiarena			500	-500	0
Moduler förskola	305			2 800	2 495
HVB-hem	4 847		2 474		-2 373
Strategiska mark- och fastighetsförvärv	10 465	25 000			14 535
Boende LSS			13 000	-13 000	0
Elljusspår Rinna		3 000		-3 000	0
Fiber		800	600	-600	800
Reinvesteringar SBN	1 558	1 200			-358
Reinvesteringar BON	1 695	1 850			155
IT-utrustning	1 488	1 500			12
Reinvesteringar KS	373	600			227
System och uppgraderingar		300			300
Åtgärder Råssa ÅVC	14 523	4 730	8 599		-1 194
Reservvatten Bollebygd		1 000		-1 000	0
Ny vattentäkt och verk Tölvsjö	151	500	786		1 135
VA-plan	-192		504		696
Övervakningssystem VA	611	500	102		-9
Reinvesteringar	1 957	4 000		-1 000	1 043
VA-åtgärder Malmgården			714		714
Prästgården		5 000		-5 000	0
Malmgården	3 126		3 789		663
Malmgården GC-väg		250			250
Malmgården, Gästgivarvägen		3 000		-2500	500
Malmgården, intäkt			-6 000	6 000	0
Tyftet 2	1 344		6 305	-4 000	961
Grönkullen/ Getabrohult	670	5 000	6 731	-10 000	1 061
Kråketorp/ Kulla	254		995		741
Ny stadsdel	89				-89
Diverse plankostnader	2 158	1 500			-658
Bergadalen 2	413	8 000	1 093	-8 000	680
Tyftet 1	-114				114
Bergadalen 1	-2 254				2 254
Järnvägsutredning, resecentrum		500		-500	0
Exploatering, ny stadsdel		5 000		-4 500	500
Diverse plankostnader					0
Summa	47 307	86 580	55 517	-64 400	30 390

Kommunfullmäktige har behandlat investeringsbudgeten vid ett flertal tillfällen. I den ursprungliga budgeten som antogs i oktober 2017 anslags 83 280 tkr, i december samma år budgeterades ytterligare 3 300 tkr för åtgärder på ÅVC. Summan blir 86 580 tkr, detta finns i kolumn ursprunglig budget ovan. I samband med behandlingen av årsredovisningen 2017 ombudgeterades 55 517 tkr avseende medel som ej ianspråktagits under 2017. I oktober 2018 beslutade kommunfullmäktige att minska investeringsramen med totalt 67 200 tkr och i november 2018 tillfördes 2 800 tkr för förskolemoduler Bollebygd, netto -64 400 tkr, se kolumn justering KF ovan. Dessa tre kolumner tillsammans utgör investeringsramen 2018 på 77 697 tkr. Årets investeringar blev 47 307 tkr vilket innebär ett överskott med 30 390 tkr. Investeringarna var lägre än både 2016 och 2017, en av anledningarna är att Bollebygdskolan belastade 2016 och 2017 betydligt mer än 2018.

- Skattegårdsparken färdigställdes i början på året, totalkostnaden uppgick till 3,4 mnkr.
- Medel för kommunala GC-vägar nyttjas till Övregårdsvägen och Frejas väg, kommunens kostnad Övregårdsvägen uppgick till 2,8 mnkr, Trafikverket bidrog med 1,4 mnkr. I tabellen ovan redovisas nettobeloppet.
- Bollebygdskolan F-6 är färdigställd, bidrag från Boverket rörande upprustning av utomhusmiljö har kommit Bollebygd till del, en summa om 1,9 mnkr.
- Medel för uppvärmning Sörån fanns anslaget 2016, all medel för detta fördes av olika anledningar inte över till nästkommande år. Oaktat detta har projektet blivit dyrare än förväntat p g a ventilationsbyte och extra borrhål, energibesparingen beräknas till 125 tkr per år.
- Ny skola förskola allaktivitetshall påbörjades under året i form av främst projekterings- och utredningskostnader, de mer omfattande kostnaderna kommer belasta projektet under 2012-2021. Totalkostnaden beräknas i nuläget till ca 350 mnkr.

Strategiska mark- och fastighetsförvärv:

- Hembygdsvägen 5 samt mark i Töllsjö förvärdades under året. En fastighet i Olsfors såldes till Bollebo, beloppet ovan avser kostnader minus intäkter.
- Lokes väg blev dyrare än beräknat, den totala investeringskostnaden uppgick till 12,4 mnkr
- Åtgärder på Råssa återvinningscentral färdigställdes under året, totalkostnad för projektet blev 15,0 mnkr vilket är cirka 1,0 mnkr mer än beräknat, pga. sanering av markföroreningar.
- Arbeten avseende Malmgården påbörjades under hösten, beräknad totalkostnad för projektet är 12 mnkr inklusive GC-vägar, VA och parkdel. Enligt avtal erhåller kommunen sex miljoner från entreprenören vilket innebär en nettokostnad på cirka 6 mnkr.
- Ytterligare tomter såldes på Bergadalen under året. Diverse plankostnader avser främst Prästgårdsgärdet och Västra Forssa.

Redovisning av några större projekt som spänner över flera år:

Projekt	Totalt anslaget	Total kostnad	Avvikelse
Bollebygdsskolan	120 000	110 700	9 300
Stödboende, Lokes väg	10 000	12 485	-2 485
ÅVC, Råssa	13 900	14 994	-1 094
Skattegårdsparken	2 500	3 574	-1 074

I huvudsak är samtliga fyra projekt ovan slutförda under 2018. Vissa mindre arbeten kan tillkomma under 2019.

10-årig översikt

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Utdebitering, skatt, kr	21,49	21,49	21,49	21,59*	21,59	21,59	21,59	21,59	21,59	21,59
Årets resultat, mnkr	2,0	6,0	1,5	3,2	8,8	6,9	21,3	37,6	33,3	27,0
Årets resultat, kr/invånare	238	716	184	377	1 029	801	2 423	4 134	3 593	2 863
Verksamhetens nettokostnader, mnkr	322,8	333,5	350,1	355,7	377,4	400,8	405,3	426,9	468,2	500,1
Verksamhetens nettokostnader, % av skatteintäkter och gen.statsbidr.	99,2%	98,0%	98,8%	96,8%	97,6%	97,6%	94,1%	91,5%	93,3%	95,9%
Nettoinvesteringar, mnkr	12,0	21,2	81,8	45,3	25,6	42,1	29,2	91,5	66,2	47,3
Självfinansieringsgrad, %	126%	87%	16%	36%	95%	56%	130%	62%	81%	109%
Eget kapital, mnkr	148	154	156	159	168	175	196	234	267	297
Soliditet enl. balansräkningen, %	53	56	45	39	39	40	41	44	44	46
Soliditet, inkl. samtliga pensionsförpliktelser, %	3	6	2	2	2	5	9	16	20	23
Långfristiga skulder, mnkr	42	42	113	157	157	157	183	183	213	213
Långfristiga skulder, kr/invånare	5 077	5 003	463	455	337	146	798	105	997	22 595
Antal anställda, tills vidare	463	460	479	480	492	492	513	561	581	630
Befolkningen	8 253	8 375	8 356	8 507	8 562	8 652	8 799	9 102	9 262	9 427

*Bollebygds kommun, liksom övriga kommuner i VGR, fick en sänkt skatt med 43 öre 2012 till följd av ändrat ansvar för kollektivtrafiken, regionen höjde sin skatt med lika mycket. Att kommunens utdebitering ändå ökade med 10 öre innebar alltså en ökad skatteintäkt till kommunen motsvarande 53 öre.

Kommentarer och analyser av kommunens ekonomi

Resultatet

Kommunens ekonomiska resultat för 2018 och de tre åren dessförinnan har varit goda. Både i jämförelse med vad som varit budgeterat och med andra kommuner. Med hänvisning till måluppfyllelsen av de två finansiella målen samt jämförelsen nedan så görs slutsatsen att kommunen uppnår en god ekonomisk hushållning för de senaste åren. Det är angeläget med goda resultat eftersom investeringsbehoven har varit stora och kommer bli ännu mer omfattande framöver. Resultaten och avskrivningarna för åren

2015-2018 uppgår till 198 mnkr samtidigt som det investerades för 234 mnkr, det vill säga en självfinansieringsgrad på knappt 85 %. Resultatet var i snitt drygt 6 procent för åren 2015-2018. Allt tyder på att det blir mycket svårt att nå dessa resultatnivåer igen de närmaste åren vilket innebär att kommande investeringar behöver lånefinansieras i betydligt högre utsträckning än hittills.

2018 präglades av stora intäkter av engångskaraktär, främst tomtförsäljningar. Även om fler reavinster kan göras är det inte sannolikt att dessa får samma effekt på resultatet som tomtförsäljningarna gav 2018.

Även återföringen av avsättningen avseende Bollebygdsskolan på 6 mnkr är en typisk engångsintäkt.

Liksom vissa av pensionskostnaderna och återställningen av Kråkvägen. Ifall dessa engångseffekter räknas bort ligger resultatet runt 2,4 procent, i och för sig ett bra resultat men betydligt lägre än tidigare år.

Kommunens ekonomi jämfört med andra kommuner

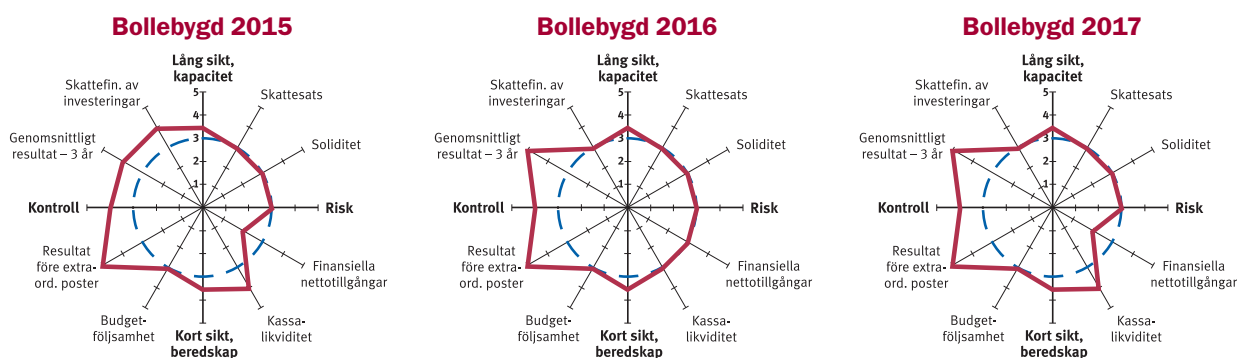
En översiktlig bild av kommunens ekonomiska situation fås genom den så kallade Risk- och kontrollmetoden som Kommunforskning i Västsverige (KFI) genomför årligen. Resultaten presenteras som polär-diagram, med åtta finansiella nyckeltal, se nedan. De ska tolkas som att ju större ytan är inom den röda linjen, desto bättre. Den streckade linjen representerar ett genomsnitt bland de studerade kommunerna i Västra Götaland och Halland, 55 stycken. Om kommunen placerar sig längst ut på skalan, en femma, som är fallet med ”genomsnittligt resultat 3 år” och ”resultat före extraordinära poster”, så betyder det att man finns bland de fem kommuner med bäst värde. Samma sak, fast omvänt, gäller om man får en etta: då är man bland de fem sämsta kommunerna på det nyckeltalet. Uppgifter för 2018 års resultat finns inte klara förrän efter sommaren 2019, men några större skillnader i diagrammet mellan åren brukar det inte bli. Mellan 2016 och 2017 är det ett nyckeltal som har försämrats: ”finansiella nettotillgångar”. (Nettot av omsättningstillgångar, placeringar, fordringar och alla skulder, dividerat med bruttokostna-

derna.) Bollebygd är på plats 43 av 55, där 55 är sämsta placering. Man kan tillägga att alltför bra resultat på alla nyckeltal i denna jämförelse skulle kunna tyda på att kommunen tar ut för hög skatt i förhållande till den kvalitet som finns i verksamheterna.

Förväntad utveckling av kommunens ekonomi

Även om Bollebygd de senaste åren redovisat högre resultat än de finansiella målen finns det betydande utmaningar de närmaste åren. Sveriges Kommuner och landsting har i flera rapporter visat på att de extremt goda kommunala ekonomiska åren 2015 till 2018 nu är över. Ökningstakten av skatteunderlaget kommer att dämpas samtidigt som kommunerna står inför omfattande demografiska realiteter. I Bollebygd som i de allra flesta andra kommuner kommer antalet äldre över 80 år öka kraftigt, en stor volymökning förväntas även inom förskola och skola. Detta samtidigt som antal personer i åldrarna 19-64 år, de som skapar skatteunderlag inte ökar i alls samma omfattning. Enligt SKL är denna obalans större än någon gång de senaste 40-50 åren.

Parallellt med de demografiska utmaningarna kommer räntan med all sannolikhet successivt att höjas de närmaste åren, för Bollebygds del innebär varje procents höjning drygt 2 mnkr i ökade finansiella kostnader i nuläget. Effekten kommer dock bli större i takt med de omfattande investeringsbehoven som ligger i planerna för de kommande åren.

Väsentliga personalförhållanden

Attraktiv arbetsgivare

I Bollebygds kommun ska medarbetare och ledare kunna arbeta i en god arbetsmiljö för att möta brukarnas krav och behov. För att klara det uppdraget krävs goda förutsättningar att kunna rekrytera, behålla, utveckla och belöna kompetenta medarbetare. Alla som arbetar i kommunen ska vara goda ambassadörer och arbeta för att ska kunna ge medborgarna god service och bra verksamhet. För att klara det uppdraget är ett ledord i vår verksamhet ett gemensamt ansvar för det gemensamma. Under året har alla verksamheter i kommunen tydligt märkt av konkurrensen på arbetsmarknaden och att flertalet yrkesgrupper är så kallade bristyrken. Det gör att arbetet med att förbättra både social, organisatorisk och fysisk arbetsmiljö har varit i fokus och måste fortsätta att vara det även i framtiden. För att utveckla dialogen mellan chefer och medarbetare och bidra till att skapa goda arbetsförhållanden har under året ett pilotprojekt med en ny uppföljningsmodell startat under året. Pilotprojektet utvärderas under kommande år.

Ledarutveckling och medarbetarutveckling

Kontinuerligt lärande för både medarbetare och chefer är av central betydelse för att tillgodose medborgarnas krav och behov. Både chefer och medarbetare har utifrån sin individuella utvecklingsplan utvecklat sin kompetens.

Rekryteringsbehov

Kommunen har ett kontinuerligt rekryteringsbehov beroende på både ett ökat behov och personalomsättning. Det finns en tydlig konkurrens på arbetsmarknaden och då många av kommunens yrken är så kallade bristyrken märks det tydligt vid rekrytering. De flesta rekryteringarna tar längre tid än förut och det är betydligt svårare att hitta medarbetare med rätt kompetens. Utifrån det finns det ett behov av att arbeta än mer med kompetensförsörjning och se nya vägar. Även vikarier har varit svårt att rekrytera och det har bidragit till en ansträngd situation inom i stort sett alla verksamheter där en vakans uppstår.

Under 2018 skapades 2 extratjänster i verksamheter som en arbetsmarknadsåtgärd.

Mångfald och jämställdhet

Under 2018 har arbetet med att implementera den nya diskrimineringslagen fortsatt. Lagen innebär i korthet att mångfald och jämställdhet ska vara en naturlig del i verksamheten. Utifrån det har ett nytt arbetssätt för att integrera arbetet med mångfald och jämställdhet i den ordinarie verksamheten och uppföljningen påbörjats genom t.ex. dialogfrågor på APT. Arbetsvärdering ligger till grund för lönekartläggning med jämställdhetsanalys där mäns och kvinnors löner i lika och likvärdiga arbeten analyseras i syfte att upptäcka, åtgärda och förhindra osakliga löneskillnader kopplade till kön. Lönekartläggningen ur ett jämställdhetsperspektiv 2018 resulterade i en särskild lönesatsning i de kvinnodominerade grupperna förskollärare, utbildade barnskötare och undersköterskor genomfördes i samband med löneöversyn 2018.

Heltid som norm

I huvudöverenskommelsen från 2016 mellan Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och Kommunal regleras att samtliga Sveriges kommuner senast den 31 maj 2021 ska ha infört heltid som norm i alla kommunals yrkeskategorier. I Bollebygd innebär det samtliga yrkesgrupper inom vård, skola, omsorg, lokalvård och måltidsverksamhet. Överenskommelsen innebär i praktiken att redan anställda ska erbjudas att arbeta på heltid, att alla nya medarbetare ska anställas på heltid samt att de med heltidsanställning också ska arbeta heltid. Arbetet med heltid som norm har under året pågått i liten skala men bör under kommande år intensifieras för att leva upp till kollektivavtalet mellan SKL och Kommunal.

Hälsa och arbetsmiljö

Arbetsmiljön i kommunens verksamheter ska främja hälsa och förebygga ohälsa. Under året har det arbetet fortsatt för att sätta fokus på arbetsmiljön och främja hälsosamma arbetsplatser genom att rutiner

för det systematiska arbetsmiljöarbetet har förtydligats, ett systemstöd för att rapportera och följa upp arbetsskador och tillbud införts. En ny rehabiliteringsprocess och ett systemstöd för att arbeta med rehabiliteringsprocessen av medarbetare har införts. Kommunens chefer har under året fått möjlighet att delta på föreläsningar om alkohol och droger, arbetsmiljö och rehabilitering. 48 procent av kommunens anställda har nyttjat friskvårdsbidraget och även möjligheten att få massage har nyttjats flitigt. För att främja hälsa och välmående har medarbetarna tillgång till personalstöd genom kostnadsfri rådgivning av både privat- och arbetsrelaterad karaktär dygnet runt.

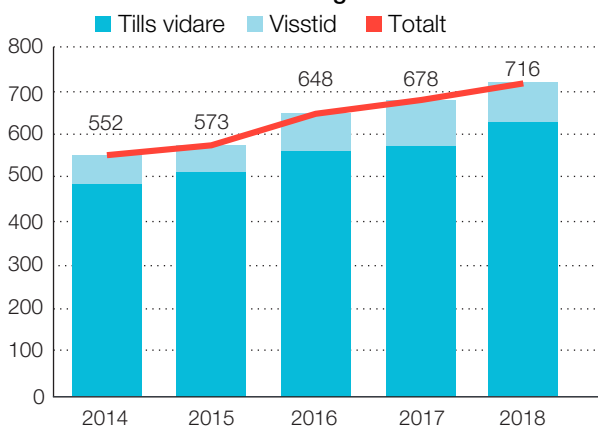
Arbetsskador

Under 2018 inkom i hela kommunen 300 avvikelser i våra medarbetares arbetsmiljö. Dessa utgjordes av 166 tillbud, 94 olycksfall, 35 riskobservationer och 5 färdolycksfall.

Flest avvikelser har inträffat i klassrummen och näst flest hos brukare. Skaderisken eller skadeorsaken som flest medarbetare angivit var hot och våld samt psykisk överbelastning.

Personalvolym

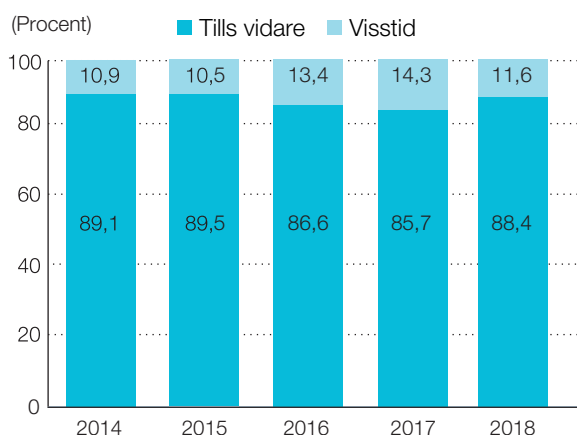
Antal anställda och anställningsform

Den 31 december 2018 hade Bollebygds kommun 716 anställda vilket är en ökning med 38 personer jämfört med samma tidpunkt 2017. Antalet tillsvidareanställda var 630 stycken vilket är en ökning med 49 personer. Antalet visstidsanställda var 86 stycken vilket är en minskning med 11 personer jämfört med tidpunkten ett år tidigare. På fem år har totala antalet anställda ökat med 164 personer, eller knappt 30 procent. Andelen tillsvidareanställda av totalt antal anställda

är ungefär detsamma under de senaste fem åren, det har varierat mellan 86-89 procent.

Andel tillsvidare och visstidsanställda

Antal och andel kvinnor och män per anställningsform

Anställningsform	Antal			Andel i %		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Tillsvidare	529	101	630	84	16	100
Visstid	59	27	86	69	31	100
Totalt	588	128	716	82	18	100

Av kommunens 716 stycken anställda så är 82 procent kvinnor och 18 procent män. Av de som arbetar visstid så är andelen kvinnor 69 procent.

Antal årsarbeten respektive arbetade timmar per förvaltning som utförts av timavlönade vikarier

Förvaltning	2017		2018	
	Årsarb	Tim	Årsarb	tim
KSF	0,2	326	0,09	153
Bof	63,2	107 362	64,1	108 952
Sbf	4,7	8 018	2,9	4 986
Totalt	68,1	115 706	67,1	114 091

Arbetad tid för timavlönade vikarier var 114 091 timmar vilket motsvarar drygt 67 årsarbetare. Jämfört med 2017 så har det skett en minskning med en årsarbetare.

Andel heltidsanställda, av de tillsvidareanställda

År	2017	2018
Andel heltidsanställda av t.v-anställda	87,1	89,5

Av kommunens tillsvidareanställda hade 89,5 procent en heltidsanställning 2018. Det har skett en ökning med 2,4 procentenheter mellan åren 2017 och 2018. Inom bildnings- och omsorgsförvaltningen var 89,7 procent av de tillsvidareanställda medarbetarna anställda på heltid, en ökning med 2,5 procentenheter jämfört med 2017. På sam-

hällsbyggnadsförvaltningen var 85,5 procent av de tillsvidareanställda vilket är en ökning med 0,9 procentenheter jämfört med 2017. På kommunstyrelseförvaltningen uppgick andelen heltidsanställda tillsvidareanställda medarbetare till 96,7 procent, en ökning med 3,7 procentenheter.

Åldersfördelning

Åldersgrupp	Antal kvinnor	Antal män	Antal totalt	% totalt 2018
29 år eller yngre	91	31	122	17
30-39 år	137	26	163	23
40-49 år	152	32	184	26
50-59 år	144	25	169	23
60 år eller äldre	64	14	78	11
Totalt	588	128	716	100

Medelåldern på medarbetarna i hela kommunen är 43,0 år och det är en förhållandevis jämn åldersfördelning mellan grupperna i åldrarna 30-59 år. Medelåldern är lägst på medarbetarna i Bildnings- och omsorgsförvaltningen med 42,1 år, högst på

kommunstyrelseförvaltningen med 46,75 år. På samhällsbyggnadsförvaltningen är medelåldern 46,18 år. Under 2018 gick 11 i pension vilket är lika många som 2018.

Sjukfrånvaro

Förv	2017			2018		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
KSF	8,4	0,2	6,0	4,6	2,8	4,1
BOF	7,4	5,6	7,1	8,3	6,7	8,0
SBF	5,9	3,3	5,0	6,8	3,2	5,6
Totalt	7,3	4,7	6,8	8,0	5,6	7,5

Under 2018 var den totala sjukfrånvaron 7,5 procent av tillgänglig ordinarie arbetstid, en ökning med 0,7 procentenheter jämfört med 2017. Ökningen har skett trots verksamheternas intensiva arbete med att minska sjukfrånvaron. Arbetet har både inriktats på det förebyggande arbetet och ett arbete med arbetsmiljö och en aktiv rehabilitering när en medarbetare är sjuk. Den vanligaste sjukskrivningsorsaken i Sverige idag är psykisk ohälsa och så även i Bollebygd. I den psykiska ohälsan ingår de stressrelaterade orsakerna och utifrån det är det viktigt att sätta fokus på de organisatoriska och arbetsmiljömässiga aspekterna i arbetsmiljön. Sjukfrånvaron är högst i de så kallade kontaktyrkena inom vård, skola och omsorg. Inom dessa yrken har det skett ett trendbrott i och med att männens sjukfrånvaro nu också ökar. Sjukfrånvaron är jämt fördelad i åldersintervallen och den långa sjukfrånvaron över 60 dagar ligger på ungefär samma nivå som 2018.

Lönebildning

Löneökningarna i löneöversyn 2018 var 3,0 procent

Framtid

I Bollebygd precis som i Sveriges övriga kommuner är kompetensförsörjningsfrågan i en nära framtid men även på längre sikt en av de största frågorna att hantera. Den tillgängliga arbetskraften kommer inte att räcka vare sig nationellt eller i Bollebygd. Det kräver ett strategiskt arbete med kompetensförsörjning där alla perspektiv måste belysas och ifrågasättas. Arbetet måste inriktas på att tänka på nya sätt och utvecklas för framtiden. Arbetet kan med fördel ske utifrån Sveriges kommuner och Landstings nio strategier för att lösa kompetensutmaningen. Dessa nio strategier är; Använd kompetens rätt, Bredda rekryteringen, Förläng arbetslivet, Marknadsför jobben, Skapa engagemang, Utnyttja tekniken, Underlätta lönekarriär, Fler jobbar mer och visa karriärmöjligheter. Arbetet bör mynna ut i en kompetensförsörjningsplan som är förankrad i hela organisationen.

Verksamhet som bedrivs i form av kommunalförbund

Räddningstjänst

Kommunen är medlem i Södra Älvsborgs räddningstjänstförbund (SÄRF) tillsammans med kommunerna Borås, Mark, Svenljunga, Tranemo och Ulricehamn. Bollebygd kommuns kostnad 2018 var 8,2 mnkr.

Övrigt

Kommunen är medlem i Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund. Det arbetar med frågor kring tillväxt, regional utveckling, infrastruktur och välfärdsfrågor mm. Årlig medlemsavgift var ca 0,9 mnkr för 2018. Kommunen är också medlem i Sjuhärads samordningsförbund som arbetar med olika rehabiliterande insatser åt arbetslösa eller sjukskrivna invånare. Bollebygd kommuns medlemsavgift till förbundet var ca 0,2 mnkr 2018.

Väsentliga händelser efter bokslutsdagen

Två nya nämnder

Vid kommunfullmäktiges sammanträde i februari valde man ledamöter och ersättare till två nya nämnder. Det var nuvarande bildnings- och omsorgsnämnden som delades upp och blev två olika nämnder från och med den 1 mars. De nya nämnderna är socialnämnden och utbildningsnämnden

Nolåns förskola

De nya förskolemodulerna i Bollebygds tätort är nu på plats och kommer att bli klara för inflyttning den 1 april. Modulförskolan är placerad i anslutning till gamla Bollebygds skolan och innehåller fyra avdelningar med plats för 80 barn. Den nya förskolan ska heta Nolåns förskola.

Finansiella rapporter

Resultaträkning kommunen

Belopp i miljoner kronor (mnkr)	Not	Utfall 2018	Budget 2018	Avvikelse 2018	Utfall 2017
Verksamhetens intäkter	1	121,9	124,8	-2,9	114,8
<i>varav jämförelsestörande post</i>	1	18,6	-	-	-
Verksamhetens kostnader	2	-597,4	-606,7	9,3	-562,6
<i>varav jämförelsestörande post</i>	2	-1,3	-	-	-
Avskrivningar		-24,6	-23,0	-1,6	-20,4
Verksamhetens nettokostnader		-500,1	-504,9	4,8	-468,2
Skatteintäkter	3	432,3	435,3	-3,0	425,0
Generella statsbidrag och utjämning	4	89,1	82,6	6,6	76,9
Finansiella intäkter	5	7,7	0,0	7,7	1,0
Finansiella kostnader	6	-2,0	-1,9	-0,1	-1,5
Resultat efter skatteint & finansnetto		27,0	11,2	15,9	33,3
Extraordinära poster					-
Årets resultat		27,0	11,2	15,9	33,3

Den sammanställda redovisningen med resultaträkning, balansräkning och kassaflödesanalys för kommunkoncernen finns i slutet av årsredovisningen.

Balansräkning kommunen

Belopp i mnkr	Not	2018	2017
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
<i>Immateriella anläggningstillgångar</i>	7	1,0	-
<i>Materiella anläggningstillgångar</i>			
Mark, byggnader och tekniska anläggningar	8	415,2	402,2
Maskiner och inventarier	9	18,4	21,1
Pågående investeringar		36,3	22,3
<i>Finansiella anläggningstillgångar</i>			
Aktier, andelar och grundfondskapital	10	13,5	13,4
Summa anläggningstillgångar		484,2	459,0
Omsättningstillgångar			
Exploateringsfastigheter		6,1	5,7
Pågående exploateringar		30,6	34,8
Kortfristiga fordringar	11	35,1	33,2
Kassa och bank	12	88,0	69,1
Summa omsättningstillgångar		160,0	142,8
SUMMA TILLGÅNGAR		644,0	601,8
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER			
Eget kapital			
Eget kapital vid årets början		266,8	233,5
Justering eget kapital	13	3,1	
Årets resultat		27,0	33,3
Summa eget kapital		296,9	266,8
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner	14	32,3	25,2
Övriga avsättningar	15	-	6,0
Summa avsättningar		32,3	31,2
Skulder			
Långfristiga skulder	16	213,4	213,0
Kortfristiga skulder	17	101,5	90,8
Summa skulder		314,8	303,8
SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER		644,0	601,8
ANSVARSFÖRBINDELSER			
Pensionsförpliktelser		147,7	147,1
- varav Borås stad		3,1	-
- varav löneskatt		28,8	28,7
Ställda panter	18	0,3	0,3
Borgensförbindelser	19	269,2	269,3
Förvaltade fonder	20	1,0	1,0

Kassaflödesanalys kommunen

Belopp i mnkr	Not	2018	2017
DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN			
Periodens resultat		27,0	33,3
Justering för av - och nedskrivningar	7, 8, 9	24,6	20,2
Justering för gjorda avsättningar	14, 15	1,2	0,0
Justering för ej likviditetspåverkande poster	13	3,1	
Medel från verksamheten före förändring av rörelsekapital		55,8	53,5
FÖRÄNDRING AV RÖRELSEKAPITAL			
Ökning/minskning kortfristiga fordringar	11	-2,0	17,4
Ökning/minskning förråd och lager		3,8	-0,7
Ökning/minskning kortfristiga skulder	17	10,6	6,6
Förändring av rörelsekapital		12,4	23,2
Kassaflöden från den löpande verksamheten		68,3	76,7
INVESTERINGSVERKSAMHETEN			
Investering i immateriella tillgångar	7	-3,8	
Investering i materiella tillgångar	8,9	-46,0	-65,0
Försäljning av materiella tillgångar			
Investering i finansiella tillgångar	10		
Försäljning av finansiella tillgångar			
Kassaflöden från investeringsverksamheten		-49,8	-65,0
FINANSIERINGSVERKSAMHETEN			
Förändring långfristiga skulder	16	0,4	30,0
Ökning av långfristiga fordringar			
Kassaflöden från finansieringsverksamheten		0,4	30,0
Årets kassaflöde		18,9	41,7
Likvida medel vid periodens början		69,2	27,6
Likvida medel vid periodens slut		88,0	69,2

Noter kommunen

Belopp i mnkr	2018	2017
Not 1 Verksamhetens intäkter		
Försäljningsmedel	6,8	7,0
Taxor och avgifter	34,7	34,3
Hysesintäkter	3,5	2,6
Bidrag	51,3	63,0
Försäljning av tjänster och verksamheter	7,1	8,0
Försäljning av exploateringsfastigheter (jämförelsestörande post)	18,6	-0,1
Summa verksamhetens externa intäkter	121,9	114,8
Not 2 Verksamhetens kostnader		
Bidrag	-19,9	-18,2
Entreprenad och köp av verksamhet	-113,2	-118,6
Konsulttjänster	-6,3	-6,4
Personalkostnader	-374,6	-340,9
Lokalkostnader	-9,3	-9,1
Övriga kostnader	-72,8	-69,4
Sålda tomträtter (jämförelsestörande post)	-1,3	
Summa verksamhetens kostnader	-597,4	562,6
Not 3 Skatteintäkter		
Preliminära skatteintäkter	434,2	426,4
Slutavräkning	-1,9	-1,4
Summa skatteintäkter	432,3	425,0
Avräkningsbelopp per invånare (kr)		
Slutavräkning 2017/2016	-137	53
Preliminär slutavräkning 2018/2017	-61	-204
Not 4 Generella statsbidrag och utjämning		
Inkomstutjämningsbidrag	71,4	63,5
Regleringsbidrag	1,5	
Regleringsavgift	-	-0,1
Generella bidrag från staten	3,5	3,1
Kostnadsutjämningsbidrag	-	
Kostnadsutjämningsavgift	-0,0	-0,2
Kommunal fastighetsavgift	18,1	16,9
Utjämning LSS	-5,3	-6,3
Summa generella statsbidrag och utjämning	89,1	76,9
Not 5 Finansiella intäkter		
Ränteintäkter	0,0	0,0
Övriga finansiella intäkter	1,7	1,0
Återföring av avsättning	6,0	-
Summa finansiella intäkter	7,7	1,0
Not 6 Finansiella kostnader		
Räntekostnader på långfristiga lån	-1,9	-1,4
Övriga finansiella kostnader	-0,1	-0,1
Summa finansiella kostnader	-2,0	-1,5

Belopp i mnkr	2018	2017
Not 7 Immateriella anläggningstillgångar		
Anskaffningsvärde	3,8	-
Ackumulerade avskrivningar	-2,8	-
Bokfört värde	1,0	-
Redovisat värde årets början	-	-
Investeringar	0,0	-
Flyttningar/omklassificeringar	1,3	-
Avskrivningar	-0,3	-
Redovisat värde periodens slut	1,0	-
Not 8 Mark, byggnader och tekniska anläggningar		
Anskaffningsvärde	621,0	589,9
Ackumulerade avskrivningar	-205,8	-187,7
Bokfört värde	415,2	402,2
Redovisat värde årets början	402,2	277,2
Investeringar	30,4	138,9
Flyttningar/omklassificeringar	0,7	0,9
Utrangeringar	0,0	-0,2
Avskrivningar	-18,1	-14,6
Redovisat värde periodens slut	415,2	402,2
Not 9 Maskiner och inventarier		
Anskaffningsvärde	114,7	113,7
Ackumulerade avskrivningar	-96,3	-92,5
Bokfört värde	18,4	21,1
Redovisat värde årets början	21,1	18,8
Investeringar	5,4	9,1
Flyttningar/omklassificeringar	-1,9	-0,9
Utrangeringar	-0,0	-0,0
Avskrivningar	-6,2	-5,8
Redovisat värde periodens slut	18,4	21,1
Not 10 Finansiella anläggningstillgångar		
Aktier och andelar		
Kommuninvest	4,5	4,5
Sjuhärads kommunalförbund	0,3	0,3
Coompanion Sjuhärad	0,0	0,0
Inera	0,0	0,0
Summa aktier och andelar	4,9	4,9
Grundfondskapital		
Stiftelsen Bollebygds hyresbostäder	1,0	1,0
Långfristiga placeringar		
Aktieindexobligationer mm	6,0	6,0
Långfristiga fordringar		
Kommuninvest Förlagslån	1,6	1,6
Summa finansiella anläggningstillgångar	13,5	13,5

Belopp i mnkr	2018	2017
Not 11 Kortfristiga fordringar		
Kundfordringar	5,3	6,2
Diverse kortfristiga fordringar	7,4	9,1
- varav fordran mervärdesskatt	1,5	2,3
Förutbetalda kostnader	3,7	3,5
Upplupna intäkter	18,8	14,4
Kortfristiga placeringar	-	-
Summa kortfristiga fordringar	35,1	33,2
Not 12 Kassa och bank		
Bank	88,0	69,1
Summa Kassa och bank	88,0	69,1
Not 13 Justering eget kapital		
Pensionsförpliktelse Borås stad, omklassificerad från avsättning till ansvarsförbindelse	3,1	-
Not 14 Avsättningar pensioner		
Särskild avtalspension	-	0,5
Förmånsbestämd ålderspension	24,7	16,3
Pension till efterlevande	1,3	0,8
Avsättning Borås stad	-	2,6
Summa pensioner	26,0	20,2
Löneskatt	6,3	4,3
Löneskatt Borås stad	-	0,6
Summa pensioner och löneskatt	32,3	25,2
Specifikation:		
Ingående avsättning	25,2	25,2
Nya förpliktelser under året	9,3	1,6
<i>varav nyintjänad pension</i>	4,3	1,1
<i>varav ränte- och basbeloppsuppräkningsgrunder</i>	0,5	0,5
<i>varav ändring av försäkr.tekn. grunder</i>	-	-
<i>varav pension till efterlevande</i>	0,4	-
<i>varav övrigt</i>	4,2	-
Årets utbetalningar	-1,0	-1,6
Borås stad	-2,6	-
Förändring av löneskatt	1,4	-0,0
Summa avsatt till pensioner	32,3	25,2
<i>Aktualiseringsgrad:</i>	82,0 %	82,0 %
Not 15 Övriga avsättningar		
Ingående avsättning	6,0	
Bollebygdskolans avsättning		6,0
Periodens avsättning	-	-
Återföring till resultaträkningen	-6,0	-
Summa avsättning resultat	0,0	6,0

Belopp i mnkr	2018	2017
Not 16 Långfristiga skulder		
Kommuninvest	213,0	213,0
Långfristig leasingkulda	0,4	-
Summa långfristiga skulder	213,4	213,0
Not 17 Kortfristiga skulder		
Leverantörsskulder	21,1	22,8
Personalens skatter och avgifter	12,3	11,2
Övriga kortfristiga skulder	0,2	0,8
Förutbetalda intäkter	21,5	9,9
Upplupna kostnader	46,4	46,1
- varav löner	1,3	1,5
- varav semesterlöneskulda	13,8	13,1
Summa kortfristiga skulder	101,5	90,8
Not 18 Ställda pantar		
Fläsjum Övregården 4:98	0,3	0,3
Not 19 Borgensförbindelser		
Stiftelsen Bollebygds Hyresbostäder	262,0	262,0
Förlustansvar för egna hem	0,1	0,1
Gadden	3,5	3,5
Hulta Golfklubb	3,7	3,7
Summa borgensförbindelser	269,2	269,3
Not 20 Förvaltade fonder		
Gustaf Werners fond	0,2	0,2
Arvid Nedsjöns fond	0,2	0,1
Sociala samfonden II och III (avvecklad)	-	0,0
Verner Olofssons stiftelse	0,6	0,6
Kommunalhusfonden (avvecklad)	-	0,0
Summa förvaltade fonder	1,0	1,0

Redovisningsprinciper

Redovisningen har upprättats utifrån kommunallagen, lagen om kommunal redovisning (KRL) samt Rådet för kommunal redovisnings (RKR) rekommendationer. Om avsteg från detta är gjorda så anges det specifikt nedan.

Intäkter och kostnader

Inkomster och utgifter är i allt väsentligt periodiserade till rätt period. En gräns på ca 40 000 kr gäller, inkomster eller utgifter över detta ska alltid periodiseras. Gränsen har höjts jämfört med 2017, då var 20 000 kr satt som gräns. Förändringen bedöms ha marginell påverkan. Statsbidrag som inte är generella utan avser något visst projekt eller liknande, periodiseras alltid. Anslutningsavgifter avseende VA-verksamheten redovisas som verksamhetens intäkter och periodiseras på 50 år.

Årets förändring av semesterlöneskulld, intjänad ferielön och övertid kostnadsbokförs över resultaträkningen. Den totala skulden redovisas som en kortfristig skuld i balansräkningen. Timlöner som intjänats i december men utbetalas i januari är periodiserade och belastar resultatet för december. Lånekostnader belastar resultatet det år då de uppkommer och har inte inräknats i respektive tillgångsanskaffningsvärde. Internräntan sattes till 1,75 procent 2018 och är samma som den som SKL tagit fram som exempel. Kommunen har inte gjort någon egen beräkning kring om någon annan internränta hade varit mer lämplig.

Aktivering

Investeringar som aktiveras har som princip haft ett anskaffningsvärde på över ett basbelopp (exkl. mervärdesskatt) och en livslängd på minst tre år. Gränsen har höjts jämfört med 2017, då gällde minst ett halvt basbelopp. Förändringen bedöms ha en ytterst marginell påverkan på resultatet.

Från och med 2018 specificeras immateriella tillgångar. Tidigare har de redovisats bland de materiella tillgångarna. De uppgår till 1,0 mnkr i redovisat värde per den 31 december. Förändringen ger ingen resultatpåverkan utan innebär enbart en ökad tydlig-

het i redovisningen och att kommunen numera följer RKR 12.1.

Komponentredovisning

Kommunen tillämpar komponentredovisning fr.o.m. 2015. Avskrivningstider är framtagna utifrån rekommendationer från RKR och branschen, dessutom har diskussioner förts med andra kommuner för att skapa likvärdighet. Byggnader har delats in i fem komponenter med avskrivningstider på mellan 15-80 år. Gator har mellan 2-5 komponenter beroende på typ. Investeringar inom VA har redan haft karaktären av komponentredovisning eftersom de ingående delarna ofta är lätt identifierbara, men fem komponenter finns inom detta område. Några justeringar har inte skett på gamla investeringar. Flera av de gamla investeringarna i fastigheter har en avskrivningstid på 33 år. Bedömningen är att en genomgång och uppdelning i komponenter skulle hamna i genomsnitt på ungefär samma avskrivningstid varför nyttan av att göra detta arbete inte överväger nedlagd arbetstid. Om någon befintlig fastighet genomgår större renovering så ska dock ny bedömning göras av berörda komponenter.

Exploatering

Pågående investeringar i exploateringsområden har före 2018 löpande redovisats som en omsättnings-tillgång, eventuella inkomster har blandats med utgifterna och ett nettosaldo har bokförts som pågående investering. När projektet är avslutat så har saldod aktiverats och skrivits av på lämplig tid. Hanteringen har inte följt RKR:s rekommendation 11:4 och 18. Från och med 2018 och projekt Tyftet 2 följs rekommendationen. Nedlagda tomtutgifter matchas med försäljningsinkomsterna medan resterande utgifter kostnadsförs i komponenter. Hanteringen har gett upphov till en reavinst om 17,2 mnkr som anses vara en jämförelsestörande post.

Användning av leasing

Kommunen leasar fordon, datautrustning och vissa inventarier. Upplysningar om förfallotider för avgifterna finns i avsnittet ekonomisk analys. Under 2018 har en genomgång gjorts av alla leasingavtal där två avtal har bedömts vara finansiell leasing. Från och med helårsbokslutet 2018 följs därmed RKR 13.2. Ändringen innebär att aktuella objekt finns upptagna som tillgångar till ett värde av 0,5 mnkr och skrivs av. Den del av leasingskulden som förfaller efter mer än ett år finns som långfristig skuld. Ändringen har marginell betydelse för nyckeltal m.m., därför har ingen rättning gjorts för föregående år.

Avsättningen av tidigare års resultat

Kommunfullmäktige har i budgetbesluten för åren 2013, 2015 och 2016 avsatt 2,0 mnkr som en kostnad respektive år, motiveringen var att det skulle täcka delar av nybyggnationen av Bollebygds skolan. Detta är ett avsteg från KRL och inte förenligt med god redovisningssed. Avsteget har dock tydligt redovisats i tidigare årsredovisningar. Bollebygds skolan är färdigbyggd och avsättningen har aldrig nyttjats. I samband med detta bokslut rättas därmed denna avsättning och 6,0 mnkr resultatförs därmed. Rättningen anses inte vara en jämförelsestörande post.

Flytt av del av pensionsavsättningen

Då kommunen bröt sig ur Borås kommun 1995 beslutades att Bollebygd skulle svara för en viss andel av pensionsförpliktelserna för vissa före detta anställda. Denna pensionsförpliktelse har under åren redovisats som en avsättning; den uppgick till 3,1 mnkr i delåret 2018. Då förpliktelsen är inarbetad före 1998 så ska den enligt KRL redovisas som en ansvarsförbindelse vilket den nu gör fr.o.m. detta bokslut. Rättningen görs direkt mot eget kapital som förbättras med 3,1 mnkr, rättningen påverkar inte resultatet 2018. Förändringen innebär att framtida utbetalningar kommer att belasta resultatet löpande istället för som tidigare då utbetalningarna sågs som en amortering på skulden. Årlig framtida resultat effekt är mellan 100-200 tkr. Förändringen anses inte vara någon jämförelsestörande post då beloppet inte är så betydande i sammanhanget. Påverkan på soliditetsmättet är t.ex. 0,5 procentenheter. Ingen omräkning av tidigare års jämförelsetal är därmed gjort.

Balanskravsutredningen

Enligt 4 kap. 3 a § KRL ska bl.a. samtliga reavinster som inte står i överensstämmelse med god ekonomisk hushållning räknas bort från resultatet. Enligt

RKR gäller det försäljningar av anläggningstillgångar. De reavinster som uppstått under året härrör från tomtförsäljningar, vilket bokföringsmässigt är en försäljning av en omsättningstillgång, (pågående exploatering) och ska inte egentligen reducera resultatet. För att ändå påvisa denna mycket stora påverkan på resultatet så har ändå reduktion skett. Detta bör vara i lagstiftarens mening.

Sammanställd redovisning

Kommunkoncernen består av kommunen och Stiftelsen Bollebygds hyresbostäder, denna upprättar en egen årsredovisning som granskas separat. Men kommunen är ändå skyldig att upprätta en sammanställd redovisning där kommunens och stiftelsens räkenskaper är summerade, transaktioner mellan kommun och stiftelse är då eliminerade. Den finns i slutet av denna årsredovisning. Enligt RKR 8.2 ska en sammanhållen förvaltningsberättelse också upprättas, men bedömningen är att man ändå kan skapa sig en fullgod bild av koncernens ekonomiska förhållanden, därför utelämnas denna. Gemensam notapparat saknas också.

Solidarisk borgen

Bollebygds kommun har i juni 2001 ingått en solidarisk borgen såsom för egen skuld för Kommuninvest i Sverige AB:s samtliga nuvarande och framtida förpliktelser. Samtliga 288 kommuner och lands-ting/regioner som per 2018-12-31 var medlemmar i Kommuninvest ekonomisk förening har ingått likalydande borgensförbindelser. Mellan samtliga medlemmar i Kommuninvest ekonomisk förening har ingåtts ett regressavtal som reglerar fördelningen av ansvaret mellan medlemskommunerna vid ett eventuellt ianspråktagande av ovan nämnd borgensförbindelse. Enligt regressavtalet ska ansvaret fördelas dels i förhållande till storleken på de medel som respektive medlemskommun lånat av Kommuninvest i Sverige AB, dels i förhållande till storleken på medlemskommunernas respektive insatskapital i Kommuninvest ekonomisk förening. Vid en uppskattning av den finansiella effekten av Bollebygds kommuns ansvar enligt ovan nämnd borgensförbindelse, kan noteras att per 2018-12-31 uppgick Kommuninvest i Sverige AB:s totala förpliktelser till 404 804 079 439 kronor och totala tillgångar till 406 323 006 299 kronor. Kommunens andel av de totala förpliktelserna uppgick till 487 515 386 kronor och andelen av de totala tillgångarna uppgick till 489 737 704 kronor.

Barn och utbildning

Förskola

Årets verksamhet

Utbildningen i förskolan syftar till att barn ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Enligt forskning är förskolläraren den enskilt viktigaste faktorn för kvaliteten i förskolan. Särskilt viktigt är förskollärarens pedagogiska relation med barnen. Relationen anses vara det som har störst effekt på barnens utveckling och lärande på såväl kort som lång sikt. Flera studier visar på sambandet mellan hög utbildningsnivå hos personalen och dess förutsättningar att utveckla pedagogiska relationer av hög kvalitet. Forskningen menar att personalens utbildningsnivå är en viktig kvalitetsaspekt i förskolan.

I Bollebygds tätort har önskan om plats på förskolan varit stort under hösten och alla barn har inte kunnat få en önskad placering. Beslut om att upprätta en modulförskola med fyra avdelningar har tagits. I oktober 2018 initierade Skolinspektionen en riktad tillsyn utifrån frågor och signaler som inkommit till myndigheten från allmänheten och genom uppgifter som framkommit i media avseende Bollebygds kommuns möjligheter att erbjuda plats vid förskola till alla barn vars vårdnadshavare har anmält önskemål om förskola inom fyra månader. Tillsynen var inte avslutad vid utgången av 2018.

Några nyckeltal

Antal	2016	2017	2018
Antal barn i förskola*	523	530	541
Antal barn i pedagogisk omsorg	53	14	14
Andel av anställda med förskollärarexamen	58%	62%	**
Antal barn per årsarbetare	5,3	6,0	**

* Inklusive köpta, ej sålda

** Uppgifter för 2018 finns inte tillgängliga ännu

Framtida utveckling

Befolkningsprognoserna, som är grunden för verksamhetens planering, har visat på ett ökat behov av förskoleplatser. Under 2018 har Kommunfullmäktige fattat beslut om en ny förskola (förskola, skola, idrottshall och aula) på Fjällastorp. Den beräknas stå klar 2022/2023 och innehålla åtta avdelningar. Fram till dess förskolan på Fjällastorp är färdig finns Nolåns förskola, en modulförskola med fyra avdelningar. En stor utmaning för arbetsmiljön och ekonomin är de stora barngrupper kommunen har i förskolan. Resultaten av psykologisk forskning lyfter framför allt fram att ett ökat antal barn i grupperna leder till för många relationer för barn att förhålla sig till. I stora barngrupper ökar ofta antalet vuxna och det bidrar till att barn behöver knyta an till flera olika personer. Om omsättningen i personalgruppen är stor blir relationerna inte bara instabila utan också oförutsägbara.

Regeringen har beslutat om en reviderad läroplan för förskolan, Lpfö 18. Läroplanen träder i kraft den 1 juli 2019. Begreppet undervisning har förts in i förskolans reviderade läroplan, Lpfö 18. Förskollärarens ansvar är tydliggjort genom ett nytt avsnitt "förskollärarens ansvar" i den reviderade läroplanen,

Nettokostnad tkr	2018		2017
	Utfall	Budget	Avvikelse
Förskola	-59 371	-59 150	-221 -55 052

Ekonomiskt resultat

Verksamheten förskola redovisar ett negativt resultat på -221 tkr. Detta beror främst på högre personalkostnader än budgeterat. Verksamheten har dock högre överskott av föräldraavgifter maxtaxa och statsbidrag än budgeterat med. Det täcker inte upp för underskottet för personalkostnader helt.

De höga personalkostnaderna beror på flera gemensamma faktorer. Lång- och kortidssjukfrånvaron har varit hög, vilket gör att verksamheten både burit

sjuklönekostnader för personal som är hemma samt lönekostnader för ersättande vikarier. Trots att barnantalet varit lägre än budgeterat är antalet barn med omfattande stödbehov är fortsatt stort och kräver fler pedagoger jämfört personalkostnadsbudget.

Barnantalet är lägre i snitt för helåret jämfört budgeterat antal. Fördelningen av barnen har ändå lett till ökade kostnader. Detta beror dels på den snedfördelning av barnantalet, där trycket ökat på centrala förskolor medan förskolor i ytterområden tappat barnantal. Nettokostnaderna per helår har ökat med 7,9 procent medan barnantalet ökat med 2,1 procent.

Förskoleklass, grundskola och fritidshem

Årets verksamhet

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper.

Ur ett digitalt perspektiv är 2018 onekligen ett spännande skolutvecklingsår. Med nya skrivningar kring digital kompetens i läroplan och kursplaner och ny nationell digitaliseringsstrategi finns mycket att ta tag i för såväl skolhuvudman, som skolledare och lärare. Det är en utvecklingsfråga som både omsluter en god tillgång till digitala verktyg och till digitala läromedel. Språkvalet startade från hösten 2018 i årskurs 6, vilket har inneburit behov av ökning av resurser inom skolskjuts och lärare.

Det pågår ett stort arbete med bred delaktighet vad gäller nybyggnation förskola/skola/kultur på Kulla, Fjällastorpskolan. Förvaltningen deltar tillsammans med samhällsbyggnadsförvaltningen i arbetet. Den planerade byggnaden består av två plan, vilket inrymmer en förskola för 160 barn och en högstadieskola för 600 elever. Det blir en plats för många och nya möjligheter för hela Bollebygd med en modern tillgänglig idrotts hall och en aula med plats för kunskap, teater och underhållning. Ett skolbibliotek, cafeteria, tillagningskök och matsal finns med i projekteringen. Det har genomförts flera workshops med alla personalgrupper, elever och med föreningslivet. Beräknad inflyttning är under läsåret 2022/2023.

Behovet av plats för skola och fritidshem kvarstår då med samma prioritering i Olsfors. Bildnings- och omsorgsnämnden har föreslagit Kommunstyrelsen att skolan samt bibliotek tar över förskolans lokaler på Sörån. Det behövs då en nybyggnation av förskola med ca 5 avdelningar i Olsfors.

Riksdagen beslutade att förskoleklassen skall vara

obligatorisk från och med höstterminen 2018.

Från och med det år ett barn fyller sex år ska hen erbjudas plats i förskoleklass. Barn kan börja från fem års ålder. Förskoleklassen omfattar minst 525 timmar under ett läsår.

Under vårterminen 2018 startade Bollebygds kommun ett projekt med stöd av Västra Götalandsregionen och GR för att arbeta medvetet för ökad skolnärvaro. Projektet går under namnet ”Plug Innan” och ska pågå under två år.

2017 genomförde Skolinspektionen en regelbunden tillsyn av Bollebygds kommun som huvudman. Tillsynen visade att Bollebygds kommun anordnar en utbildning som i huvudsak uppfyller författningarnas krav inom de områden som granskats. Dock fanns brister i arbetet med uppföljning av resultat, analys av resultat och planering av åtgärder utifrån resultat i förskoleklass, fritidshem, grundskola och gymnasieskola. I april 2018 redovisade nämnden vidtagna åtgärder med anledning av påtalade brister. I dialog med Skolinspektionen framkom att Skolinspektionen i redovisningen saknade en dokumenterad sammanställning av resultaten i respektive verksamhet. Efter hantering av delårsrapporten beslutade bildnings- och omsorgsnämnden om åtgärder för att utveckla verksamheten vilket redovisades till Skolinspektionen i början av oktober. Den 30 oktober 2018 avslutade Skolinspektionen tillsynen av Bollebygds kommun.

Några nyckeltal

Antal	2016	2017	2018
Meritvärde (17 ämnen)	233,0	235,9	247,7
Antal elever i skola*	1062	1122	1 122
Antal elever per lärare	12,1	12,4	11,6
Antal barn i fritidshem	498	529	525
Lärare med lärarlegitimation och behörighet i minst ett ämne	76,4%	80,6%	77,2%
Antal barn per årsarbetare i fritidshem	21	17,9	**
Andel pedagoger med högskoleutbildning på fritidshem (%)	54	46	**

* Inklusive köpta, ej sålda

** Uppgifter för 2018 finns inte tillgängliga ännu

Framtida utveckling

Förvaltningen ser att kostnaderna för barn och elever med omfattande behov av stöd och service är betydligt större än vad budgeten medger. Alla elever ska få stöd och stimulans för att utvecklas så långt som möjligt. Om skolan sett över organisationen runt eleven och märker att det inte räcker ska extra anpassningar göras. Det är stödinsatser som oftast kan ske inom ramarna för den vanliga undervisningen. Dock finns ett fåtal elever med genomgripande behov av stöd som ej kan lösas inom ramen för den vanliga undervisningen. Det är elever som med anledning av sjukdom eller funktionsnedsättning alltid kommer att ha ett omfattande behov av stöd och service av samhället även i vuxen ålder. Det är elever som av fysiska eller psykiska orsaker har betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed har ett omfattande behov av stöd eller service. Det går inte att inrymma stödinsatser av denna omfattning inom befintlig elevpeng.

Skolan står för fler åtaganden såsom en ökning av tid i matematik i årskurs 7-9 samt idrott och hälsa i årskurs 6-9. Detta träder i kraft den 1 juli 2019.

Ekonomiskt resultat

Nettokostnad tkr	2018		2017
	Utfall	Budget	Avvikelse
Fritidshem	-19 760	-20 149	389
Grundskola	-118 504	-113 267	-5 237
Totalt	-138 264	-133 416	-4 848

Verksamheterna för grundskola och fritidshem redovisar ett negativt resultat på -4 848 tkr. Avvikelsen beror på höga personalkostnader vilket beror på ökad bemanning för bl.a. elevassistenter avseende elever med omfattande stödbehov och att lönekostnaderna har ökat då nyanställda lärare i högre grad varit behöriga och kostat mer. Personalkostnaderna har också ökat pga. en förändring från hösten 2018 då regeringen beslutat om en ny stadiindelad timplan där språkval är obligatoriskt från år 6, vilket gjort att man behövt nyanställa personal. Nettokostnaden för verksamheten har ökat med 13,5 procent vilket är samma som nettokostnadsökningen för personalkostnader. Elevantalet har för grundskolan ökat med 2,3 procent och minskat för fritidshem med 0,7 procent.

Statsbidragen har ökat med 16,2 procent jämfört föregående år.

Gymnasieskola

Årets verksamhet

Gymnasieskolan består av olika typer av program:

- 18 nationella program som pågår under tre år. De är indelade i gymnasiegemensamma ämnen, programgemensamma ämnen, inriktningar, programfördjupningar och examensarbete.
- Fem introduktionsprogram för elever som inte är behöriga till ett nationellt program.
- Utbildningar som avviker från den nationella programstrukturen; särskilda varianter, riksrekryterande utbildningar och nationellt godkända idrottsutbildningar.

Bollebygds kommun köper gymnasieplatser i andra kommuner, 51 procent av Bollebygds elever går på kommunal gymnasieskola i Borås och 21 procent går på Hulebäcksgymnasiet i Härryda. Introduktionsprogrammen är förlagda i Krafthuset och vänder sig till de elever som inte uppnått behörighet till de nationella program i gymnasieskolan enligt de behörighetsregler som gäller. Dessa program är preparandutbildning, programinriktat individuellt val, yrkesintroduktion, individuellt val och språkintrouktion. Bollebygds kommun erbjuder alla program utom programinriktat individuellt val och sökbar yrkesintroduktion på hemmaplan. Syftet med utbildningen är att ge eleverna behörighet till ett nationellt program. Bollebygds kommun arbetar gemensamt med tex Borås i projekt "En skola för alla" för att minimera avhoppet i gymnasieskolan. De framgångsfaktorer som har identifierats i arbetet för att behålla elever i gymnasieskolan hänger ihop och samverkar med varandra. Framgång skapas genom:

- Att arbeta med individen i centrum
- Att följa upp och ha koll på till exempel avbrott, närvaro, trivsel/hälsa och särskilt stöd
- Att jobba med bemötande, att varje elev ska bli sedd
- Att kunna ha en flexibel verksamhet
- Att jobba med samverkan mellan olika organisationer och insatser

Några nyckeltal

Antal	2016	2017	2018
Antal elever i gymnasieskola	319	318	332

		2016	2017	2018
Betygspoäng efter avslutad gymnasieutbildning, högskoleförberedande program hemkommunen	Bollebygd	14,3	14,7	14,4
	Riket	14,6	14,8	14,8
Betygspoäng efter avslutad gymnasieutbildning, yrkesprogram hemkommunen	Bollebygd	14,1	13,7	13,5
	Riket	13	13,1	13,3
Gymnasieelever med examen eller studiebevis inom 3 år, hemkommun, andel (%)	Bollebygd	72,2	68,3	82,9
	Riket	71,4	71,9	71,7
Gymnasieelever med examen eller studiebevis inom 4 år, hemkommun, andel (%)	Bollebygd	80	82,5	82,2
	Riket	78,6	78,5	78,6
Gymnasieelever med examen inom 3 år, hemkommunen, andel (%)	Bollebygd	68	63,4	73,2
	Riket	65,2	66	65,9
Gymnasieelever som uppnått grundläggande behörighet till universitetet och högskola inom 3 år, hemkommunen, andel (%)	Bollebygd	53,6	47,5	54,9
	Riket	53,6	54,3	54,4

Typ av utbildning, procent	2016	2017	2018
Yrkesförberedande	39	36	43
Högskoleförberedande	61	64	57

Framtida utveckling

Målet är att alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning. Lärarbristen utgör en av skolans viktigaste utmaningar. Att ha en gymnasieutbildning är mycket viktigt – det är svårt för en individ att etablera sig på arbetsmarknaden och i samhällslivet utan en sådan. Deltagandet i gymnasieutbildning är högt, men alla elever fullföljer inte. Vissa elever behöver längre tid i gymnasieskolan, till exempel för att de påbörjar sina studier på ett introduktionsprogram. Det är därför viktigt att samlat stärka förutsättningarna för elever att klara och fullfölja sin utbildning.

Ekonomiskt resultat

Nettokostnad tkr	2018		2017
	Utfall	Budget	Avvikelse
Gymnasieskola	-38 138	-37 963	-175 -35 832

Gymnasiet redovisar ett negativt resultat på -175 tkr. Det negativa resultatet beror på kostsamma köpta utbildningsplatser som tillkommit under hösten. Även kostnader för busskort har ökat med 14,2 procent. Verksamheten har högre statsbidragsintäkter än budgeterat. Detta beror på att del av schablonersättning för nyanlända avseende bildning har fördelats från IFO. Samtidigt har verksamheten fått in något

ägre intäkter för ersättning i utbildningskostnader för asylsökande barn. Nettokostnaden enligt prognos ökar med 6,4 procent jämfört med föregående år. Elevantalet har ökat med 4,4 procent.

Vuxenutbildning

Årets verksamhet

Målen för kommunal vuxenutbildning är att vuxna ska stödjas och stimuleras i sitt lärande. De ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt att främja sin personliga utveckling. Kommunerna har skyldighet att tillhandahålla kommunal vuxenutbildning, utgångspunkten ska vara den enskildes behov och förutsättningar. Den som fått minst utbildning ska prioriteras. (Skollagen, 20 kap.) Kommunal vuxenutbildning omfattar:

- Svenska för invandrare
- Grundläggande nivå
- Gymnasial nivå.

Några nyckeltal

Antal	2016*	2017*	2018**
Elever i kommunal grundläggande vuxenutbildning	16	15	11
Elever i kommunal gymnasial vuxenutbildning	113	80	52
Elever i sÄrvux	0	2	2

*Ansökt, ej utfall.

**Utfall, valt att gå utbildningen.

Framtida utveckling

Det är viktigt att ha en vuxenutbildning av god kvalitet där alla ges möjlighet att erövra kunskap för att skapa möjligheter till framtidstro. I dag ökar elevantalet inom vuxenutbildning med elever som har ett annat modersmål. Vuxenutbildningen har i högsta grad en mycket heterogen elevgrupp, vilket skapar utmaningen att lösa utbildningen med ett individuellt förhållningssätt. Arbetsmarknadens behov av arbetskraft ska matchas med elevernas sökande av utbildning, det är en ekvation som inte alltid stämmer.

Vuxenutbildningen redovisar ett positivt resultat på 213 tkr. Kostnaderna för köpt vuxenutbildning har ökat under senare delen av hösten. Verksamheten har upplevt en ökning av antalet ansökningar jämfört med föregående år och har också beviljat nästan alla ansökningar.

Kostnaderna för SFI samt för gymnasial vuxenutbildning & påbyggnadsutbildning har ökat markant. Nettokostnaden har ökat med 29,2 procent beroende på ökade kostnader för köpt utbildning.

Ekonomiskt resultat

Nettokostnad tkr	2018			2017
	Utfall	Budget	Avvikelse	Utfall
Vuxenutbildning	-2 555	-2 768	213	-1 977

Område funktionsnedsättning

Årets verksamhet

Inom verksamheten Funktionsnedsättning finns tre enheter: boende med särskild service, personlig assistans och daglig verksamhet vars enhet även innehåller ansvar för verkställandet av kontaktperson, avlösarservice, ledsagarservice, korttidsvistelse, korttidsstillsyn och rådgivning och annat personligt stöd.

Det saknas fortfarande boendeplatser för personer med diagnos inom autismspektrumet. Det pågår planering för nybyggnation av ett sådant boende. Det skulle göra att kommunen inte längre behöver köpa platser externt till den här målgruppen. I dagsläget är det kö till det boende som kommunen driver och som har en generell inriktning. På sikt kommer det bli nödvändigt att utöka antalet platser med generell inriktning.

Under den första delen av året har olika tvärgrupper arbetat kring värdegrunds- och bemötandefrågor. Tvärgrupperna har bestått av medarbetare från daglig verksamhet, grupp- och serviceboende samt personlig assistans. Under 2018 har nytt samtalsmaterial arbetats fram och grupperna har under våren haft diskussioner kring frågeställningar som bättre belyser område funktionsnedsättnings brukargrupp och de svårigheter och utmaningar som denna verksamhet ställs inför.

Enheten daglig verksamhet har för första gången genomfört en brukarundersökning. Resultatet av den visar att brukarna trivs bra, att de känner sig trygga och tycker att de får hjälp med det de behöver. Överlag tycker brukarna att deras arbetsuppgifter känns meningsfulla.

En stor satsning på social dokumentation har påbörjats under året och den kommer fortgå under hela 2019. Satsningen innehåller tre delar: säkerställa kvalitativ och säker social dokumentation; implementering av nya moduler till verksamhetssystemet samt slutligen införandet av utredningsmetodikens Individens behov i Centrum, IBIC .

Framtida utveckling

Kommunen behöver fler boendeplatser enligt LSS både för personer med diagnos autism, men även boendeplatser med generell inriktning. Behovet av daglig verksamhet väntas också öka. En nyförvärvad lokal finns i kommunen, den behöver dock anpassas för ändamålet både genom ombyggnation och genom investeringar av inventarier.

Rekrytering av personer till uppdrag som kontaktperson, avlösare och ledsagare är problematisk. Det leder till att beslut ej verkställs inom rimlig tid, som enligt socialtjänstlagen är tre månader. Under året har 21 beslut överträtt gränsen på verkställighet

inom tre månader, i en del fall har dock brukaren eller närstående tackat nej till erbjudande. Just insatsen kontaktperson är i särklass den typen av insats som är svårast att verkställa. För att hitta personer som vill ta ett uppdrag har annonsering skett i olika media vilket resulterat i något bättre tillgång. Störst svårigheter är det när en brukare har specifika önskemål och behov. Det kan då bli aktuellt med andra insatser som under tiden ersätter ett beslut om till exempel kontaktperson då det annars tar för lång tid att hitta rätt person.

Kompetensutveckling är en av verksamhetens stora utmaningar. För att kunna ta emot brukare med diagnoser av varierande slag, som kanske idag inte är så vanliga, behöver personalen utbildning. Ett område som blivit mer aktuellt på senare tid är t.ex. NPF-diagnoser. När det gäller förvärvade hjärnskador så finns alltid ett behov av kompetensutveckling då ny forskning ger ny input till det arbete som bedrivs. I framtiden kommer utveckling av demens för personer med intellektuell funktionsnedsättning bli vanligare vilket gör att utbildning för personal krävs även inom detta område.

Underskottet finns inom personlig assistans, där köpt verksamhet, fler LSS-timmar och ökad bemanning natt förklarar underskottet. Daglig verksamhet

och boende funktionsnedsatta däremot visar överskott. Nettokostnadsökning är 5 procent jämfört med 2017.

Ekonomiskt resultat

Nettokostnad tkr	Utfall	2018		2017
		Budget	Avvikelse	Utfall
Funktionsnedsättning	-45 439	-43 538	-1 901	-43 267

Några nyckeltal

Antal	2016	2017	2018
Antal personer med boende LSS*	21	20	19
Antal deltagare i daglig verksamhet LSS	23	24	25
Antal personer med assistans enligt SFB	17	16	16
Antal personer med insatser enligt LSS	54	52	59

* Inklusive barn.

Europa direkt-kontoret

Årets verksamhet

Bollebygds kommun har sedan 2013 haft ett EU-projekt i form av ett informationskontor vid namn Europa Direkt Sjuhärad. 2018 beviljades Bollebygd ytterligare en programperiod för projektet. Kontoret fungerar som Europeiska kommissionens förlängda arm ut i samhället, för att belysa EU-arbetet på lokal nivå samt även rapporterar tillbaka till kommissionen. Kontoret är till för hela Sjuhärad.

Projektet utgår från en verksamhetsplan där ett antal aktiviteter utförs varje år. Kontorets mål är att finnas på plats och utföra aktiviteter i Sjuhärads alla åtta kommuner. Kontoret jobbar också aktivt med infor-

mationsspridning via sociala medier och webbplats om EU:s verksamhet.

Kontorets huvudmålgrupp är ungdomar där man informerar dem om vilka möjligheter de har som EU-medborgare. Kontoret har under året både deltagit och anordnat ett flertal aktiviteter där information om arbete, studier, praktik och volontärskap i andra länder spridits. Bland annat har EU-parlamentarikern Olle Ludvigsson medverkat på ett par aktiviteter. Kontoret har även åkt på språktorné tillsammans med översättare med erfarenhet från arbetet på EU-kommissionen i Bryssel.

Äldreomsorgen

Årets verksamhet

Äldreomsorgen i Bollebygds kommun består av fem olika enheter: stöd i ordinärt boende (hemtjänst); Bollegårdens äldreboende med sina två avdelningar för somatik respektive demens; en korttidsenhet och slutligen hemsjukvården som ansvarar för den kommunala sjukvården. All verksamhet utgår från ett salutogent förhållningssätt vilket innebär att stödet som ges ska utformas utifrån den enskildes egna resurser och ska bjuda in till delaktighet. Förhållningssättets syfte är att bevara självständighet både fysiskt och psykiskt vilket är mycket viktigt för välbefinnandet.

Verksamheten har under året genomgått en omorganisation och en ny förvaltningschef har börjat sin tjänst under det senare halvåret. Den nya organisationen innebär att förvaltningen kommer ha två förvaltningschefer med direkt underställda enhetschefer, ett chefsled försvinner således. En andra förvaltningschef är rekryterad och börjar sitt uppdrag i april och kommer ha ansvar för individ- och familjeomsorgen och område funktionsnedsättning.

Under året har det tidvis varit kö, om än kort, till plats på boende med inriktning demensvård. Samma tendens finns för den somatiska avdelningen.

Äldreomsorgen har fördjupat arbetet med värdegrunden. Verksamheten har gått in i LEVA-projektet som drivs tillsammans med högskolan i Borås. Inom ramen för projektet ska en arbetsmodell skapas som ska bidra till ökad livskvalité för äldre, bättre arbetsmiljö för vård- och omsorgspersonalen och ett hållbart ledarskapande för äldreomsorgens chefer. Alla värdegrundsledare kommer att utbildas i teori och praktik.

Trygg hemgångsteamet startades i syfte att hantera kraven på hemgång från sjukhus inom tre dygn efter färdig behandling så som den nya samverkanslagen kräver, samt att göra det tryggt för brukarna att komma hem efter en sjukhusvistelse. Den nya samverkanslagen ersätter betalningsansvarslagen. Två undersköterskor som är anställda inom hemtjänsten möter upp alla som kommer hem från sjukhus och säkerställer tryggheten vid hemkomsten.

Inom äldreomsorgen finns en förebyggandeverk-

samhet med en trygghetsvårdinna som bland mycket annat ansvarar för verksamheten på träffpunkten vilken finns inrymd på Bollegården. En demensförening har under året bildats på initiativ av förebyggande verksamheten.

Inom verksamheten stöd i ordinärt boende har antalet brukare minskat under året, men antalet beslutade hemtjänsttimmar har emellertid ökat. Detta förhållande visar att de färre brukarna har behov av fler timmar än tidigare. Anledningen till det kan vara att många väljer att bo kvar hemma längre, multisjuka personer ökar vilket är mer omsorgskrävande, den palliativa vården i hemmen ökar också. Självklart påverkar även viss platsbrist på äldreboendet omständigheten. Ökningen av beslutade hemtjänsttimmar påverkar även antalet insatser utförda av hemsjukvården, vilka också ökar. I nuläget har kommunen färre personer som har växelvård vilket innebär att hemtjänsten täcker en större del av brukarens omsorgsbehov. Korttidsenheten har under perioder haft dubbelbeläggning i ett flertal rum vilket krävt en utökning av personalstyrkan periodvis.

Svårigheterna att rekrytera är ständigt ett närvarande problem i hela äldreomsorgen. Så är även den höga sjukfrånvaron i verksamheten som har ökat under 2018. Bemanningseenheten har utvecklat sin verksamhet för att underlätta rekryteringar och tillsättningen av vikarier i de olika enheterna. Ett nytt systemstöd har implementerats som gör förfarandet mer effektivt. Ytterligare andra insatser såsom utövandet av närvarande ledarskap och tätare uppföljningssamtal ska förbättra förutsättningarna för personalen och göra arbetsplatserna mer attraktiva.

Under året har rehabiliteringsprocessen utvecklats och förtydligats, och ett systemstöd för att arbeta med rehabilitering har implementerats. Organisationens chefer har utbildats både i rehabiliteringsprocessen och i systemstödet. Cheferna har också utbildats i frågor som rör alkohol och droger i arbetslivet. En stor satsning på social dokumentation har påbörjats under året vilken kommer fortgå under hela 2019. Satsningen innehåller tre delar: säkerställa kvalitativ och säker social dokumentation, implemente-

ring av nya moduler till verksamhetssystemet som underlättar det förra samt införandet av utredningsmetodiken Individens behov i Centrum, IBIC .

Framtida utveckling

2050 beräknas antalet personer som är 75 år och äldre att ha fördubblats jämfört med 2015. Bollebygd är ingalunda ett undantag. Beräkningar visar att i ett tidsspänn på 10 år fram till 2027 kommer antalet personer som är 80 år eller äldre att öka med ca 300 personer.

De kommande åren kommer det bli nödvändigt att utveckla boendeformer för äldre. Arbetet bedrivs utifrån livskvalité för den enskilde och här behövs en personalstab som är förberedd för det kommande scenariot varför kompetenshöjning i personalgrupperna är nödvändig. Den enskilde ska få bo hemma så länge en vill med de stödinsatser som behövs. När behovet uppstår ska det finnas plats på lämpligt boende. Äldreomsorgen står även inför utmaningar på område demens dels ökar antalet personer med en demensdiagnos men det forskas även mycket på området och personal behöver hela tiden kompetensutvecklas på området för att kunna ge bästa möjliga omvårdnad. Psykisk ohälsa ökar i den äldre befolkningen vilket kommer kräva ökade insatser organisatoriskt och även när det kommer till kompetensutveckling.

En tydlig trend är att antalet beviljade biståndstimmor ökar inom hemtjänsten, men det betyder inte att antalet ärenden ökar. Det har varit det motsatta förhållandet det första halvåret 2018. Det tyder på att fler personer med mycket stora behov av omsorg väljer att vara kvar i sina egna hem i större utsträckning. Många gånger är dessa personer multisjuka och behöver insatser från både hemtjänsten och hemsjukvården. Den palliativa vården som idag utförs allt mer ofta i det egna hemmet är mycket resurskrävande både vad gäller tid men också på grund av att dubbelbemanning oftast krävs.

Förebyggandeverksamheten behöver utvecklas.

En utökad förebyggandeverksamhet med exempelvis uppsökande insatser som gör att äldreomsorgens kontakt med äldre inträffar innan de blir aktuella för biståndsbedömda insatser från kommunens äldreomsorg. Det bidrar till en fördröjning av biståndsbeviljade insatser från äldreomsorgen, ökat oberoende och livskvalité.

Verksamheterna har redan idag stora problem att rekrytera ny personal och en ökning av antalet äldre i kommunen kommer komplicera situationen ytterligare. De framtida behoven kräver ökad användning av digitala hjälpmedel, även kallat välfärdsteknik, som blir ett komplement till nyrekrytering.

Några nyckeltal

Antal	2016	2017	2018
Antal personer med särskilt boende, snitt	68	72	72
Antal personer med hemtjänst, snitt/mån	123	133	127
Antal beviljade hemtjänsttimmar, snitt/mån	3 539	3 831	4 883

Ekonomiskt resultat

Nettokostnad tkr	2017			2016
	Utfall	Budget	Avvikelse	Utfall
Äldreomsorg	-87 526	-79 786	-7 740	-78 975

Äldreomsorgens resultat är ett underskott med -7 740 tkr. Det är underskott i samtliga delar och beror på volymökning, ökad vårdtyngd och hög sjukfrånvaro. Åren framöver ser vi fortsatt ökad vårdtyngd och volymökning. Den höga sjukfrånvaron är en bidragande orsak till underskottet. Arbetsgivaren betalar sjukersättning för de första fjorton dagarna och samtidigt betalar verksamheten för en vikarie vilket ger dubbel kostnad. När det inte finns någon vikarie används befintlig personal på övertid vilket också leder till höjd kostnad.

Stöd till individer och familjer

Arets verksamhet

Individ- och familjeomsorgen, IFO, består av tre enheter: Myndighet vuxen, Myndighet barn- och unga samt Resursteamet och flykting.

IFO beskriver en situation där ärendena inte bara ökar utan att dessa även blivit mer komplexa, familjer och individer med sammansatta problem vilka involverar flera funktioner på IFO än tidigare typiska ärenden. Ökande aktualiseringar beror också delvis på att det finns fler barn i kommunen men även att fler orosanmälningar inkommer till kommunen.

Från och med den första januari 2018 ingår problem med missbruk av spel om pengar i socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen.

Under 2017 genomförde arbetsmiljöverket en tillsyn på IFO varför vissa justeringar genomfördes under 2018, bland annat har det utförts ombyggnation på IFO:s våningsplan i kommunhuset.

Verksamheten upplever fortsatt problem med rekryteringar varför man under året haft konsulter på plats. Verksamheten växer och problemen att hitta personer att anställa ser inte ut att minska.

Kommunens familjehem har fördubblats under året vilket innebär att familjehemsplatser nu endast köps externt när mycket specifika behov föreligger.

Antalet ensamkommande flyktingbarn minskar stadigt. Inga nya ärenden har tillkommit, under året, som varit aktuella för stödboendet. Stödboendets verksamhet finansieras helt av de statliga ersättningarna som mottagandet av ensamkommande barn och unga genererar. Fram till årsskiftet 2018/2019 fanns det ekonomiska medel att söka från migrationsverket för att bedriva stödboendets verksamhet. Därför påbörjades under våren 2018 en process där frågan om nedläggning av stödboendet hanterades och stödboendet är nu nedlagt.

Arbetsmarknadsenhetens (AME) huvuduppdrag är att aktivera, vägleda och stärka människor på deras väg mot arbete, egen försörjning och ökad livskvalitet. Arbetsmarknadsenheten arbetar på remiss från Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Västra Götalandsregionen och Socialtjänsten. Under 2018 har totalt 60 individer varit inskrivna på AME, motsva-

rande siffra 2017 var 72 individer. Av det totala antalet inskrivna på AME under 2018 har 39 % gått vidare till arbete eller studier efter avslutade insatser. Motsvarande siffra för 2017 var 53 %.

Av det totala antalet inskrivna för 2018 har 23 % har en fortsatt planering med Försäkringskassan eller Arbetsförmedlingen. Denna siffra var 11 % för 2017. Det är således en lägre andel som under 2018 har varit redo för arbete eller studier vid utskrivning, än föregående år.

I jämförelse med riksnittet, har Bollebygd generellt betydligt lägre arbetslöshetsprocent och har haft det länge. De grupper som drabbas hårdast av arbetslöshet är ungdomar utan gymnasieutbildning, nyanlända och personer med funktionsnedsättning.

Framtida utveckling

I takt med en ökad befolkning kommer nya handläggare behövas på alla områden. De ärenden som idag handläggs är mer komplexa och tenderar att omfatta flera olika områden inom IFO.

En gemensam och strukturerad utredningsmetodik ska införas, Individens behov i centrum (IBIC) vilket innebär förändrat arbetet för handläggare inom äldreomsorg och funktionsnedsättning.

Det är en del av projekt social dokumentation som även gäller utförare för äldreomsorg och funktionsnedsättning.

Insatser inom socialpsykiatri behöver utvecklas såsom till exempel stöd i eget boende. Andra områden som behöver utveckling är anhörigstöd, sysselsättning för personer som står långt från arbetsmarknaden, suicidprevention.

Insatser inom barn och unga som ska utvecklas är bland annat ungdomsenheten i ett samarbete med Borås stad om Mini Maria. Projekt inom ramen för integrationsstrategin är till exempel psykisk ohälsa, bostadsbrist, sysselsättning, hederproblematik.

Några nyckeltal

Antal	2016	2017	2018
Ekonomiskt bistånd, antal hushåll	118	120	139
Placeringar vuxna (HVB+LVM)	2	6	12
Placeringar barn och unga, HVB-hem*	7	9	11
Placeringar barn och unga, familjehem*	5	5	15
Aktualiseringar	111	290	310
Anmälningar barn och unga	81	148	143
Öppna utredningar barn och unga	64	138	139

* Inklusive ensamkommande barn.

Ekonomiskt resultat

Nettokostnad tkr	2018		2017	
	Utfall	Budget	Avvikelse	Utfall
IFO, netto,tkr	-32 888	-43 538	-768	-30 661
Flykting, netto,tkr	6 540	-43 538	6 540	6 479

Individ- och familjeomsorgen redovisar 2018 ett överskott med 5 812 tkr. Resultatet i verksamheten fördelar sig på ett underskott myndighetsteam vuxna och barn, positivt resultat flykting och administration. Nettokostnadsökning är 9 procent jämfört med 2017. Den höga nettokostnadsökningen beror till stor del minskade intäkter från Migrationsverket. Ekonomiskt bistånd över budget -1 900 tkr. Beror främst på nyanlända som inte uppnått sin självförsörjningsnivå. Ersättningen från Migrationsverket täcker bara en liten del av den faktiska kostnaden, kostnader för personer som är arbetslösa och står långt från arbetsmarknaden, hög andel barnfamiljer.

Andra orsaker är rehab-ärenden, står långt från arbetsmarknaden, stor andel barnfamiljer utgör också en förklaring till underskott ekonomiskt bistånd. Flykting har färre köpta platser och mer intäkter från Migrationsverket än budgeterat. Stödboende har lagts ner vid årets slut. Ersatts av träningslägenheter, som inte är en placeringsform utan en öppen-vårdsinsats, vilket innebär mindre stödinsats och mer eget ansvar.

Kultur och fritid

Årets verksamhet

Biblioteket fick möjligheten att söka medel från kulturrådet för stärkta bibliotek under 2018/2019. Verksamheten sökte under året medel för att anställa en projektledare för att arbeta med att implementera biblioteksplanen och utveckla biblioteket med hjälp av de i planen kortsiktiga målen.

Under året har biblioteket erbjudit flera läs- och språkutvecklande verksamheter för barn så som rytmik, babybokcafé (kallat Krypín), sagoklubb, bokklubb, barnteater. Dessa är öppna för alla som är i rätt ålder men antalet platser är begränsade. På sommarlovet kunde barnen delta i Sommarboken, ett nationellt koncept som syftar till att främja läsning för nöjes skull under sommaren. I samarbete med Vuxenskolan ordnades flera sommarlovsaktiviteter i bibliotekets lokaler.

Under hösten deltog biblioteket i ett projekt tillsammans med övriga biblioteket i Sjuhärad, ”Det gränslösa biblioteket”. Här ville biblioteken särskilt nå nyanlända personer i kommunen. I samband med det ordnades träffar kring barnböcker för förälder och barn tillsammans - arabisk berättarstund, arabisk dockteater samt besök av bokbuss anordnades.

Bryggan och samarbetet mellan folkbibliotek och skolbibliotek behöver utvecklas ytterligare för att målgruppen inte ska tappa intresset för läsning när man går ut årskurs 9 utan att man naturligt fortsätter att låna litteratur i samma utsträckning via sitt folkbibliotek. I det nya skolbiblioteket har ett utrymme för forskning och upptäckarlust skapats - ett så kallat ”makerspace”. Där kan skolans elever träffa vuxna med olika specialkunskaper. Detta kan stimulera till ökat läsande och lärande i specifika ämnen. Makerspace kan ses som en brygga mellan skolan och fritiden då denna aktivitet planeras även utanför skoltid. Under året har arbetet med att genomföra meröppet bibliotek i Töllsjö gått vidare med ett antal planeringsmöten, men svårighet med tillgänglighetsfrågor och ombyggnation har fördröjt processen.

Schools out är den drog fria skolavslutningsfestivalen. Ungdomarna, som deltar i arbetet med att ta fram artister och planera och ordna aktiviteter gör

ett fantastiskt jobb varje år. Schools out genomfördes i år för nionde året och den avsatta budgeten på 200 tkr har inte ökat eller indexuppräknats under dessa år och en problematik med att boka och få artister som håller kvalitén är inte helt lätt. 2019 firar schools out –Bollebygd 10 år.

Ökad marknadsföring har skett av platser i kommunen lämpade för kulturaktiviteter och ett ökat samarbete med fler arrangemang som följd tillsammans med kommunens kulturella näringar. Dessa platser har till exempel varit caféer, restauranger, torghandel med mera. Vi har haft samarbete och ett par delregionala kulturprojekt förlagda till Bollebygd under året t.ex. Boy konsthall med sin vision om nutidskonst i mindre samhällen, Vår insats och stöd har bestått i att marknadsföra via webb samt hitta samarbetsformer med tex Bibliotek. Boy konsthall ordnade också lovaktiviteter för barn och unga tillsammans med biblioteket och workshopande konstnärer och fick därmed ta del av statliga medel för lovaktiviteter.

Ljudkonst 7-härad är ett annat delregionalt projekt där Bollebygd har varit delaktiga. Projektet har haft både med och motgång genom att kommunen upplät arrestlokalen i tingshusparken som utställningslokal gjorde att man fick avsluta utställningen tidigare än beräknat vid start av flytten av tingshuset.

Under året har det förekommit flera samarbetspartners, som har förlagt verksamhet på huvudbiblioteket regelbundet eller vid arrangemang, det är föreningsliv, studieförbund, teatrar, sammankomster och egna företagare (kulturarbetare). Flera av kulturprojekten kräver dock oftast en viss medfinansiering eller arbetsinsats, vilket är svårt att åstadkomma då resurserna har gått åt till grundverksamheten. Med avsaknad av kultursekreterare eller liknande landar den uppgiften oftast på enhetschef och ibland till viss del på en bibliotekarie.

Kommunen stöttar också föreningar och kulturinitiativ i möjligaste mån med de resurser som finns att tillgå, oftast i form av anläggningar. Vi ger kulturföreningen i Bollebygd ett stöd och förlitar oss på deras ideella insats.

Föreningslivet

Under året har enheten haft flera föreningsträffar med olika inriktningar. Föreningslivet i Bollebygd står för mycket av kommunens fritidsutbud för barn och unga. En lite oroväckande tendens är att aktivitetsstödet till barn och unga minskat under året. Föreningslivet har också stått för mesta delen av aktiviteterna kring den statliga satsningen på lovaktiviteter för 6-15 åringar. Stödet som uppgick till 120 tkr genererade ca 50 aktiviteter för 379 lovlediga barn där 8 olika organisationer/föreningar fick stöd för sina aktiviteter.

Enheten har under året deltagit i planeringen av den framtida kommunala anläggningen Fjällastorp, som i planeringsstadiet innehåller både en aula och en fullstor idrottshall. Flera träffar med framförallt bollsportsföreningarna men också riksteaterföreningen har hållits för att lyssna in civilsamhället i planeringsstadiet.

I syfte att lyfta föreningslivet och skapa en god relation och dialog har enheten under året 2018 haft 10 träffar med pensionärsföreningarna, 26 träffar med idrottsföreningar och 12 träffar med kulturföreningar. Verksamheten har också under året varit piloter för ett bokningssystem som kan byggas ut till ett föreningsadministrativt system som kommer att underlätta för föreningarna att ansöka om sina stöd samt lägga in bokningar och träningar i kommunens lokaler.

Besöksnäring

För utvecklingen av turistnäringen i Sjuhärad har Boråsregionen under året anställt en samordnare för verksamheten. Detta har resulterat i ny fart för Sjuhärads besöksnäringarnätverk där Bollebygd ingår. Syftet är att sätta Sjuhärad på besöksnäringsskarta och från väster (och Landvetter flygplats) är Bollebygd porten till Sjuhärad.

Kulturskolan

Ett samverkansavtal med kulturskolan i Härryda upprättades för fem år sedan. Avtalet har reviderats vid ett tillfälle och är nu ett löpande avtal tills någon av parterna säger upp det. Bollebygds kommun avsätter årligen 1 mkr till kulturskoleverksamheten, som omfattar skolsamverkan med drama och dans samt ca 150 inskrivna elever i den frivilliga musikundervisningen. Kulturskolan har i år beviljats 250 tkr av statliga utvecklingsmedel för att utveckla studio och öppenverksamhet i anslutning till den frivilliga musikundervisningen. Vi har tyvärr haft problem att starta upp då det har varit svårt att rekrytera kompe-

tent personal till så pass liten tjänstgöring. Det handlar om verksamhet en eftermiddag/veckan.

På liknande sätt som besöksnäringen har ett kulturskolenätverk upprättats i Sjuhärad. Kulturskolan komma vara ett prioriterat utvecklingsområde i den nya kulturstrategin från Västragötalandsregionen. Bollebygds kommun har valt att, så länge kommunen köper tjänsten via avtalet med Härryda, hålla sig utanför det delregionala sjuhäradssamarbetet.

Framtida utveckling

När det gäller framtiden kring bibliotek och mötesplatser så handlar det mycket om skapandet av nya offentliga öppna mötesplatser samt effektivisering och utveckling av redan befintliga. Det finns behov av sådana i alla kommunens delar och relativt stort är behovet i Olsfors, där det saknas både biblioteksfilial och bra mötesplats. I Bollebygd centralort så kretsar mycket kring arbetet för ökat antal mötesplatser just nu om planeringen för Fjällastorp som kommer skapa möjligheter till bra mötesplatser för kultur- och fritidsaktiviteter.

Möjligheterna för att underlätta, tillgängligheten av lokaler, för medborgarna är också en viktig fråga i framtiden. I nuläget är det komplicerat för allmänheten att komma åt tex lokaler när de inte används av kommunens egna verksamhet.

Kulturföreningar och kulturaktiviteterna i Bollebygd ökar i takt med att fler invånare flyttar in. Verksamheten ser en trend att nya föreningar och aktiviteter konkurrerar med de gamla. Verksamheten har nystartade Boykonsthall, som får finansiering via VGR och Boråsregionen och som har flera kulturaktiviteter, som sätter Bollebygd på kartan.

Det är viktigt att även blicka bortanför kommungränsen för att komma framåt. I jämförelser kring kultur och fritidsfrågor ligger Bollebygds kommun på en nivå som har varit densamma under flera år medan andra kommuner bygger idrottsanläggningar och förlänger öppettiderna i de redan befintliga offentliga rummen. Bollebygds kommun behöver hitta strategier för hur man kan nyttja kommunala resurser på bättre och effektivare sätt och som ger ökad aktivitet - helt enkelt mer för fler. De kulturella värdena ska utmana och öppna upp för diskussion och reflektion. Diskussionen om fler offentliga konstverk och ökad möjlighet till kulturarrangemang på hemmaplan blir allt viktigare frågor. Fler gånger har också frågan om bio kommit upp till diskussion. Fritiden ska aktivera och vara närvarande bland medborgarna. Föreningslivets möjligheter att få fler ideella ledare och plats i ändamålsenliga aktivitetslokaler är utmaningar för framtiden.

Några nyckeltal

Antal	2016	2017	2018
Aktiva låntagare i kommunala bibliotek, antal/1 000 inv.	244	233	216
Barnbokslån i kommunala bibliotek, antal/barn 0–17 år	14,7	13,6	12,9
Deltagartillfällen i idrottsföreningar antal/inv. 13-20 år	17	19	4,8
Böcker i kommunala bibliotek, antal/inv.	5,0	5,0	

Verksamheten kultur och fritid redovisar ett positivt resultat på 581 tkr för helåret. Det positiva resultatet beror på att föreningsbidrag inte sökts och därmed utbetalts i den utsträckning som budgeterats samt att man haft lägre personalkostnader än budgeterat. Verksamheten har beviljats statsbidrag för stärkta folkbibliotek och inköpsstöd för skolbiblioteken avseende barnkultur. Bidraget för skolbiblioteken kan endast sökas om inte budgeten för medieanslaget minskats sedan föregående sökta period. Nettokostnaden har minskat med 0,1 % och beror på de lägre personalkostnaderna och bidrag som inte sökts.

Ekonomiskt resultat

Nettokostnad tkr	2018			2017
	Utfall	Budget	Avvikelse	Utfall
Kultur och fritid	-10 187	-10 768	581	-9 438

Samhällsbyggnad

Årets verksamhet och framtida utveckling

Plan och exploatering

Bollebygds kommun befinner sig i ett expansivt skede med stor förfrågan om mark för byggnation. Många som efterfrågar tomter eller lägenheter kommer från Göteborgsområdet. Kommunen har en vision om att vara 12 000 invånare 2025. Visionen innebär att cirka 110 bostäder per år behöver byggas. För att kommunen ska fortsätta att växa och nå visionen krävs att arbetet med framtagande av översiktliga planer och detaljplaner prioriteras. Särskilt för bostäder, men också för kommunal verksamhet som blir följden då kommunen växer. Då ledig mark för verksamheter; främst industri men även kontor och handel saknas, utgör planer som möjliggör etablering ett stort behov. Samtidigt som kommunen växer är det viktigt att ha fokus på miljöfrågorna i strävan efter en hållbar samhällsplanering. En utökad och förbättrad kollektivtrafik med tåg och buss är mycket angelägen framöver där Götalandsbanan utgör en viktig planeringsförutsättning.

Götalandsbanan

Planeringen för Götalandsbanan som höghastighetsjärnväg mellan Stockholm och Göteborg har pågått sedan mitten av 1980-talet och Bollebygd har ingått ett samarbete inom samhällsplanering i stråket Göteborg-Borås sedan 2014 då ett medfinansieringsavtal mellan kommuner och kommunalförbund m.fl. tecknades. I samband med Regeringens beslut om Nationell plan under 2018 är gavs Trafikverket i uppdrag att planera och färdigställa nya stambanor för höghastighetståg som bättre knyter samman Stockholm och Göteborg respektive Malmö. I oktober kom Trafikverkets syn på fortsatt inriktning av arbetet för den fortsatta planeringen och projekteringen. Vissa förutsättningar har ändrats sedan lokaliseringstudier och järnvägsplan i stråket arbetades fram under 2016. Detta föranleder Trafikverket till omtag i lokaliseringstudier för hela sträckan Göteborg-Borås. Ett arbete som påbörjats under 2019 för att med tillfällighetsprovning och järnvägsplaner möjliggöra byggstart i perioden 2025-2027.

Översiktsplan

Under året har arbetet med översiktsplan och fördjupad översiktsplan för Bollebygds inte kunnat ges den prioritet som varit nödvändig på grund av föräldraledighet, sjukskrivning och vakanser. Flera detaljplaner har behövt prioriteras under året vilket tagit resurser. Arbetet med upphandling av konsult för översiktsplanarbetet har därför påbörjats med avsikt att få framdrift. Under 2019 kommer arbetet att prioriteras och intensifieras med inriktning mot ett samrådsförslag, vilket kräver medverkan från övriga förvaltningar och enheter. Medborgardialog har förberetts, GIS och kartunderlag har strukturerats samt visst arbete med precisering av innehåll och upplägg av översiktsplaneringen har skett. Under 2018 har en översvämnings- och skyfallskartering tagits fram och arbetet med VA-plan fortgått. Arbetet med en trafikstrategi eller trafikplan för kommunen har på grund av vakanser och hög arbetsbelastning inte kunnat påbörjas.

Detaljplaner

Planenheten har arbetat med 11 detaljplaneuppdrag under året. Fem detaljplaner har vunnit laga kraft under 2018. Ytterligare ett par uppdrag, främst planprogram för Dammkullen-Fjällastorp och strukturskiss för Buagärde har påbörjats medan planprogram för Mjöhult-Glosås, samt områdesbestämmelser för Östra Nedsjön-Tubbared utgör uppdrag som inte prioriterats.

Under 2019 bedöms detaljplaner som möjliggör cirka 300 bostäder kunna antas. En fortsatt medverkan av plankonsulter i planuppdragen krävs för att stort fokus ska kunna hållas på det översiktliga planarbetet. Detaljplaner som är högt prioriterade och som ska arbetas med under 2019 är: Prästgårdsgärdet (ny skola åk 7-9, förskola och cirka 250 bostäder), Fjällastorp (cirka 250 bostäder, Hallaslätt och Getabrohult (verksamheter), ändring av detaljplan för Bergadalen (cirka 120 bostäder inom etapp 2 och 3) samt Källevägen (8 lägenheter) och Änghem (cirka 14 lägenheter).

Exploatering

Under våren 2018 har projektering av Bergadalen 2 och 3 pågått för att utgöra underlag för planändring som påbörjades under hösten. Samtliga tomter inom Tyftet 2 tomter har sålts. Under 2018 inbjöds till markanvisning av sju tomter som kommer markanvisas och byggas ut under 2019. En tredje etapp med åtta tomter kommer under 2019 projekteras för att därefter byggas ut och säljas via tomtkön. Kommunens exploatering av Malmgården har pågått under hösten med VA-arbeten. Flytt av tingshus och arrest samt färdigställande sker under 2019. Exploatering av Prästgården kan komma att påbörjas under slutet av 2019.

Bostadsförsörjningsprogram

Bostadsförsörjningsprogrammet ska uppdateras årligen och fastställs i början året. På grund av vakanser och ny politik antogs inte bostadsförsörjningsprogrammet under 2018. Ett uppdaterat bostadsförsörjningsprogram behöver arbetas fram under 2019. Arbetet med att ta fram ett lokalförsörjningsprogram som underlag för kommunala verksamheter har tagits fram under 2018 och ska samordnas med bostadsförsörjningsprogrammet.

Markförvärv

Kommunen har genomfört markförvärv inom Kullaområdet för lokalisering av ny skola. I samband med detaljplanen för Prästgårdsgärdet och Fjällastorp behöver ytterligare markköp ske. Kulla- och Forsaområdet är strategiska områden där ingen kommunal mark bör säljas utan där markköp istället bör ske för att underlätta framtida planering och utbyggnad.

Utmed väg 40 inom Getabrohult och Rinna har strategiska markköp genomförts för att möjliggöra av verksamhets- och rekreationsområde.

Inom Töllsjö har ett markområde köpts in av kommunen för att tillgodose det stora behovet av bostäder i kommunen. Under 2018 kommer ytterligare strategiska markköp att behöva göras för att tillgodose verksamhetsmark. En handlingsplan för strategiska markköp föreslås tas fram.

Fiber

Under året har kommunen, genom bredbandsmyndigheten, drivit processen kring att söka statlig medfinansiering för stamnätsbidrag. Ansökan lämnades in under 2018 och beviljades medel. Upphandling av entreprenör pågår. Landsbygden kommer att prioriteras efter att våra fyra tätorter har fått fiber. Zitius Service Delivery AB (ett bolag i Telia-koncernen) arbetar tillsammans med kommunen för att se till att landsbygdshushållen och företagen också får fiber. Skanova (Telias nätbolag) har beviljats bidrag och

utbyggnad kommer till stor del att ske under 2019. Arbetet med samförläggning av tomrör tillsammans med Vattenfall sker i samband med att Vattenfall gräver ner och förstärker elnätet. Under 2018 avsattes 700 000 kronor för samförläggning.

Miljö och bygg

Under 2018 har bygg- och miljöenheten arbetat utefter tillsynsplan fastställd av samhällsbyggnadsnämnden. Verksamheten har till exempel under året gjort tillsyn på samtliga försäljningsställen för receptfria läkemedel, d v s läkemedel som säljs utanför apotek. Inga brister noterades vid besöket. Inom tobakstillsynen har tillsynsenheten i Borås på uppdrag för Bollebygds kommun gjort provköp av tobak.

Under våren 2018 gjorde Länsstyrelsen en revision av kommunens tillsynsverksamhet inom livsmedel. Ett par mindre anmärkningar i målsättningar och nedskrivna rutiner noterades av länsstyrelsen. Detta åtgärdades under hösten 2018. Livsmedelsinspektioner genomförs kontinuerligt över året och samtliga anläggningar med hög risk inom livsmedelshanteringen fick inspektion under 2018.

Samhällsbyggnadsnämnden fastställde i april riktlinjer för enskilda avloppsanläggningar i kommunen. I riktlinjerna anges till exempel vilka områden som har hög skyddsnivå, d v s inom vilka områden strängare reningskrav normalt ställs för enskilda avlopp. Vid samma nämndsammanträde fastställde nämnden ru-

tin för tillsyn av enskilda avloppsanläggningar och tillsynsarbetet för enskilda avlopp har därefter tagit förnyad fart.

Under hösten 2018 gjordes tillsyn på samtliga grundskolor i kommunen med fokus på kemikalier och städning. Några vanligt förekommande brister som noterades var inom områdena höghöjdsstädning, tvätt av textilier och riskbedömning av kemikalier. Noterade brister kommer att följas upp under 2019. Vid inspektionen lämnades också information om till exempel trestegsstädning vid entréer och kadmi-um i färgkriter.

Bollebygds kommun delar sen 2018 på en energi- och klimatrådgivare tillsammans med Herrljunga, Hjo, Karlsborg, Tibro, Tidaholm och Vargårda kommuner under Herrljungas regi. Energirådgivaren blev under 2018 utsedd till årets energirådgivare vilket bland annat motiverades av hans helhetssyn, att han är en av de rådgivare som eliminerat flest kilowattimmar (framförallt på industrisidan) samt hans förtroendeingivande och ödmjuka sätt.

Fastigheter

Fastighetsenheten har under året arbetat med att upprätta en underhållsplan för kommunens fastighetsbestånd. I underhållsplanen ingår löpande underhåll och större underhåll. Med växande verksamhetslokaler ökar behovet av medel till drift och underhåll varvid det är extra viktigt att ha en god

överblick över det planerade underhållet. Under året har en del åtgärder kopplade till planen bland annat har Odensgårdens förskola ska genomgå en större renovering vilket kommer löpa under ett par år, en fjärdedel av denna har genomförts under året. På Solviken har enheten iordningställt ny handikappanpassad toalett samt ny tvättstuga och en utrymnings-trappa från våning 2.

En upprustning av delar av utemiljön på Bollebygdskolan 7-9 har gjorts under året, fastighetsenheten har tillsammans med skolan ansökt om och fått beviljad ansökan om bidrag från Boverket till att rusta upp skolans utemiljö.

När det gäller arbetet medprojekt för ny förskola, idrottshall samt skola, Fjällastorp så har vi i projektet arbetat mycket med den yttre miljön med placering av byggnaden på tomten samt angöringsplatser och parkeringsytor

Markarbeten för etablering av förskolemoduler vid Bollebygdskolan påbörjades under november månad. Här har vi särskilt säkerställt åtgärder för att minska extra kostnader som kan uppkomma vid vinterarbeten. Rörande Hembygdsvägen 5 har styrgrupp tillsatts och förstudie har startats under hösten.

Fastighetsenheten har arbetat vidare med energisparande åtgärder vilket har resulterat i att vi minskat den totala energiförbrukningen från 2010 med 60 % /kvm och år. (Regeringens krav är 2% per år 2010-2020.)

Måltid och lokalvård

Varje år mäts svinnet i våra kök, både vad det gäller tallrikssvinn och produktionssvinn. Varje kök arbetar aktivt för att minska svinnet och sätta mål för både produktionssvinn och tallrikssvinn.

Coola kockar i köket: De kök som har möjlighet bjuder in våra unga matgäster för att delta i arbetet i köket. Våra matgäster kan på detta vis få större inblick i vad som händer i köket och bli nyfikna på både mat och arbetsuppgifter. Särskilda kockkläder i barnstorlek tillhandahålls för detta ändamål.

Näringsriktig och hållbar skolmat: Vi följer Livsmedelsverkets råd Bra måltider i skolan för både näringsriktiga och hållbara måltider. Vid genomförd ”temperaturmätning” på skolmaten med hjälp av skolmatssverige visar sig måltidsenheten följa råden men behöver se över och öka bland annat servering av fet fisk.

Future Kitchen: Under tre månader har måltidsenheten tagit emot tre praktikanter i Future Kitchens regi. Ett samarbete med kommunens integrationsen-

het, Arbetsförmedlingen, måltidsverksamheten och MåltidSverige. Tre kockar har genomgått handledarutbildning och handlett tre personer för att få upp ögonen för att arbeta i storkök och lära sig svenska. Kock är ett framtidssyrke då både offentliga och privata kök har svårt att rekrytera utbildade kockar. Få väljer att utbilda sig till kock. En person har efter praktikperioden erbjudits en sk extratjänst i ett kök. Under det kommande året planerar vi att ta emot två praktikanter till.

Töllsjöskolans kök – Arla Guldko: Under året blev Töllsjöskolans kök en av semifinalisterna till Årets Guldko i kategorin Bästa Matglädjeskola. Detta visar på ett driv och stort engagemang för att sprida matglädje bland våra matgäster. Töllsjöskolans kök blev inte en av de tre finalisterna, men att komma till semifinal är en vinst i sig.

Medarbetarna mm: Ett led till att jobba kring sjukfrånvaron har varit fokus kring personalens hälsa under året. Lokalvårdsenheten har under året haft en minskad sjukfrånvaro. Alla medarbetare som jobbar inom lokalvården i Bollebygds kommun har under året ständigt försökt arbeta med att finna nya lösningar som minimerar påverkan på miljön. Vi har under året jobbat kring miljökompetensen hos alla medarbetare för att miljöarbetet ska genomsyra det dagliga arbetet, genom att uppdatera vår miljöpolicy. Det finns även brukare med allergier som också kräver en anpassad städning. Lokalvården har under 2018 arbetat tillsammans med Arbetsmarknadsenheten med att erbjuda praktik inom verksamheten.

Renhållning

Årets händelser

Genom ett strukturerat förbättringsarbete, dialog och avtalsuppföljning har kommunen förbättrat sin verksamhet på olika vis, vilket inte minst märks genom att antalet ärenden till teknisk kundtjänst har minskat. Under januari 2017 inkom över 515 telefonsamtal. Den genomsnittliga kötiden var då 1 minut och 57 sekunder. För samma månad 2018 inkom 220 samtal med en genomsnittlig kötid på 22 sekunder. Det sista av arbetet med Skattegårdsparken färdigställdes under 2018. Parkavdelningen lade även mycket av sina resurser på att förbereda för arbetet med den nya återvinningscentralen.

Under 2018 så har Green Landscaping via partnering påbörjat och slutfört om- och nybyggnationen av Råssa återvinningscentral. Invigningen skedde i slutet av december då bandet klipptes av samhällsbyggnadsnämndens dåvarande ordförande Lars-Erik

Olsson. Den nya centralen och dess stora ytor har möjliggjort att man kan möta de nya myndighetskraven, få ett ökat kundflöde, möjliggöra lyft i avfallstrappan och nya fraktioner samt en avsevärt bättre arbetsmiljö för medarbetarna.

Framtida utveckling

Under 2018 har arbetet med den regionala avfallsplanen fortskridit. Bollebygds kommun har, ihop med ett antal andra kommuner, påbörjat arbetet med att ta fram en ersättningsplan till den nuvarande regionala avfallsplanen, då den gamla planen upphör att gälla 2020. Arbetsgruppen har även påbörjat arbetet med att se över både avfallsföreskrifter och avfallstaxor. Dessa räknar man med att jobba med under 2019 för att ta nya 2020.

Vi kommer under 2019 att arbeta ihop med andra, berörda, förvaltningar för att komma vidare i projektet som hanterar återbruk och hur kommunen skall hantera avfall som inte faller under definitionen ”hushållsavfall eller därmed jämförligt”.

Stort fokus 2019 kommer att läggas på att lyfta fraktioner i avfallstrappan på Råssa Återvinningscentral, vi ser även över möjligheterna att kunna komprimera avfallet bättre och på så vis minska antalet transporter från centralen.

Några nyckeltal

Antal	2016	2017	2018
Antal tillstånd till enskilda avlopp	32	45	43
Antal ansökningar om förhandsbesked, byggnation	22	32	24
Antal ärenden bostadsanpassning	43	47	38
Kostnad bostadsanpassning, tkr	1 146	1 401	2 471

Ekonomiskt resultat

Nettokostnad tkr*	2018			2017
	Utfall	Budget	Avvikelse	Utfall
Samhällsbyggnad	-33 706	-36 421	2 715	-32 851

* Gäller hela samhällsbyggnadsnämnden.

Nämnden redovisade ett överskott mot budget på drygt 2,7 mnkr exklusive VA-verksamheten. Fysisk och teknisk planering redovisade överskott beroende på högre bygglovsavgifter samtidigt som en del planer inte genomfördes som planerat. Bostadsanpassningsbidrag samt gator och vägar redovisade underskott. Totalt ökade nämndens nettokostnader med 2,6 %.

VA-verksamheten

Årets verksamhet

VA-verksamheten redovisar ett noll-resultat.

Årets händelser

Den mycket torra sommaren var en stor utmaning för många kommuner i landet. Bollebygd kommuns goda tillgång till vatten för vattenförsörjning är en av våra viktigaste naturresurser och samhällsintressen. Det ställer höga krav på skydd mot verksamheter och åtgärder som kan påverka vattnets kvalitet och kvantitet negativt. Bollebygds kommun arbetar för att ge vattenförekomsten vid bland annat Backa ett tillräckligt gott skydd så att råvattentillgången säkras i ett långsiktigt perspektiv – i ett flergenerationsperspektiv. Det mycket omfattande arbetet med att ta fram en VA-plan för kommunen fortskrider och nästa steg i processen är ta upp VA- och dagvattenpolicyn för beslut.

Det är nu klart att Bollebygds kommun blir delägare i Gryaab AB och anslutning kommer att ske till Ryaverkets reningsverk i Göteborg. Förprojektering på överföringsledningar till Härryda är påbörjat och kommunen tittar på alternativen. VA-verksamhetens har fortsatt många och stora utmaningar för befintligt ledningsnät och VA-anläggningar. Driftverksam

heten inom VA har under året utfört en mängd olika förbättringar. Bland annat har ett flertal utläckage på dricksvattennätet lokaliserats och åtgärdats i Olsfors. Dessa åtgärder ger besparingar på cirka 50 000 kr per månad. Uppgradering av övervakningssystem har pågått under en längre tid och börjar snart bli färdigt. Till exempel har en utmanande renovering av rörgalleriet i Bollebygds högreservoar genomförts under hösten.

Personalomsättning inom VA har under året varit en stor utmaning, några av tjänsterna är nu tillsatta men fortsatt rekrytering pågår.

Framtida utveckling

Den största frågan för VA-verksamheten att arbeta med under 2019 är överföringsledningar till Härryda. I Olsfors och Hultafors fortsätter arbetet med att minska utläckage på dricksvatten och även minska ut- och inläckage på spillvattennätet. Renovering av en av högreservoarerna i Olsfors/Hultafors ska utföras. I Tölvsjö fortsätter arbetet med att utreda placering av framtida dricksvattenbrunn och med ny eller utökad vattentäkt. Fortsatt samverkan med grannkommunerna är viktigt.

VA-redovisning Resultaträkning

Belopp i mnkr	2018	2017
Verksamhetens intäkter	12,6	12,6
Verksamhetens kostnader	-10,7	-10,7
Avskrivningar	-2,6	-2,5
Verksamhetens nettokostnader	-0,7	0,7
Finansiella kostnader	-0,9	-0,9
Resultat efter finansiella kostnader	-1,6	-1,6
Skattefinansiering enligt budget	1,6	1,6
Årets resultat	0	0

Balansräkning

Belopp i mnkr	2018	2017
Anläggningar	57,6	53,1
Maskiner och inventarier	2,1	3,4
Pågående investeringar	5,2	4,7
Summa anläggningstillgångar	64,9	61,2
Kundfordringar	1,0	1,6
Summa omsättningstillgångar	1,0	1,6
Summa tillgångar	65,9	62,8
Eget kapital	0	0
Summa eget kapital	0	0
Långfristiga skulder	50,6	54,2
Kortfristiga skulder	14,3	8,6
Summa skulder	65,9	62,8
Summa eget kapital, avsättningar och skulder	65,9	62,8

Stiftelsen Bollebygds hyresbostäder

Uppdrag och antal lägenheter

Stiftelsen äger och förvaltar 376 lägenheter och 11 lokaler, alla belägna i kommunen. De flesta finns i tätorten Bollebygd, 326 st. medan 41 st. finns i Olsfors och 9 st. i Töllsjö. Utöver detta finns det 83 lägenheter i äldreboendet Bollegården; totalt antal lägenheter är 459 st. Stiftelsens affärsidé är att ha ett varierat utbud av hyresbostäder i små områden med trivsamma gårdsmiljöer. Kunderna ska erbjudas valmöjligheter avseende standard och servicegrad. Förvaltningen ska ske miljömedvetet och nära kunden.

Ekonomisk utveckling

Stiftelsens resultat 2018 var ett överskott med 1,0 mnkr (2017 var det 4,0 mnkr) efter skatt. Det försämrade resultatet jämfört med 2017 beror främst på större underhållskostnader, som har dubblats från 4,1 till 8,2 mnkr jämfört med 2017. År 2016 var det 7,6 mnkr och 2015 var det 6,1 mnkr. Stiftelsens soliditet stärktes något, och blev 17,7 procent.

Hela kommunkoncernen hade en omslutning på 917 mnkr varav stiftelsen utgjorde 30 procent.

Lägenhetsfördelning (antal)

	Bostäder	Särskilt boende	Totalt
1 r.o.k.	26	81	107
2 r.o.k.	174	2	176
3 r.o.k.	129		129
4 r.o.k.	46		46
5 r.o.k.	1		1
Summa	376	83	454

Resultaträkning

Belopp i mnkr	2018	2017
Hyresintäkter	37,6	37,6
Övriga intäkter	0,2	0,2
Summa intäkter	37,8	37,8
Direkta fastighetskostnader	-19,7	-15,9
Övriga externa kostnader	-4,01	-2,8
Personalkostnader	-4,6	-4,4
Avskrivningar	-7,5	-7,4
Summa rörelsekostnader	-35,9	-30,5
Rörelseresultat	1,9	7,3
Finansiella poster	-0,7	-0,7
Resultat efter finansiella poster	1,2	6,6
Bokslutsdispositioner	-0,0	-1,5
Resultat efter bokslutsdispositioner	1,2	5,1
Skatt på årets resultat	-0,2	-1,1
Årets resultat	1,0	4,0

Några nyckeltal	2014	2015	2016	2017	2018
Nettoomsättning, mnkr	33,1	33,7	37,6	37,6	37,6
Resultat efter finansiella poster, mnkr	3,9	5,7	4,0	6,6	1,2
Balansomslutning, mnkr	215,1	292,9	272,9	277,2	274,5
Justerat eget kapital, mnkr	33,2	39,3	42,4	47,5	48,5
Soliditet, %	14,4	15,5	13,4	15,5	17,1
Medeltal anställda	7	7	7	8	8

Sammanställd redovisning

Resultaträkning

Belopp i mnkr	Koncernen	Kommunen	Koncernen	Kommunen
	2018	2018	2017	2017
Verksamhetens intäkter	145,1	121,9	142,5	114,8
Verksamhetens kostnader	-611,2	-597,4	-576,6	-562,7
Avskrivningar	-32,1	-24,6	-27,8	-20,4
Verksamhetens nettokostnader	-643,4	-622,1	-460,9	-468,2
Skatteintäkter	432,3	432,3	425,0	425,0
Generella statsbidrag och utjämning	89,2	89,2	76,9	76,9
Finansiella intäkter	7,7	7,7	1,1	1,0
Finansiella kostnader	-2,8	-2,0	-2,2	-1,5
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	28,2	27,0	39,9	33,3
Uppskjuten skatt	-0,0		-0,3	
Resultat efter bokslutsdispositioner	28,2	27,0	39,5	33,3
Skatt på årets resultat efter bokslutsdispositioner	-0,2		-1,1	
Extraordinära intäkter/kostnader				
Årets resultat	28,0	27,0	38,4	33,3

Balansräkning

Belopp i mnkr	Koncernen	Kommunen	Koncernen	Kommunen
	2018	2018	2017	2017
<i>Tillgångar</i>				
Anläggningstillgångar	716,4	484,2	692,7	459,0
Omsättningstillgångar	200,4	159,8	183,7	142,8
Summa tillgångar	916,8	644,0	876,4	601,8
<i>Eget kapital, avsättningar och skulder</i>				
Eget kapital vid årets början	313,3	266,8	274,9	233,5
Justering eget kapital	3,1	3,1		
Årets resultat	28,0	27,0	38,4	33,3
Eget kapital	344,4	296,9	313,3	266,8
Avsättningar				
Avsättning för pensioner	32,3	32,3	25,2	25,2
Avsättning resultat	–	–	6,0	6,0
Avsättning uppskjuten skatt	1,2	–	1,2	–
Skulder				
Långfristiga skulder	296,4	213,4	303,5	213,0
Kortfristiga skulder	242,5	101,5	277,3	90,8
Summa avsättningar och skulder	572,4	347,2	566,2	335,0
Summa eget kapital, avsättningar och skulder	916,8	644,0	876,4	601,8

Kassaflödesanalys

Belopp i mnkr	Koncernen	Kommunen	Koncernen	Kommunen
	2018	2018	2017	2017
Den löpande verksamheten				
Årets resultat	28,0	27,0	38,4	33,3
Justering för av- och nedskrivningar	32,1	24,6	27,6	20,2
Justering för räntor och skatt	0,0		1,5	
Justering för gjorda avsättningar	1,2	1,2	-0,0	
Justering för ej likviditetspåverkande poster	3,1	3,1		
Medel från verksamheten före förändring av rörelsekapital	64,4	55,8	67,4	53,5
Ökning/minskning kortfristiga fordringar	-1,7	-2,0	17,2	17,4
Ökning/minskning förråd och lager	3,8	3,8	-0,7	-0,7
Ökning/minskning kortfristiga skulder	6,1	10,6	5,5	6,6
Kassaflöden från den löpande verksamheten	72,5	68,3	89,5	76,7
Investeringsverksamheten				
Investering i immateriella tillgångar	-3,8	-3,8		
Investering i materiella tillgångar	-52,0	-46,0	-68,3	-65,0
Kassaflöden från investeringsverksamheten	-55,8	-49,8	-68,3	-65,0
Finansieringsverksamheten				
Nyupptagna lån	0,4	0,4	30,0	30,0
Amortering av skuld	-	-		
Kassaflöden från finansieringsverksamheten	0,4	0,4	30,0	30,0
Årets kassaflöde	17,1	18,9	51,2	41,7
Likvida medel vid årets början	111,1	69,2	61,0	27,6
Likvida medel vid årets slut	128,2	88,0	112,2	69,2

